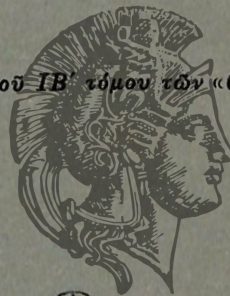

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΟΥ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ 18' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1939

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΟΥ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ IB' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1939

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

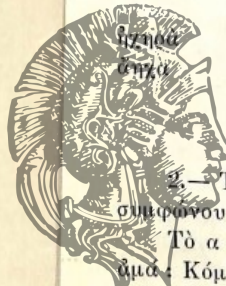
ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α'. ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

α') Οἱ φθόγγοι

1.—Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου μας, «Τὰ Τσακλιώτικα» ἔχει 34 φθόγγους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 5 εἶναι φωνήεντα : α, ε, ι, ο, ου, καὶ 29 σύμφωνα τὰ ἑξῆς :

χειλικά	ὀδοντικά	οὐρανικά	ὕγρα	ἐνρινα
β, β	δ, δ, ζ, τζ	γ, γλ, γ, j	λ, λλ	μ, ν, νλ, ν
π, φ	τ, θ, ς, τς	κ, κλ, ζ, χλ, h, q		

β') Φωνήεντα

2.—Τὰ ἄτονα τελικά φωνήεντα α, ε, ο, πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ συμφωνοῦ ἀποβάλλονται εἰς μερικὰς λέξεις ὡς ἑξῆς :

Τὸ α ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων κόμα, μέσα, ἄλλα, ἐκεῖνα, ἅμα. Κόμ καινούργιος, Μέσ στὸ νοῦ μ γιρῆζ. Τ' ἄλλ' τὰ παιδιά. 'Εκεῖν τὰ τσαμένα. 'Εσὺ ἦσ-ν ἅμ τί;

3.—Τὸ ε ἀποβάλλεται εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἀορίστου τῆς προστακτικῆς: Πάρ τονα, φέρ τνα, γράψ τα, βράσ το, δεῖξ τες, δταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τον, την, το, καὶ εἰς τὸ με τῆς φράσεως «Δό μ το»=Δός με το.

4.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων ἄλλο, ἐκεῖνο, πίσω, ἀπό: Τ' ἄλλ τὸ πονρό. 'Εκεῖν τὸ σπῖτ. Πίσ στ ράχι μ. 'Απ' τὰ τὰ χτές

5.—Τὸ ἄτονον ι ἀποβάλλεται εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως ὅταν δὲν προκύπτει δυσπρόφοτος συλλαβή, ἐπανέρχεται δὲ δσάκις τονίζεται εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως: ἀσ-μαίνω-ἀσήμανα, πνάγω-πείνασα, τμάγω-τίμσα.

Τὸ τελικὸν ἄτονον ι κατόπιν ἄλλου φωνήεντος τρέπεται εἰς j: πδάει,

1) Περὶ τῆς προφορᾶς τῶν γραμμάτων ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία βλέπε «Θρακικά», τόμος Η' σελ. 335.

λέει, σόϊ, ἀκούει. κρούι. (Πρόφερε πδάϊ, λέϊ, σόϊ, ἀκούϊ, κρούϊ). Φυλάττεται ὅμως πάντοτε πρὸ τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας μ: Τὸ μάτι μ. Τὸ κανάρι μ, τὸ χτένι μ.

Τὸ ι πρὸ φωνήεντος τρέπεται εἰς j: παιδιά, μεριές, θεϊός, κεριοῦ, θεριοῖ. (Πρόφ. παιδία, μερjές, θjός, κερjοῦ, θερjοῖ). Ἐξαιροῦνται ὅσα λέξεις πρὸ τοῦ ι ἔχουσι ρ μετ' ἄλλου συμφώνου: κουνριά, ἀποκρηά, μουσταλευριά, παδροιά, καλογριά, μητρυιά, καὶ τὸ πάει: πᾶ νᾶρτ.

Τὸ ἀρχικὸν ι ἐγκλινομένης λέξεως τρέπεται εἰς j ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις λήγει εἰς τονιζόμενον φωνήεν: Ποῦ εἶσαι; (Πούjσαι). Ἐδῶ εἶμαι. (Ἐδῶjμαι). Ἐκεῖ ἦdανε. (Ἐκεῖjdανε).

Τὸ ἄτονον ι πρὸ τῆς τονισμένης συλλαβῆς ρι, ρου προφέρεται πολὺ ταχέως ὡς βραχύτατον ι: τυρί, ψειροῦ. Δηλαδή δὲν προφέρεται ὡς τυ-ρί, ψει-ροῦ διακεκριμένως εἰς συλλαβάς, οὔτε καὶ τρί, ψροῦ, μονοσυλλάβως, ἀλλ' ὡς ι ταχυπρόφερτον καὶ μόλις ἀκουόμενον. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ἀορίστους πολλῶν ρημάτων: πᾶτ-σα, ρῶτ-σα.

Τὸ ἄφωνον ι κατόπιν τῶν συμφώνων γ, κ, λ, ν, ζ, g, χρησιμεύει μόνον εἰς μεταβολὴν τῆς προφορᾶς αὐτῶν, ξλάκι, ἀχέλι, πίνι, ἔχι, ἀνάγι.

6.—Τὸ ἄτονον ου ἀποβάλλεται καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως, ἐφ' ὅσον δὲν προκύπτει δυσπρόφερτος συλλαβή, ἐπανέρχεται δὲ τονιζόμενον εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως: κνῶ-κνούjγα, κλῶ-πούjλιγα, σκλήκi-σκούλικα.

7.—Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν φωνηέντων ι καὶ ου, τὰ ἀπομένοντα σύμφωνα προφέρονται διακεκριμένα, καὶ πρὸς ὑπόμνησιν τούτου χωρίζομεν αὐτὰ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ διὰ τοῦ (-).

γ') Σύμφωνα

8.—Τὸ ἀρχικὸν π τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται εἰς b μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγούμενης. Τὸ batéra (τὸν πατέρα), Δὲ bonῶ (δὲν πονῶ), μὴ bās (μὴν πᾶς). Μετὰ δὲ τοῦ σ γίνεται ψ: Ὁ ἀράψ (ἀράπς), ὁ Ἀγόψ (Ἀγόπς), ψτεύω, ἀγάψα.

9.—Τὸ φ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ψ: Εψεβία (Εὔσεβία), ἄλλοτε φυλάττεται: ψάγω. Πρὸ δὲ τοῦ δ, d, μ, τρέπεται εἰς β: Κλέβδες (κλέφδες), ἀλείβμαι (ἀλείφμαι), ἀλείβδαι (ἀλείφδαι).

10.—Τὸ β μετὰ τοῦ σ γίνεται ψ: ρεύω-ἔρρεψε, τρίψε (τρίβσε). Πρὸ δὲ τοῦ κ, τ, τρέπεται εἰς φ: τρίφκα, τριφτή.

11.—Τὸ τ ἐν τῷ μέσῳ λέξεως, μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται: νίφκα (νίφκα), λιβίσκα (λιβίσκα). Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι ἢ ου συναντήσῃ σ, ἄλλοτε τρέπεται εἰς τς: κλέφτς, τς ἔδωκε, ἄλλοτε

δὲ φυλάττει τὴν ἰδιαίτεραν προφορὰν του: κουντσομύτ-ς, πᾶτ-σε, ὅτε τὸ ι προφέρεται ἡμιφώνως.

Τὸ ἀρχικὸν τ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγούμενης, τρέπεται εἰς ο: δὲ dó ζω (δὲν τό ζω), μὴ dὸ δίνις (μὴν τὸ δίνης).

12.—Τὸ θ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται: ἔνοιωσα, ἔγνεσα. Φυλάττεται ὅμως ἂν ἡ συνάντησις τοῦ θ μετὰ τοῦ σ προκύπτει ἔνεκεν ἀποβολῆς τοῦ φωνήεντος ι: μέθ-σα, βύθ-σα. Ἐξαιρεῖται τὸ ἔκατσα.

Τὸ θ μετὰ τὸ σ, φ, χ τρέπεται εἰς τ: θὰ πιαστῇ, νὰ κλειστῇ, θὰ γραφτῶ, θὰ ριχτῶ.

13.—Τὸ σ μετὰ τοῦ π, β, φ, γίνεται ψ καὶ μετὰ τοῦ κ, γ, χ γίνεται ξ, ψτεύω, ζέψε, γράψε. Μετὰ δὲ τοῦ τ γίνεται τς.

Τὸ σ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται: Θανάης (Θανάσης), ἁ πέης (νὰ πέσης), θ' ἀκούης (θ' ἀκούσης).

14.—Τὸ ζ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται: Φρουμούης (Φρουμούης), παλεις (παλεις).

15.—Τὸ ἀρχικὸν τς τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγούμενης εἰς τς: τὸν τσοbάνι (τὸν τσοbάνι), τ τζάσκα (τὴν τζάσκα), τὰ τζάτ-σε.

16.—Τὸ ἀρχικὸν κ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγούμενης τρέπεται εἰς g: τὸ γόσμο (τὸν κόσμο), δὲ γόφτ (δὲν κόφτ), μὴ γάθεσαι (μὴν κάθεσαι). Εἰς πολλὰς λέξεις πρὸ τοῦ ι φυλάττει τὴν οὐρανικὴν προφορὰν του: Τσακ-ήλι, ἀκ-ήλι.

Τὸ κ πρὸ τοῦ d τρέπεται εἰς g: στέgdαι (στέκνται).

Τὸ κ μετὰ τοῦ σ τρέπεται εἰς ξ: ἀκούω-ᾶξα.

17.—Τὸ χ τοῦ ρήματος ἀστοχάγω καὶ συγχίζμαι, τρέπε-αι εἰς τὸν ἀόριστον εἰς j: ἀστόχησα (ἀστόχησα), συγίσκα (συγχίστηκα).

Τὸ χ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ξ: ἔβρεξε, Ξαφένια, Ξογόνις, (Χρυσάφενια, Χρυσογόνις) καὶ ἄλλοτε φυλάττεται: χσός, Χστός, χσιανός.

18.—Τὸ γ μετὰ τοῦ σ γίνεται ξ: bήγω-ἔbξα.

19.—Τὸ τελικὸν ν τῆς προηγούμενης λέξεως πρὸ τοῦ ἀρχικοῦ β, γ, δ, ζ, θ, λ, μ, ξ, σ, φ, χ, ψ, b, d, g τῆς ἐπομένης ἀποβάλλεται: Τὸ Βασίλι, δὲ γένεται, μὴ dagάνις, τὸ ζώθκα, δὲ θέλω, τὸ Λάμπο, δὲ μνοιάζνε, δὲ ξαναγῆρτε, μὴ ρωτᾶς, τὸ στόμα τ, μὴ φωνάεις, δὲ χωράει, δὲ ψήθηκε, τὸ bάρβα, δὲ dardανίζεται, τό Γουτζούκι.

Τὸ ν μετὰ τοῦ κ, π, τ, γίνεται g, b, d: Μὴ dὸ δίνις (μὴν τὸ δίνις), τὸ bάτο (τὸν πάτο), τὸ dενεκέ (τὸν τενεκέ).

Τὸ ν παρεντίθεται μεταξὺ τοῦ θά, θαλὰ καὶ τοῦ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένου ρήματος πρὸς ἀποφυγὴν χασμῶδίας: θὰ ν εἶδε τίποτας, θαλὰ ν ἔρετ.

Τὸ ν πρὸ τοῦ γ εἰς μερικὰς λέξεις φυλάττεται καὶ προφέρεται ὡς ν οὐρανικόν : Ἀγγέλκος, ἀγγαρεία, ἀγγωνας.

δ') Ἑγκλισις τόνου

20.—Ἐκ τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου ἐγκλίνονται : 1) Τὰ ρήματα εἶμαι, ἔχω, θέλω, ἀκούγω, τρώγω, πάγω κλπ., ὅταν προηγείται τὸ ἔρω-τηματικὸν μόριον πῶς, ποῦ, ἢ ἔρωτηματικὴ ἀντωνυμία ποιός, τί καὶ τὰ ἀρνητικὰ μόρια δὲν καὶ μὴ π.χ. Ποῦ ἦσ-να ; (πρόφερε ποῦς-να), Ἐδῶ ἤμνα (ἐδώ-μνα) πῶς εἶσαι ; (πῶσεισαι), καλὰ εἶμαι (καλά-μει). Δέ εἶμαι καλὰ (Δέ-μει καλὰ), Μὴ ἀρως (Μή-δρως), Δέ θελω (Δέ-θελω), Ποῦ ν το : (Ποῦντο), Δέν ἔχω (Δένεχω), Μὴν ἀκους (Μή-νακους), Ἄρπαξ τονα (Ἄρ-παξτονα), Πάα πας ; (Πάα-πας).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται τὰ δισύλλαβα ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, ὅταν σχηματίζουν τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν καὶ ὑπερθετικὸν διὰ τῶν μορίων κόμ καὶ ὄλω : Κόμ καλός (Κόμ-καλός), ὄλω καλός (ὄλω-καλός), κόμ παχὺς (κόμ-παχὺς) ὄλω παχὺς (ὄλω-παχὺς), κόμ πολὺ (κόμ-πολὺ), κόμ ὀρστος (κόμ-μροστα), ὄλω πῖς (ὄλω-πῖς), κόμ καλὰ (κόμ-καλὰ).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται αἱ προσωπικαὶ καὶ δεκτικαὶ ἀντωνυμίαι : με-μας, σας, το, τον, την, τος, τες, τα. Ἄσε με. Πάσε μας. Τὸ παιδί σας. Πάρ τον. Νά την. Δός το. Κοίτα τες. Ἄκουσ τα. Νά τος.

Ἀκόμη ἐγκλίνεται καὶ τὸ οὐσιαστικὸν βολά, εἰς τὴν φράσιν «καμινιά βολὰ» ποτέ.

ε') Τονισμός

21.—Αἱ λέξεις τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπα-ραλήγουσαν καὶ ἀντιπροπαραλήγουσαν : Ἐγραψαμε, Κοίτα τον, Φύλα τονα, ρώκω τονα, ζαμάκω τονα, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐγκλισις τοῦ τόνου γί-νεται μέχρι τῆς τετάρτης συλλαβῆς.

Ἄτονοι λέξεις εἶναι τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ οἱ, του, της, τον, την, τα, τις τσε. Τὰ μόρια : πως, θα, να, σας : Εἶπε πως θαν ἔρτ. Θαλαν ἔρτω κι ἐγώ. Να πᾶς. Σα θέλῃς. Δεν ἔρκεσαι δῶ ;

στ') Εὐφωνικά

22.—Εὐφωνικά εἶναι τὰ γράμματα γ καὶ ν : ὁ γ ἥλιος-τὸν ἥλιο, ὁ γ ἴσκιος-τὸν ἴσκιο, θαν ἔρτ, θαλαν ἔχλ, τὸ γ εἶπε, θαν εἶπε.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Ι Πτωτικά

α') Αἰ πτώσεις

Τὰ ὀνόματα ἔχουν τέσσερας πτώσεις εἰς τὸν Ἑνικὸν ἀριθμὸν : ὀνο-μαστικὴν, γενικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν μό-νον τρεῖς : ὀνομαστικὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

24.—Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐδέτερον, ἐκτὸς τῶν εἰς ἰ, ἐκφέρε-ρεται πάντοτε περιφραστικῶς, τῶν δὲ θηλυκῶν καὶ ἀρσενικῶν ἐνίοτε διὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ μετὰ αἰτιατικῆς : ἡ κούπ ἀπ τὸ γλυκὸ-ἡ κούπα τοῦ γλυκοῦ, εἰς πλεῖστα δὲ ὀνόματα μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου.

25.—Ὁ πληθυντικὸς δὲν ἔχει γενικὴν, ἀντὶ ταύτης χρησιμοποιεῖται ἡ αἰτιατικὴ : Ἡ λαγίνα εἶναι τὰ παιδιὰ=τῶν παιδιῶν ἢ ἐκφέρεται μετὰ τῆς ἀπὸ, ὁ γιανὰς ἀπ τὰ πκάμισα=τῶν ὑποκαμίσων.

Εἰς ὁρισμένας ὁμοίας πτώσεις, ποσότητες σημαντικὰς, πάντοτε δὲ κα-τὰ τὴν ἀσθητικὴν χρησιμοποιοῦται ἡ γενικὴ πληθυντικὴ εἰς οὐ : Πέδε παραδίου, δυὸ μνοῦ, ἔξ χρονοῦ, σαράδα μεριοῦ, ἑκατὸ λιριοῦ, ἐννιά οκταδίου, δώδεκα λογιοῦ, λογιῶ δου λογιοῦ.

26.—Τὰ οὐσιαστικά ἔχουνσι τρεῖς πτώσεις ὁμοίας : τὰ μὲν ἀρσενικά γενικὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν, τὰ δὲ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ὀνομαστι-κὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος ἀρσενικά.

β') Ἀρθρον

27.—Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς. Ἐχει δὲ μόνον τρεῖς πτώσεις.

Ἑνικὸς Ἀριθμὸς			
	Ἀρσενικὸν	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὀνομαστικὴ	ὁ	ἡ	τὸ
Γενικὴ	τοῦ καὶ τ	τῆς	τοῦ
Αἰτιατικὴ	τὸν καὶ τὸ	τὴν καὶ τὴ	τὸ
Κλητικὴ	ἔ	ἔ	ἔ
Πληθυντικὸς			
Ὀνομαστικὴ	οἱ	οἱ	τὰ
Αἰτιατικὴ	τοῖ	τοῖ	τὰ

28.—Κατὰ τὴν προφορὰν τὰ ἄρθρα ἐκφωνοῦνται μετὰ τῶν λέξεων τὰς ὁποίας προσδιορίζουσι μονολεξεῖ: τ παιδιοῦ, τ κρασιοῦ, τς ἄμνιας, τν ἑλιά καὶ συγκόπτουσι τὰ ι καὶ ου, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὸ ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν ἔχουσι τὸν αὐτὸν τύπον.

29.—Οἱ πλήρεις τύποι τῶν ἄρθρων τῇ, τοῦ, τήν, χρησιμοποιοῦνται μόνον ὅταν μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ου καὶ ι προκύπτει δυσπρόφερτος συλλαβή: τῇ Στρατέσας, τοῦ φρεΐριοῦ, τῇ γτσῇ.

γ') Οὐσιαστικά

1. Οὐσιαστικὰ ἄρσενικά

30.—Τὰ ἄρσενικά οὐσιαστικά τελειώνουν εἰς ας, ος, ες, ης, ους.

Τύποι εἰς ας	Ε ν ι κ ὸ ς	Τύπος εἰς ες	εἰς ους
Ὄνομ. ὁ βούρβουλας ὁ πατέρας ὁ λαπᾶς ὁ κεκῆς ὁ νοῦς			
Γενικ. τ βούρβουλα τ πατέρα τ λαπᾶ τ κεκῆ τ νοῦ			
Αἰτια. τὸ βούρβουλα τὸ πατέρα τὸ λαπᾶ τὸ γεκῆ τὸ νοῦ			
Κλητ. ἔ βούρβουλα ἔ πατέρα ἔ λαπᾶ ἔ κεκῆ ἔ νοῦ			

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ

Ὄνομ. οἱ βουρβούλι οἱ πατεράδες οἱ λαπάδες οἱ κεκέδες οἱ νοῦδες	
Γενικ. τς βουρβούλι τς » τς λαπάδες τς κεκέδες τς νοῦδες	
Κλητ. καὶ βουρβούλιδοι καὶ πατέρδοι ἔ λαπάδες ἔ κεκέδες ἔ νοῦδες	

Τύπος εἰς ος

Ε ν ι κ ὸ ς

Τύπος εἰς ι ἄφωνον

Ὄνομ. ὁ κούταβος ὁ κόσμος ὁ πετνὸς ὁ Μεμέτς ὁ Ἀγόψ	
Γενικ. τ κούταβου τ κόσμου τ πετνοῦ τ Μεμέτ τ Ἀγόπ	
Αἰτιατ. τὸ γούταβο τὸ γόσμο τὸ βετνὸ τὸ Μεμέτ τὸν Ἀγόπ	
Κλητ. κούταβε κόσμε πετνὲ Μεμέτ Ἀγόπ	

Πληθυντικός

Ὄνομ. οἱ κούταβ οἱ κόσμοι οἱ πετνοὶ οἱ Μεμέτδες οἱ Ἀγόπδες	
Αἰτιατ. τς κούταβ τς κόσμοι τς πετνοὶ τς » τς »	
Κλητ. καὶ κούταβ καὶ κόσμοι πετνοὶ καὶ Μεμέτδοι καὶ Ἀγόπδοι	

Ε ν ι κ ὸ ς

Πληθυντικός

Ὄνομαστική ὁ Πέτρος ὁ μέγγενες οἱ Πέτροδες οἱ μέγγενεδες	
Γενική τ Πέτρο τ μέγγεγε τς » τς »	
Αἰτιατική τὸ βέτρο τὸ μέγεγε καὶ Πέτροδοι	
Κλητική Πετρο	

Τύπος εἰς ης

Ε ν ι κ ὸ ς ἀριθμὸς

Ὄνομ. ὁ τσάνταλης ὁ Πέτης ὁ κατῆς ὁ ψάλτς ὁ Τσακλιώτς	
Γεν. τ τσάνταλη τ Πέτη τ κατῆ τοῦ ψάλτς τοῦ Τσακλιώτ	
Αἰτ. τὸ τζάν-ταλη τὸ βέτη τὸ γατῆ τὸ ψάλτ τὸ Τζακλιώτ	
Κλητ. τσάνταλη Πέτη κατῆ	

Πληθυντικός

Ὄνομ. οἱ τσάν-ταληδες οἱ Πέτηδες οἱ κατῆδες οἱ ψαλτάδες οἱ Τσακλιώτ	
Αἰτ. τς τσάν-ταληδες τς » τς κατῆδες τσί » τσί »	
Κλητ. τσάν-ταλ-ηδες Πέτηδοι κατῆδες »	

31.—Ἡ ἐνική ὀνομαστική τῶν ἄρσενικῶν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων καὶ ἀντωνυμιῶν τελειώνει πάντοτε εἰς ς, ἡ δὲ γενική, αἰτιατική καὶ κλητική σχηματίζεται δι' ἀποβολῆς αὐτοῦ.

32.—Ἡ πληθυντική ὀνομαστική τῶν δύο προπαροξύτων σχηματίζεται εἰς ι, ὁ δὲ τόνος κατέρχεται εἰς τὴν παραλίγουσιν, τῶν δὲ εἰς ας ἀπασπρόνων καὶ ὀξύτων, καὶ πάντων τῶν εἰς ης ες καὶ οὐς, σχηματίζεται εἰς δες ἢ δοι.

33.—Δυνάμει τοῦ τόνου ἐξαιρέσει τῶν ἄρσενικῶν εἰς ος πάντα τὰ οὐσιαστικά ἔχουσι κυρίως δύο πτώσεις (τύπους) εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ μίαν εἰς τὸν πληθυντικόν.

34.—Τὰ εἰς ὅς ἄρσενικά σχηματίζουν τὴν γενικήν εἰς ου, αἰτιατικὴν εἰς ο καὶ κλητικὴν εἰς ε. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος παροξύτονα κύρια ὀνόματα, σχηματίζοντα ὅλας τὰς πλαγίας πτώσεις εἰς ο.

35.—Οἱ παλαιότεροι τύποι εἰς δοι, βουρβούλιδοι, κόσμοι, ἔπεσαν σχεδὸν εἰς ἀχρησίαν.

36.—Τὰ κατωτέρω οὐσιαστικά σχηματίζονται ἀνωμάλως.

Ε ν ι κ ὸ ς ἀριθμὸς

Ὄνομ. ὁ ἄθρεπος ὁ κόρακας ὁ διάβολος ὁ ἄρκος ὁ ἄγγελος	
Γεν. τ ἄθρεποῦ τ κοράκ τ διαβόλ τ ἀρκὸδ τ ἀγγέλ	
Αἰτ. τὸν ἄθρεπο τὸ γόρακα τὸ διάβολο τὸν ἀρκὸδα τὸν ἄγελο	
Κλητ. ἄθρεπε κόρακα διάβολε ἀρκὸδα ἄγελε	

Πληθυντικός

Ὄνομ. οἱ ἄθροπ οἱ κοράκι οἱ διαβόλι οἱ ἀρκὸδ οἱ ἀγγέλι	
Αἰτ. τς ἄθροπ τς κοράκι τσί διαβόλι τς ἀρκὸδ τς ἀγγέλι	
Κλητ. ἔη ἄθροπ κοράκι ἔη διαβόλι ἔη ἀρκὸδ ἔη ἀγγέλι	

Ἑνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ὁ ἀδρεφὸς	οἱ δάσκαλος	οἱ ἀδρεφούδες οἱ δασκάλῃ
Γεν.	τ ἀδρεφού	τ δασκάλ	
Αἰτ.	τὸν ἀδρεφὸ	τὸ δάσκαλο	τς ἀδρεφούδες τς δασκάλῃ
Κλητ.	ἀδρεφε	δάσκαλε	

37.—Μερικὰ προπαροξύτονα εἰς ας σχηματίζουν καὶ πληθ. εἰς ἀδες: ὁ κάτανας, οἱ κατανάδες. Ὁμοίως καὶ μερικὰ τῶν εἰς τς: ὁ ράφης-οἱ ραφτάδες.

38.—Τὰ ἐξῆς ὀνόματα εἰς τὸν πληθυντικὸν εἶναι οὐδετέρου γένους: ὁ στόμας-τὰ στόματα, ὁ βούτρος-τὰ βτήρατα, ὁ χρόνος-τὰ χρόνια, ὁ λόγος-τὰ λόγια, ὁ λαιμὸς-τὰ λαιμά, ὁ οὐρανὸς-τὰ οὐράνια.

39.—Τὰ κατωτέρω δὲν ἔχουν ἐνικόν: τὰ νιάτα, τὰ γεράματα, οἱ νομάτ, τὰ δοίματα, τὰ μάγια, τὰ ἥπατα, τὰ μεσάνυχτα, τὰ τάταρα, τὰ τρεχάματα, τὰ βαπτίσια, τὰ ἔργατα, τὰ ζῶα, οἱ ἀρτιοί, τὰ ὑστερνά, τὰ πράματα (ζῶα), κοιμάτια (μέλη τοῦ σώματος), μαζώματα, τ' ἄρματα, τ' ἄρπε-δόνια, τὰ σίχνα, τὰ φαρδιά (ποτούρια), τὰ σκέλια.

40.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως ἡ ὑπάρχει ἡ συλλαβὴ ας ες, ος, ους ἢ ας, ες, ος, ους, τὸ σ ἢ ζ τῆς παραληγοῦσης, συμπέτον μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται, καὶ τὸ φωνῆεν τῆς καταλήξεως ἡς τρέπεται κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 13) εἰς j τὸν ἁπλοῦς-κατὰ τῆς-βιλάης, ὁ βοδόσης-bodόσης-bodόης-bodόης, ὁ κελέσης-κελέης-κελέης, ὁ χαϊλάης, ὁ μελέης, ὁ σαλόης, ὁ γουρσοῦης, νὰ παίξης-παίξης-παίξης, νὰ βράξης-βράξης-βράξης, νὰ τσοῦξης-τσοῦξης-τσοῦξης.

2. Οὐσιαστικά θηλυκά

41.—Τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά λήγουν εἰς α, η, ο. ου καὶ ε.

Τύπος εἰς α		Τύπος εἰς η	
		Ἑνικὸς ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ἡ θάλασσα	ἡ φλάδα	ἡ χαρὰ
Γεν.	τς θάλασσας	τς φλάδας	τς χαρᾶς
Αἰτ.	τ θάλασσα	τ φλάδα	τ χαρὰ
Κλητ.	θάλασσα	φλάδα	χαρὰ
			δάφνη
			δαφνης
			δαφνη
			δαφνη

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ θάλασσες	οἱ φλάδες	οἱ χαρῆς	οἱ δάφνης
Γεν.	τς θάλασσες	τς φλάδες	τς χαρῆς	τς δάφνης
Κλητ.	θάλασσες	φλάδες	χαρῆς	δάφνης

Ἑνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ἡ τριφτὴ	οἱ τριφτῆς	
Γεν.	τῇ τριφτῆς		
Αἰτ.	τὴ τριφτὴ	τοὶ τριφτῆς	
Κλητ.	τριφτὴ	τριφτῆς	

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ο		εἰς οὔ		εἰς ε	
Ὄνομ.	ἡ βάβο	ἡ Περισσὼ	ἡ δοδοῦ	ἡ Ἐμινὲ	ἡ ν-νὲ
Γεν.	τς βάβος	τς Περισσῶς	τς δοδοῦς	τς Ἐμινῆς	τς ν-νῆς
Αἰτ.	τ βάβο	τ βερισσῶ	τ δοδοῦ	τν Ἐμινὲ	τὴ ν-νὲ
Κλητ.	ῆ βάβο	ῆ Περισσὼ	ῆ δοδοῦ	ῆν Ἐμινὲ	ῆ ν-νὲ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ βάβες	οἱ Περσῶδες	οἱ δοδοῦδες	οἱ ν-νέδες
Αἰτ.	τς βάβες	τς Περσῶδες	τς δοδοῦδες	τς ν-νέδες
Κλητ.	ῆ βάβες	ῆ Περσῶδες	ῆ δοδοῦδες	ῆ ν-νέδες

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ι ἁπλῶν		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ἡ γνώς	ἡ Τρίτ	οἱ γνώσες οἱ Τρίτες
Γεν.	τῇ γνώης	τῇ Τρίτς	
Αἰτ.	τὴ γνώς	τὴ Τρίτ	τοὶ γνώσες τοὶ Τρίτες
Κλητ.	ῆ γνώς	ῆ Τρίτ	ῆ γνώσες ῆ Τρίτες

42.—Ἡ ἐνικὴ γενικὴ τῶν θηλυκῶν σχηματίζεται πάντοτε διὰ τῆς προσθήκης τοῦ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, ἢ δὲ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ εἶναι ὅμοιαι μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τριφτὴ-τριφτῆς, βάβο-βάβος, ν-νὲ-ν-νῆς, φλάδα-φλάδας.

43.—Ἐκ τῶν εἰς ι θηλυκῶν, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι σχηματίζονται ὀνόματα λήγοντα εἰς πᾶν σύμφωνον. Τὰ δὲ λήγοντα εἰς ε, εἰς τὴν γεν. ἀποβάλλουσιν αὐτὸ μετὰξὺ δύο φωνηέντων καὶ τρέπουν τὸ ι εἰς j κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 38), ἢ γνώς-τῇ γνώης.

44.—Τὰ θηλυκὰ εἰς τὸν ἐνικὸν ἔχουν δύο τύπους: ἓνα διὰ τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτ. καὶ κλητ. καὶ ἕτερον διὰ τὴν γεν., εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἓνα μόνον δι' ὅλης τῆς πτώσεως: ἢ δοδοῦ-τς δοδοῦς-οἱ δοδοῦδες, ἢ γνώς-τῇ γνώης-οἱ γνώσες.

45.—Τῆς κλητικῆς ὅλων τῶν γενῶν προτάσσεται τὸ ἐπιφώνημα ῆ ἢ ῆν. Εἰς τὴν κλητικὴν τὰ κύρια ὀνόματα ἐκφέρονται κατὰ τὴν δευτέραν

ἐκφωνήσιν μετὰ τοῦ ἔ, ὅταν ὁ καλούμενος εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ ἡμᾶς: Γιώργο, ἔ Γιώργο. Ὅταν ὁ καλούμενος εἶναι πλησίον τότε προτάσσεται ἢ ἐπιτάσσεται τὸ μαρὲ ἢ μαρή: Μαρὲ Γιάνι. Γιάνι μαρέ. Φωνὴ μαρή. Μαρή Δημητροῦ.

3. Οὐδέτερα οὐσιαστικά

46.—Τὰ οὐδέτερα λήγουν εἰς α, ο, ος, καὶ ι.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ι

Ὄνομ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερό τ ἀσίμ
Γεν. τοῦ κρασιοῦ τ νεροῦ τ ἀσιμιοῦ
Αἰτ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερό τ ἀσίμ
Κλητ. βλάστρι κρασί λάχανο ψούνιο νερό ἀσίμ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερά τ ἀσίμια
Αἰτ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερά τ ἀσίμια
Κλητ. βλάστρια κρασιά λάχανα ψούνια νερά ἀσίμια

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ος

εἰς α

εἰς ἄφρων

Ὄν. τὸ κτάκι τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι
Αἰτ. τὸ πάχος τὸ πάπλωμα τὸ κλάμα τοῦ τγανιοῦ
Κλητ. τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. τὰ πάχητα τὰ παπλώματα τὰ κλάματα τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Αἰτ. τὰ πάχητα τὰ παπλώματα τὰ κλάματα τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Κλητ. τὰ τγάνια

47.—Τὰ οὐδέτερα εἰς ος, μα, μο δὲν ἔχουν γενικήν, ἀλλὰ σχηματίζουν αὐτὴν περιφραστικῶς: σεδόνι ἀπ τὸ πάπλωμα (τοῦ παπλώματος), μυρωδιά ἀπὸ πάχος (πάχους).

48.—Ἐκ τῶν εἰς ο, τὰ εἰς μο σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς ματα: τὸ ράψιμο-τὰ ραψίματα, τὸ σκάψιμο-τὰ σκαψίματα. Ὅμοιος τὸ ἄλογο-τ' ἄλόγατα, τὸ πρόσωπο-τὰ προσώπατα, τ' ὄνειρο-τὰ ὄνειρατα.

49.—Ἐκ τῶν εἰς ος, ἄλλα σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς τα: τὰ βάρητα, τὰ πάχητα, τὰ κέρδητα, ἄλλα εἰς ια: τὰ πάθια, τὰ λάθια καὶ

ἄλλα εἰς ι ἄφρωνον: τὰ μέρ. Τὸ δὲ κόστος, πρέπος καὶ βύθος δὲν ἔχουσι πληθυντικόν.

δ') Επίθετα

50.—Τὰ ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά, σχηματίζουν ὅμως τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς να: τὸ γαλόννα, τὸ βαχύννα.

Αἱ καταλήξεις τῶν τριῶν γενῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

- α') ας, οὔ, ἀδκο : μεταρᾶς, μεταροῦ, μεταράδκο.
β') ος, η, ο : στεγνός, στεγνή, στεγνό.
γ') ιος, ια, ιο : γαλάζιος, γαλάζια, γαλάζιο.
δ') υς, εἰά, ύ : παχύς, παχειά, παχύ.
ε') λής, λοῦ, λήδκο : παραλ-ής, παραλοῦ, παραλήδκο.
ς') ἄρς, ἄρα, ἄρκο : ἄρρωστιάς, ἄρρωστιάρα, ἄρρωστιάρκο.
ς') ιτ-ς, ιτ-σα, ἴτκο : κουτσομύτ-ς, κουτσομύτ-σα, κουτσομύτκο.
ς') λης, λα, ληκο : ἀπτάλης, ἀπτάλα, ἀπτάληκο.
ς') ρίνις, ἴνα, ἴνικο : σασκίνις, σασκίνα, σασκίνικο.
ς') ἴης, ἄσα, ἄσκο : δελβίης, δελβάσα, δελβάσκο.
ς') ἴης, ἔζα, ἔζκο : τεκνεφής, τεκνεφέζα, τεκνεφέζκο.
ς') ἴης, ἴζα, ἴζκο : χαηροής, χαηροέζα, χαηροέζκο.
ς') ὄης, ὄζα, ὄζκο : σαλόης, σαλόζα, σαλόζκο.
ς') οῦης, οὔζα, οὔζκο : γουρσοῦης, γουρσοῦζα, γουρσοῦζκο.

51.—Τὸ συγκριτικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς καταλήξεως τερος, τερ, τερο: μικρότερος, μικρότερ, μικρότερο, στεγνότερος, στεγνότερ, στεγνότερο, μονολεκτικῶς. Πάντα ὅμως τὰ ὑπερδυσύλλαβα ἐπίθετα σχηματίζουν τὸ συγκριτικὸν προτάσσοντα τὸ μόριον κόμ: κόμ ἄρρωστιάς, κόμ ἄρρωστιάρα, κόμ ἄρρωστιάρκο, κόμ γαλάζιος, κόμ γαλάζια, κόμ γαλάζιο. Ἀκόμη καὶ τὰ δυσύλλαβα σχηματίζονται διὰ τοῦ μορίου κόμ, ἀλλ' ὁ μονολεκτικὸς τύπος εἶναι συνηθέστερος: καλλιγότερος καὶ κόμ καλός.

52.—Τὸ ὑπερθετικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως ὄλω μετὰ τοῦ ἄρθρου, προτασσομένης τοῦ ἐπιθέτου: ὁ ὄλω καλός, ὁ ὄλω παχύς, ὁ ὄλω γαλάζιος, ἥτις ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τῆς λέξεως ὄλος. Ἐπομένως ὁ ὄλω παχύς=ὁ παχύτερος ὄλων.

53.—Ἀνωμάλως σχηματίζουν τὰ παραθετικά των τὰ ἑξῆς:

Καλός, καλλιγότερος, ὁ ὄλω καλός. Κακός, χιρότερος, ὁ χεῖρ χιρότερος.

54.—Τὰ ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐπίθετα εἰς ἑς δὲν ἔχουν θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον: ὁ γεβεζές, ὁ ξεβζεκλεμές.

55.—Ἡ ἔκφρασις ἐπιτάσεως γίνεται α') δι' ἐπαναλήψεως τοῦ ἐπιθέτου: μικρὸς μικρός, παχύς παχύς, κοδὸς κοδός, τρανὸς τρανός, β') διὰ τῆς προσ-

θήκης μετ' αὐτὸ τοῦ καταλλήλου οὐσιαστικοῦ : μαῦρος ξίνα, παχὺς γρου-
νάκι, κρύος βούζ, μαλλιαρὸς ἀρχούδα, ἄσπρος γάλα, καθαρὸς δάκρυο,
κόκκινος φωτιά, πράσ-νος φαρμακίστρα, κίτρινος λεμόνι, πικρὸς φαρμάκι,
ἀρμυρὸς λύσσα, γλυκὸς μέλι, φῶς φανερό, μόν καὶ μοναχός. Εἰς τὴν πε-
ρίπτωσιν ταύτην τὸ τονιζόμενον φωνῇεν τοῦ ἐπιθέτου προφέρεται μα-
κρότερον, γ') διὰ τῶν ἀριθμητικῶν τρία, τέσσερα πέντε ἑπτὰ : τρισκατά-
ρατος, τετραπέρατος, πεδάρφανος, ἐφτάψχος, δ') διὰ τῆς προθέσεως κατὰ :
κατάμαυρος, κατακόκκινος, κάτασπρος, ε') διὰ τῆς μεγενθυτικῆς κατα-
λήξεως ρος : ψεύταρος, κλέφταρος, κατέργαρος.

ε') Ἀριθμητικά

56.—Τὰ τακτικά ἐκτὸς τοῦ μονολεκτικοῦ τύπου πρῶτος, δεύτερος
σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς : εἶναι τέσσερες βροστά πο κείνονα ἢ
εἶναι τρεῖς κι ὕσταρα κείνος.

57.—Τὰ πολλαπλασιαστικά : Μονός, διπλός, τριδίπλος, τετραδίπλος,
καὶ τρεῖς φορὲς σὰ γι αὐτόνα, τέσσερες φορὲς σὰ γι αὐτόνα.

58.—Ἀναλογικά : Μός, ἀνάμς, διόμς, καὶ τὰ κλάσματα $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$
στά δυὸ ἕνα, στά τρία ἕνα, στά τέσσερα ἕνα κλπ.

59.—Οὐσιαστικά. Τριάδα, γιλιάδα, διὰρ, πεδάρ, δεκάρ, εἰκοσάρ, τε-
σσαράδα, πενήδα, ἑκατάδα, δεκακατά, εἰκοσκατά, τριαδαεῖς.

Τὰ σημαίνοντα τὸ περίπου σχηματίζονται εἰς ἀριά : καμμία δεκαριά,
δεκαπεδαριά, εἰκοσαριά, ἑκατοστή, διακοσαριά. Τὰ κάτω ὅμως τοῦ δέκα
ἐκφράζονται διὰ τοῦ ἴσαμε : ἴσαμε τέσσερα κλπ.

στ') Ἀντωνυμίες

1. Προσωπικαὶ

60.—Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίες εἶναι ἐγώ, σύ, αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος καὶ
κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσω.	θηλυκ.	οὐδέτερον
Ὄνομ.	ἐγὼ καὶ γὼ	ἐσὺ (σὺ)	αὐτός	αὐτήνι	αὐτό
Γενικ.	—	—	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Αἰτιατ.	ἐμένα (μένα, με)	ἐσένα (σένα, σε)	αὐτόνα	αὐτήνινα	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐμεῖς (μεῖς)	ἐσεῖς (σεῖς)	αὐτοῖνι	αὐτὲς	αὐτά
Αἰτιατ.	ἐμᾶς (μᾶς)	ἐσᾶς (σᾶς)	αὐτνοὺς	αὐτὲς	αὐτά

61.—Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' καὶ β' προσώπου δὲν ἔχει ἰδι-
αίτερον τύπον γενικῆς, ἀντικαθιστᾷ δὲ αὐτὴν διὰ τῆς αἰτιατικῆς : μ' ἔδω-
κε, με γείπε.

Ἀντὶ τῆς αὐτὸς χρησιμοποιεῖται ἀδιαφόρως καὶ ἡ δεικτικὴ ἐκεῖνος :
—Τονε γείπες νᾶρτ ; —Τονε γείπα, ἀμὰ κείνος δὲ θέλι.

Ἡ περίφρασις «τ λόγου σ» καὶ «τ λόγου τ» ἀντὶ σὺ ἢ αὐτὸς θεω-
ρεῖται ὡς ἔκφρασις τιμῆς καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ σεῖς. Π. χ.
—Ἐλα τ λόγου σ=ἐλάτε.

2. Ἀναφορικαὶ

62.—Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίες εἶναι τὸ ἄκλιτον ποὺ καὶ ὅ,τ, ἢ
ἐκεῖνος πού, ἐκεῖνι πού, ἐκεῖνο πού, ὅποιος, ὅποια, ὅποιο, ὅσος, ὅσηνι,
ὅσο, ὅ,τλογιος, ὅ,τλογια, ὅ,τλόγιο, αἱ ὁποῖαι κλίνονται ὁμαλῶς.

3. Κτητικαὶ

63.—Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίες εἶναι : ὁ δκόξιμ, ἡ δκήμ, τὸ δκόμ, ὁ
δκόξ, ἡ δκήσ, τὸ δκόξ, ὁ δκόξ τ, ἡ δκή τ, τὸ δκό τ, καὶ ἡ ἐγκλιτικὴ μ, σ,
κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς
Ὄνομ. δκόξι μ ἢ δκή μ τὸ δκό μ ὁ δκοῖ σ ἡ δκή σ ὁ δκοῖ σας
Γεν. τοῦ δκοῦ μ τῇ δκή μ τοῦ δκοῦ μ τοῦ δκοῦ σ τῇ δκή σ τοῦ δκοῦ σας
Αἰτ. τὸ δκό μ τῇ δκή μ τὸ δκό μ τὸ δκό σ τῇ δκή σ τὸ δκό σας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. οἱ δκοῖ μ οἱ δκέξι μ τὰ δκά μ οἱ δκοῖ σ οἱ δκέ σ οἱ δκοῖ σας
Αἰτ. τοῖ δκοῖ μ τοῖ δκέξι μ τὰ δκά μ τοῖ δκοῖ σ τοῖ δκέ σ τοῖ δκοῖ σας

64. Αἱ ἐγκλιτικαὶ κτητικαὶ ἀντωνυμίες μ, σ, τ προσκολλῶνται εἰς τὸ
τέλος τῆς λέξεως τὴν ὁποῖαν προσδιορίζουσιν, ὅταν αὕτη εἶναι δξύτονος
φωνηεντόλητος : ἡ φωνή μ, τὸ παιδί σ, ἡ βοή τ. Ὅταν ὅμως ἡ λέξις
τελειώνη εἰς ς, τότε τοῦτο τρέπεται πρὸ τοῦ μ εἰς ζι ¹⁾ : ὁ babάξι μ, ὁ πα-
ποῦξι μ, ὁ ν-νόξι μ, πρὸ δὲ τοῦ σ τρέπεται εἰς j : ὁ παποῖj σ, ὁ babάj σ,
ὁ ν-νόj σ.

1) Τοῦτο βεβαίως ἔγινε ἀπὸ τὸ babās μου. Πρῶτον ἀπεβλήθη τὸ ου καὶ
ἔμεινε babās μ, ἔπειτα διὰ τὸ δυσπρόφερτον παρενετέθη ι, ἐφυλάχθη ἡ προφορὰ
τοῦ σ ὡς ζ, πρὸ τοῦ μ καὶ ἔγινε babάξι μ. Κατὰ ἀναλογίαν δὲ πρὸς τοῦτο ἔγινε καὶ
τὸ β' πρόσωπον babās ις καὶ κατὰ τὸν κανόνα 38 babάις, δκόξι μ, δκόξις-δκόξις.

4. Δεικτικά

65. Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ ἄλλος, τόσος, τὸς, καὶ τὸσην, τόσο, τέτοιος, τέτοια, τέτοιο. Ἐκ τούτων ἡ αὐτὸς κλίνεται ὅπως καὶ ἡ προσωπικὴ αὐτός, αἱ δὲ ἄλλαι ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνος	ἐκεῖνι	ἐκεῖνο	ὁ ἄλλος	ἢ ἄλλῃ	τ ἄλλο
Γεν.	ἐκινού	ἐκινῆς	ἐκινού	τ ἄλλνου	τς ἄλλινῆς	τ ἄλλνου
Αἰτ.	ἐκείνονα	ἐκείνινα	ἐκεῖνο	τὸν ἄλλονα	τν ἄλλινα	τ ἄλλο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνι	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα	οἱ ἄλλι	οἱ ἄλλες	τ ἄλλα
Αἰτ.	ἐκινούς	ἐκείνες	ἐκεῖνα	τς ἄλλι	τς ἄλλες	τ ἄλλα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ τέτοιος	ἢ τέτοια	τὸ τέτοιο	ὁ ἄλλοιώτικος
Γεν.	τ τέτοιανου	τς τέτοιας	τ τέτοιανου	τ ἄλλοιώτικο
Αἰτ.	τὸ δέτοιονα	τ δέτοια	τὸ τέτοιο	τὸν ἄλλοιώτικο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ. καὶ αἱ Αἰτ.	τέτοιοι,	τέτοιες,	τέτοια	(οἱ τς) ἄλλοιώτικι
-------------------	----------	----------	--------	--------------------

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ἡ ἄλλοιώτικι	τ ἄλλοιώτικο	οἱ ἄλλοιώτικες	τ ἄλλοιώτικα
Γεν.	τς ἄλλοιώτικς	»	»	»
Αἰτ.	τν ἄλλοιώτικι	»	»	»

66.—Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι ἐμφαίνουσι τὰ πλησίον ἀντικείμενα ἢ τὰ μακρὰν ἀδιαφόρως : Κι αὐτὸ καλὸ, κι ἐκεῖνο καλὸ, ἀμὰ τ ἄλλο ἐκπέ-
ρα κόμ καλὸ. Πρὸς ἔκφρασιν τοῦ πολὺ πλησίον κειμένου προσκολλᾶται εἰς
τάς διαφόρους πτώσεις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ κατάληξις να, γιά,
ναγιά : αὐτο νά, ἐκεῖνιγιά, τετοιοναγιά.

Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιρρημά-
των : ἔδωγιά, ἔτσνά, ἐκίναγιά.

5. Ἐρωτηματικά

67.—Αἱ ἐρωτηματικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἄκλιτοι τί, τίποτα καὶ αἱ
ποιός, ποιὰ, ποιό, πόσος, πόσην, πόσο, τίλογιος, τίλογια, τίλογιο (καὶ τί-
λιος, τίλια, τίλιο). Κλίνονται δὲ ἡ μὲν τίλογιος ὁμαλῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ ὡς
ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ποιὸς	ποιὰ	ποιό	πόσος	πόσην	πόσο
Γεν.	ποιανού	ποιανῆς	ποιανού	ποσ-νου	πόσ-νης	πόσ-νου
Αἰτ.	ποιόνα	ποιάνα	ποιό	πόσονα	πόσηνινα	πόσο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ποιοὶ	ποιές	ποιὰ	πόσην	πόσες	πόσα
Γεν.	ποιανούς	ποιές	ποιὰ	πόσ-νους	πόσες	πόσα

6. Ἀόριστοι

68.—Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶναι ἕνας, μνιά, ἕνα, κάβοσος, κάβος,
κάβοσο, καβόσος, καβός, καβόσο, κανεῖς, καμνιά, κανεῖνα, κάγανεις, κά-
γαμνια, κάγανεινα, κάθανεις, κάθαμνια, κάθανεινα, ἔνατι, τίποτα, ὁ
φτός, ἡ φτήνι, τὸ φτό, ὁ τάδες, ἡ τάδε, τὸ τάδε, ὁ τέτοιος, ἡ τέτοια, τὸ τέ-
τοιο, ὁ δειξίος, ἡ δειξία, τὸ δειξίον, ὁ πεῖξιος, ἡ πεῖξια, τὸ πεῖξιο.

Ἐκ τούτων ἡ ἔνατι καὶ τίποτα εἶναι ἄκλιτοι αἱ δὲ ἄλλαι κλίνονται
ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ἕνας	μνιά	ἕνα	κάθανεις	κάγαμνια	κάγανεινα
Γεν.	ἑνού	μνιανῆς	ἑνού	καθανινοῦ	κάγαμνιανης	κάγανινοῦ
Αἰτ.	ἕνενα	μνιάνα	ἕνα	κάθανεινα	κάγαμνιάνα	κάγανείνα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ φτός	ἡ φτήνι	οἱ φτίνι	οἱ φτές
Γεν.	τοῦ φτνοῦ	τῇ φτήνις		
Αἰτ.	τὸ φτόνα	τῇ φτήνινα	τοῖ φτνοῦς	τοῖ φτές

69.—Ἡ ἕνας, ἕνα ἔχει καὶ σπανιωτέραν γενικὴν μνιανού, τὸ δὲ κά-
θανεις καὶ κάγανεις κλίνονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἐκτὸς δὲ τῆς ἐνι-
κῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ κάθανεινα ἔχουν καὶ ἄλλην κάθανεινενα,
κάγανεινενα. Τὸ κανεῖς ἔχει καὶ τύπον κανάς, κανὰ ὅταν ἀκολουθῇ οὐ-
σιαστικόν : κανάς ἄθρεπος, κανὰ παιδί.

70.—Ἡ κάβοσος ὅταν μὲν τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ση-
μαίνει ἀρκετός, ὅταν δὲ εἰς τὴν παραλήγουσαν ὀλίγος : Δό μ καβός αὐγά
(μερικὰ).—Μ ἔδωκε κάβος αὐγά (ἀρκετά). Προσλαμβάνει καὶ τὴν ὑποκο-
ριστικὴν κατάληξιν καὶ γίνεται καβοσοῦτσος (ἀρκετός).

71.—Αἱ ἀντωνυμῖαι ὁ τέτοιος καὶ ὁ φτός χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ
ὀνόματος ἀγνώστου ἢ λησμονηθέντος : Ἐκεῖ ποὺ πήγαμε, ἀδαμώσαμε
καὶ τὸ δέτοιο. Πές τονα δέ, πῶς τονε λένε ; Μέσ τὸ νοῦ μ γιοῖς τ ὄνομα τ.

—Μάανα, ἦρτε κι ὁ φτός. Μὲ τὴν κλητικὴν τῆς ἀντωνυμίας φτός καλοῦμεν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποῖου ἀγνοοῦμεν ἢ δὲν ἐνθυμούμεθα τὸ ὄνομα : Ἔλα φτέ, ἔλα νὰ σὲ πῶ.

72.—Ἡ τάδες χρησιμοποιεῖται ἀντὶ ὑποθετικῶν ὀνομάτων, ἢ ἀντὶ ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ σκοποῦ δὲν ἀναφέρομεν : Ἦρτ ὁ κουρουτζῆς καὶ φωνάζ «Ἐκλέψανε τ τάδε τὸ βόδι»—Μὲ ρωτᾷ ὁ μουχτάρς «ὁ τάδες ἦδαν ἐκεῖ;»

73.—Ἡ δεῖξις καὶ ἡ πεῖξις χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὕβριστικῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἀποφεύγομεν ν' ἀναφέρωμεν αὐτολεξεῖ : Σὰν ἄρκεψε νὰ φωνάζ τ δεῖξια καὶ τ πεῖξια (ἀντὶ τὴν κλέφτρα τὴ ψεύτρα, ἐπὶ παραδείγματι), ἔφγε γιὰ νὰ μὴ δν ἀκούη.

7. Αὐτοπαθεῖς

74.—Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας εἶναι ἀτόξιμ, ἀτόισ, ἀτός τ, ἀπατόξιμ, ἀπατόις, ἀπατός τ, τὸν ἐγαυτό μ, τὸν ἐγαυτό σ, τὸν ἐγαυτό τ, τὸν ἐγαυτό μας, τὸν ἐγαυτό σας, τὸν ἐγαυτό τς, ὁ γίδιος, ἡ γίδια, τὸ γίδιο.

Ἐκ τούτων ἡ ἀτόξιμ ἔχει μόνον ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ἡ δὲ τὸν ἐγαυτό μ ἀπατᾷ μόνον εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ. Ἡ γίδιος κλίνεται ὁμαλῶς καὶ τὰς ἐμφασιν ἐκφέρειται μετὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : Τὸ γεῖπες ἐσὺ ὁ γίδιος. Ἐσὺ ἀτόις τὸ γεῖπες=αὐτοπροσώπως τὸ εἶπες.

Διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀτόξιμ, ἀτόις, βλέπε παράγραφον 62.

8. Ἀλληλοπαθῆς

75.—Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία εἶναι : σ-νατοί μας, σ-νατές μας, σ-νατά μας, σ-νατοί σας, σ-νατέί σας, σ-νατά σας, σ-νατοί τς, σ-νατές τς, σ-νατά τς, καὶ εἶναι ἄκλιτοι.

II Ρήματα

α') Παρεπόμενα

76.—Ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἐνεστῶτος τῶν ρημάτων διαιοῦμεν αὐτὰ εἰς παροξύτονα (βαρύτονα) εἰς περισπώμενα καὶ εἰς γω.

77.—Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι : Ὀριστική, Ὑποτακτική, Προστακτική, Εὐκτική καὶ Μετοχή.

78.—Οἱ δὲ χρόνοι εἶναι : Ἐνεστῶς, Παρατατικός, Ἀόριστος, Μέλλων

(διαρκῆς, στιγμιαίος, τελειωμένος), Παρακείμενος, Ὑπερσυντέλικος, Ὑποθετικὸς καὶ Ἀνεκπλήρωτος.

79.—Ὡς βοηθητικὰ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων χρησιμοποιοῦνται ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι, τὰ ὁποῖα κλίνονται ὡς ἑξῆς :

β') Τὸ ρήμα ἔχω

Ὀριστική

Ἐνεστῶς. Ἐχω, ἔχῃς, ἔχῃ, ἔχμε, ἔχτε, ἔχνε.

Παρατατικός. Εἶχα, εἶχες, εἶχε, εἶχαμε, εἶχατε, εἶχανε.

Μέλλων. Θαν ἔχω, θαν ἔχῃς, θαν ἔχῃ, θαν ἔχμε, θαν ἔχτε, θαν ἔχνε.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν ἔχω, θαλαν ἔχῃς, θαλαν ἔχῃ, θαλαν ἔχμε κλπ.

Προστακτική

Ἐνεστῶς. Ἐχε, ἄς ἔχῃ, ἐχεῖτε, ἄς ἔχνε.

Εὐκτική

Μετοχή

Παρατατικός. Ἄς εἶχα, ἄς εἶχες κλπ.

Ἐχodας, ἔχoda

γ') Τὸ ρήμα εἶμαι

Ὀριστική

Ἐνεστῶς. Εἶμαι, εἶσαι, εἶναι, εἶμαστε, εἶστε, εἶναι (Γεῖμαι, γεῖσαι, γεῖναι).

Παρατατικός. Ἦμνα, ἦν-να, ἦδανε, ἦμαστανε, ἦσαστανε, ἦδανανε. (Γήμνα, γήσνα).

Μέλλων. Θαν εἶμαι, θάγ εἶσαι, θάγ εἶναι, θαγ εἶμαστε, θαν εἶστε, θαν εἶναι.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν εἶμαι, θαλαν εἶσαι, θαλαν εἶναι, θαλαν εἶμαστε, θαλαν εἶστε, θαλαν εἶναι.

Προστακτική

Ἐνεστῶς. Ναν εἶσαι, ἄς εἶναι, νάγ εἶστε, ἄς εἶναι.

Εὐκτική

Παρατατικός. Ἄς ἦμνα, ἄς ἦσ-να, ἄς ἦδανε, ἄς ἦμαστανε, ἄς ἦσαστανε, ἄς ἦδανανε.

80.—Εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ Μέλλοντος καὶ τῶν λοιπῶν διὰ μορίων σχηματιζομένων χρόνων τοῦ ἔχω, παρεντίθενται μετὰ τῶν μορίων καὶ τοῦ ρήματος, τὸ εὐφωνικὸν ν : θαν ἔχω, θαλαν ἔχω. Μετὰ δὲ τῶν μο-

ρίων καὶ τῶν χρόνων τοῦ ῥήματος εἶμαι, παρεντίθεται ἀδιαφόρως τὸ εὐ-
φωνικὸν γ ἢ ν : θαν εἶμαι καὶ θαγ εἶμαι, θαλαν εἶμαι καὶ θαλαγ εἶμαι,

81.—Τὸ β' πληθ. πρόσωπον τοῦ Ἑνεστώτος τῆς Προστακτικῆς τοῦ
ἔχω σχηματίζεται ὡς τῶν περισπωμένων εἰς εἶτε : ἔχεϊτε καὶ ὄχι ἔχετε.
Ὅταν ὅμως ἡ προστακτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ νὰ τότε σχηματίζεται ὁμα-
λῶς : Νά χτε. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ῥήμα ἀφίνω : ἀστεῖτε. Ἀ-
στεῖτε με νὰ τὸ πιάσω.

δ') Βαρύτονα

1. Ἑνεργητικὴ Φωνή

Ὁριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνω, πέρνεις, πέρνει, πέρν-με, πέρνετε, πέρν-νε.
Παρατατικός. Ἐπερνα, ἔπερνες, ἔπερνε, ἔπερναμε, ἔπερνατε, ἔπερνανε.
Ἀόριστος. Πῆρα, πῆρες, πῆρε, πῆραμε, πῆρατε, πῆρανε.
Μέλλων διαρκῆς. Θά πέρνω, θά πέρνης κλπ.
Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ πάρω, ἄ πάρος, ἄ πάρ, ἄ πάρμε, ἄ πάρτε, ἄ πάρνε.
Μέλλων τετελεσμένος. Θά τό χω παρμένο, θά τό χις παρμένο κλπ.
Παρακείμενος. Τό χω παρμένο, τό χις παρμένο κλπ.
Ἑπερσυντέλικος. Τογ εἶχα παρμένο, τογ εἶχες παρμένο κλπ.
Ἑποθετικός. Θά πῆρα, θά πῆρες, θά πῆρε κλπ.
Ἀνεκλήρωτος. Θαλά πάρω, θαλά πάρος, θαλά πάρ, θαλά πάρμε, θαλά
πάρτε. θαλά πάρνε.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνε, ἄς πέρνη, πέρνετε, ἄς πέρν-νε.
Ἀόριστος. Πάρε, ἄς πάρ, πάρτε, ἄς πάρνε.

Εὐκτικὴ

Παρατατικός. Νά ἢ ἄς ἔπερνα, ἄς ἔπερνες, ἄς ἔπερνε, ἄς ἔπερναμε,
ἄς ἔπερνατε, ἄς ἔπερνανε.

Ἑποτακτικὴ

Ἀόριστος. Νά ἢ ἄν πάρω, ἄν πάρος, ἄν πάρ, ἄν πάρμε, ἄν πάρτε, ἄν πάρνε.

Μετοχή

Ἑνεστώς. Πέρνοντας ἢ πέρνοντα.

2. Παθητικὴ Φωνή

Ὁριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνομαι, πέρνεσαι, πέρνεται, πέρνμαστε, πέρνεστε, πέρν-δαι.

Παρατατικός. Πέρνουμνα, πέρνουσ-να, πέρνδανε, πέρν-μαστανε, πέρνσα-
στανε, πέρνδανανε.

Ἀόριστος. Πάρτκα, πάρτκες, πάρτκαμε, πάρτκατε, πάρτκανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θά πέρν-μαι κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ παρτῶ, ἄ παρτῆς κλπ.

Μέλλων τελεωμένος. Θαν εἶμαι παρμένος, θαν εἶσαι παρμένος κλπ.

Παρακείμενος. Εἶμαι παρμένος κλπ.

Ἑπερσυντέλικος. Ἦμνα παρμένος, ἦσνα παρμένος κλπ.

Ἑποθετικός. Θά πάρτκα, θά πάρτκες κλπ.

Ἀνεκλήρωτος. Θαλά παρτῶ, θαλά παρτῆς κλπ.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Νά πέρνεσαι, ἄς πέρνεται, πέρνεστε, ἄς πέρν-δαι.

Ἀόριστος. Νά παρτῆς, ἄς παρτῆ, παρτεῖτε, ἄς παρτοῦνε.

Εὐκτικὴ

Παρατατικός. Ἀς πέρνουμνα, ἄς πέρνουσ-να κλπ.

Ἑποτακτικὴ
Ἀόριστος. Νά παρτῶ, νά παρτῆς κλπ.

Μετοχή

Παρακείμενος. Ὁ παρμένος, ἡ παρμένη, τὸ παρμένο.

82.—Ὅπου τονίζεται τὸ πρῶτον πρόσωπον οἰοῦνδήποτε χρόνου τῆς
Ὁριστικῆς, ἐκεῖ τονίζονται καὶ πάντα τὰ ἄλλα πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν
ἀριθμῶν, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ τόνος συμπίπτει ἐπὶ τῆς ἀντιπροπαρρηγοῦσης,
χωρὶς ν' ἀναπτυχθῇ δευτερεύων τόνος ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλα ἰδιώμα-
τα : χόρευαμε, χόρευατε, χόρευανε, ἔγραψαμε, ἔγραψατε, ἔγραψανε.

83.—Οἱ Μέλλοντες καὶ ἰδίως ὁ στιγμιαίος ἀποβάλλει τὸ θ τοῦ θά
καὶ σχηματίζεται μόνον διὰ τοῦ ἄ : ἄ πάρω, ἄ γράψω.

84.—Ὁ Ἑποθετικός σχηματίζεται διὰ τοῦ θά ἢ θανὰ καὶ τοῦ Ἀο-
ρίστου τῆς Ὁριστικῆς, σημαίνει δὲ ὅτι συμπεραίνω ὅτι ἢ πρᾶξις ἐγένετο,
χωρὶς νὰ τὸ ἐνθυμούμαι ἢ νὰ δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω : θά πῆρα, θανὰ
τόγ εἶδε.

85.—Ὁ Ἀνεκλήρωτος σχηματίζεται διὰ τοῦ θαλά καὶ τοῦ Ἀορί-
στου τῆς Ἑποτακτικῆς, πάντοτε δὲ σημαίνει ὅτι ἢ πρᾶξις ἐπρόκειτο νὰ
γίνῃ ἀλλὰ δὲν ἔγινε : θαλά φάγω, θάλα πάγω, θαλά γράψω.

86.—Ὁ Παρακείμενος καὶ Ἑπερσυντέλικος σχηματίζονται διὰ τοῦ

ἔχω ἢ εἶχα καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. Παρακειμένον τοῦ ρήματος, συνήθως δὲ ἔπεται τῆς ἀντωνυμίας τό, τήν, τόν: Τὸν ἔχω παρμένο, τνεγ εἰχ ἄρμεγμέν. Ὁ δὲ παθητικὸς διὰ τοῦ εἶμαι ἢ ἦμνα καὶ τῆς αὐτῆς μετοχῆς: εἶμαι παρμένος, ἦμνα, παρμένος. Σπανίως δὲ χρησιμοποιοῦνται οἱ χρόνοι οὗτοι.

87.—Ἡ Ὑποτακτικὴ ἔχει διασώσει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μόνον τὸν Ἀόριστον, σχηματίζεται δὲ διὰ τοῦ μορίου, ἄν, νά, σάν: Ἄν πάρ, θά χλ. Σὰ σὲ ζαμακώσω μνιά.

88.—Ἡ Προστακτικὴ τῆς παθ. φωνῆς σχηματίζεται πάντοτε προτασσομένου τοῦ νά εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὅπως καὶ ἡ Εὐκτική. Καὶ ἡ Προστακτικὴ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται διὰ τοῦ νά, μόνον ὅταν ἔχη σημασίαν ἐνχῆς καὶ ὅχι προσταγῆς: Νὰ μασσᾷς καλά. Νὰ κλῖμασαι νωρίς.

89.—Ἡ Εὐκτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ Ἑνεστώτος καὶ Παρατατικοῦ τῆς Ὀριστικῆς ἢ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὑποτακτικῆς, προτασσομένου τοῦ νά ἢ ἄς: Νὰ κλῖας καὶ νὰ σβροδᾷς. Νὰ μὴ ἔσωνε νά σι. Ἄς φοφῆς τὸ ἔρμιο. Νὰ σκάς καὶ νὰ πλαδάξ. Ὅταν ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἄς μετὰ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὀριστικῆς, τότε δὲν σημαίνει ἐνχῆν, ἀλλ' ἀδιαφορίαν. Ἄς τό καμε. Ἄς ἔφαγα καὶ ἐγὼ δυὸ μῆλα. Ἄς εἶπα καὶ ἕνα λόγο παραπάν, (δηλαδή: Δὲν πειράζει, ἂν πῶ καμὲ).

90.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως εἰς τοῦ β' ἐνεστώτος προσώπου τῆς Ὀριστικῆς ὑπάρχει ζ, καὶ πρὸ τῆς αὐτῆς καταλήξεως τοῦ Στιγμ. μέλλοντος σ, τότε τὸ ζ ἢ σ ἀποβάλλεται κατὰ τὸν κανόνα: ἀρέζω-ἀρέεις, θ' ἀρέσω-θ' ἀρέης, παίζω-παίεις, θὰ ψήσω-θὰ ψήης.

91.—Οἱ Παρατατικοὶ καὶ Ἀόριστοι τῶν ὑπερδισυλλάβων δὲν λαμβάνουν αὐξησιν ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν: χόρευα, πίδαγα.

92.—Τὸ ε τοῦ β' προσ. τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἀορίστου τῆς Προστακτικῆς ἀποβάλλεται ὅταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τόν, τήν, τό: Πάρ το, Φέρ τνα, Γράψ τα.

93.—Τὰ εἰς ὧν ῥήματα σχηματίζουν τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἀορίστου τῆς Προστακτικῆς χωρὶς σ: τσακώνω-τσάκω το, πλακώνω-πλάκω το, σκώνω-σέκω το, ἀδαιώνω-ἀδάμω το. Ὁ δὲ Ἀόριστος τῆς Προστακτικῆς τοῦ στέκομαι ἄλλοτε ἀποκόπτει τὸ σι τοῦ «στέκα» καὶ γίνεται ἔκα, ἄλλοτε δὲ τὸ εκ καὶ γίνεται στά. Τὸ τελευταῖον ἴσως καὶ κατὰ ἀποκοπὴν τοῦ ἰδιωματικοῦ στάκα.

94.—Τὸ θ τῆς καταλήξεως θῶ τοῦ παθ. Μέλλοντος, κατόπιν συμφώνου τρέπεται εἰς τ: θὰ βαλτῶ, θὰ γραφτῶ, θὰ κλαντῶ, θὰ πραχτῶ, θὰ χωριστῶ. Ἐξαιροῦνται ὅσα ῥήματα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου ι ἢ ου ουνέπεσε νὰ ἔχουν σύμφωνον πρὸ τοῦ θῶ: θὰ κοιμθῶ, θὰ λθῶ, θὰ λιθῶ.

95.—Ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ Ἑνεστώτος ἀπαντᾷ εἰς πολὺ ὀλίγα μόνον ῥήματα: ὁ βαστούμενος, ἡ βαρούμεν, ὁ καθούμενος, ὁ κητάμενος, ὁ κνήμενος, ὁ λεγόμενος, ὁ παραστεκόμενος, ὁ πετάμενος, ὁ περαζούμενος, ὁ σεινόμενος, ὁ τρεμάμενος, ὁ τρεχόμενος, ὁ χρειαζόμενος. Ἡ τοῦ παθ. ὁμως Παρακειμένου ὑπάρχει εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ῥήματα.

ε') Π ε ρ ι σ π ῶ μ ε ν α

96.—Τὰ περισπώμενα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἶναι πολὺ ὀλίγα. Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι α') τὰ περισπώμενα τῆς β' συζυγίας τῆς ἀρχαίας εἰς ἑώ: ἀδιλαῶ, ἀδιπατῶ, ἀργῶ, γαμῶ, θαρρῶ, κβανῶ, κρατῶ, κνῶ, καρτερῶ, κατρω, ξενῶ, ξεπλῶ, πατῶ, πλαλῶ, πλῶ, πονῶ, πορπατῶ, φλῶ, φορῶ, τσαλαπατῶ, 2) ὀλίγα προέρχονται ἀπὸ φωνηεντόληκτα ῥήματα μετὰ χαρακτηριστικῶν: ἀπολῶ, γλῶ, κλῶ, φτῶ, ξῶ, 3) ῥήματα ἐκ βαρυτόνων μεταπεσόντα εἰς περισπώμενα: ἀνῶ, σβῶ, σφαλῶ, στραγῶ, σκῶ, παργαλῶ, βορῶ, τσακῶ καὶ τὰ σύνθετα τούτων, καὶ τὸ ζῶ.

Τὰ τῆς παθητικῆς ὁμως φωνῆς εἶναι πάμπολλα καὶ σχηματίζουν τὸν Ἑνεστώτα ἄλλα εἰς οἶμαι καὶ ἄλλα εἰς ιοῦμαι.

1. Ἑνεργητικὴ φωνή

Ἑνεστώς. Ἐῶ, ξεῖς, ξεῖ, ξεῶμε, ξεῖτε, ξεῶνε.
Παρατατικός. Ἐῆγα, ἔῆγες, ἔῆγε, ἔῆγαμε, ἔῆγατε, ἔῆγανε.

Ἀόριστος. Ἐῆσα, ἔῆσες, ἔῆσε, ἔῆσαμε, ἔῆσατε, ἔῆσανε.

Μέλλον διαρκῆς. Θά ξῶ, θὰ ξῆς κλπ.

Μέλλον στιγμιαίος. Θά ξύσω, ἂ ξύης, ἂ ξύς, ἂ ξύς-με, ἂ ξύστε, ἂ ξύς-νε.
Μέλλον τελειωμένος. Θὰ τό χω ξέμένο, ἂ τό χλς ξέμένο κλπ.

Παρακειμένος. Τό χω ξέμένο κλπ.

Ὑπερσυντέλικος. Τὸν εἶχα ξέμένο κλπ.

Ὑποθετικός. Θὰν ἔῆσα, θὰν ἔῆσες κλπ.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλὰ ξύσω, θαλὰ ξύης, θαλὰ ξύς κλπ.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Ξύνε, ἄς ξύνι, ξύν-τε, ἄς ξύς-νε.

Ἀόριστος. Ξύσε, ἄς ξύς, ξύστε, ἄς ξύς-νε.

97.—Τὰ εἰς λῶ, νῶ, κῶ καὶ γῶ, ἐπειδὴ εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἑνεστώτος προφέρονται ἀκρογλωσσικῶς, σχηματίζουν τὸ πρῶτον πρόσωπον κατὰ δύο τρόπους, μετὰ καὶ ἀνευ τ: κνῶ, κνεῖς, καὶ κνῶ, στραγῶ, στρα-

γεῖς καὶ στραγιῶ, πλαλιῶ, πλαλεῖς καὶ πλαλιῶ, τσακῶ, τσακεῖς καὶ τσακῶ.

2. Παθητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Ξιοῦμαι, ξιέσαι, ξιέται, ξιούμαστε, ξιέστε, ξιοῦδαι.

Παρατατικός. Ξιούμνα, ξιούσ-να, ξιούδανε, ξιούμαστανε, ξιούσασιανε, ξιούδανανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θὰ ξιοῦμαι, κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ ξθῶ, ἃ ξθῆς, ἃ ξθῆ, ἃ ξθοῦμε, ἃ ξθῆτε, ἃ ξθοῦνε.

Ἀόριστος. Ξύθκα κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ ξνέσαι, ἃς ξνέται, νὰ ξνέστε, ἃς ξνοῖδαι.

Ἀόριστος. Ξύσ, ἃς ξθῆ, ξθεῖτε, ἃς ξθοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Ὁ ξμένος, ἡ ξμένη, τὸ ξμένο.

98.—Ὁ παθ. Παρατατικός τῶν περισπωμένων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις τοῦ Παρατ. τῶν βαρυτόνων: πέρονουμα, ἀρεζονουμα, ξνοῦμνα

στ) Ρήματα εἰς γω

99.—Τὰ εἰς γω ρήματα ἔχουν διάφορον καταγωγὴν. α') Ἄλλα εἶναι συνηρημένα τῆς πρώτης συζυγίας τῶν εἰς άω, τὰ ὅποια πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας παρεμβάλλουν ἐν γ: γελάγω, πνάγω, βροδάγω, ρωτάγω. β') Συνηρημένα τῆς δευτέρας συζυγίας τῶν περισπωμένων, μεταπεσόντα εἰς τὴν πρώτην: πολεμάγω, χωράγω, κννιγάγω. γ') Βαρύτονα ρήματα ἔχοντα χαρακτηριστὰ γ: λέγω, στρέγω, ἀνοίγω. δ') Τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα τὰ παρεμβάλλοντα ἐν γ, πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας: ἀκούγω, καίγω, κλαίγω. ε') Τὰ ἐξ ἄλλων βαρυτόνων παραγόμενα: τνάγω, φλάγω, καὶ στ') Τὰ ἐκ τουρκικῆς οῤῥίζης προερχόμενα: σαλδάγω, δεβιρδάγω, τζαβαλαδάγω.

1. Ἐνεργητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλά-γω, φλά-ς, φλά-ει, φλά-με, φλά-τε, φλά-νε.

Παρατατικός. Φύλαγα, φύλαγες, φύλαγε, φύλαγαμε, φύλαγατε, φύλαγανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θὰ φλάγω, κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ φλάξω, ἃ φλάξης, ἃ φλάξ, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Φύλαγε, ἃς φλιάη, φλάτε, ἃς φλάνε.

Ἀόριστος. Φύλαξε, ἃς φλάξ, φλάξτε, ἃς φλάξνε.

Μετοχή

Ἐνεστώς. Φλάγουδας καὶ φλάγοδα.

2. Παθητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλιάγμαι, φλάγεσαι, φλάγεται, φλάγμαστε, φλάγεστε, φλιάγδαι.

Παρατατικός. Φλιάγουμνα, φλάγουσ-να, φλάγδανε, φλάγμαστανε, φλάγαστανε, φλάγδανανε.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ φλαχτῶ, θὰ φλαχτῆς, κλπ.

Ἀόριστος. Φλάχκα, φλάχκες, φλάχκε, φλάχκαμε, φλάχκατε, φλάχκανε.

Ἀποθετικός. Θὰ φλάχκα, κλπ.

Ἀνεκλήρωτος. Θαλά φλαχτῶ, θαλά φλαχτῆς, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ φλάγεσαι, ἃς φλάγεται, νὰ φλάγεστε, ἃς φλιάγδαι.

Ἀόριστος. Νὰ φλαχτῆς, ἃς φλαχτῆ, φλαχτεῖτε ἃς φλαχτοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Φλαγμένος.

100.—Τὰ εἰς γω ρήματα διαφέρουν τῶν ἄλλων ρημάτων μόνον κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ἐνεργητικοῦ Ἐνεστιῶτος. Ὁ παθ. Ἐνεστώς ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Ἐνεστιῶτα τῶν βαρυτόνων.

101.—Ὁ ἐνεργητικός Παρατατικός τῶν εἰς γω ρημάτων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν ἐνεργ. Παρατ. τῶν περισπωμένων, ὁ δὲ παθ. Παρατ. τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Παρατ. τῶν βαρυτόνων καὶ περισπωμένων.

102.—Ἐκ τῶν εἰς γω ρημάτων τὰ τῆς α' καὶ β' κατηγορίας σχηματίζουν τὸν παθ. Ἐνεστιῶτα εἰς ιοῦμαι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν εἰς μαι πλὴν τῶν ἐκ τῆς τουρκικῆς παραγομένων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν παθητικὴν φωνήν.

103.—Ὑπάρχουν καὶ ρήματα εἰς γω, τὰ ὅποια κλίνονται κατὰ τὴν συζυγίαν τῶν βαρυτόνων: πνίγω, βήγω, ζμίγω, ἀρμέγω. Τὸ δὲ ξέρω σχηματίζει τὸν Παρατ. κατὰ τὰ εἰς γω: ἤξεργα, καὶ ὁ ἀόρ. τοῦ πίνω ἤπγα.

104.—Τὰ ἀποθετικὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὸν Ἐνεστιῶτα εἰς οὔμαι ἢ ιοῦμαι: κιοῦμαι, ἀφηγιοῦμαι.

3. Τύπος ἀποθετικοῦ περισπωμένου εἰς οὔμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Θμοῦμαι, θμᾶσαι, θμᾶται, θμούμας ε, θμοῦστε, θμοῦδαι.
 Παρατατικός. Θμούμνα, θμούσ-να, θμούδανε, θμούμαστανε, θμούσαστανε, θμούδανανε.

Μέλλων στιγμιαῖος. Ἄ θυμῶ, ἂ θυμῆς, κλπ.

Ἀόριστος. Θμύθκα, θμύθκες, κλπ.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νᾶ θμᾶσαι, ᾶς θμᾶται, νᾶ θμοῦστε, ᾶς θμοῖδαι.

Ἀόριστος. Θμύς, ᾶς θυμῆ, θυμῆτε, ᾶς θυμθούνε.

Τύπος εἰς ιοῦμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Βαριοῦμαι, βαριέσαι, βοριέται, βαριούμαστε, βαριοῦστε, βαριούδαι.

Παρατατικός. Βαριοῦμνα, βαριούσ-να, βαριούδανε, βαριούμαστανε, βαριούσαστανε, βαριούδανανε.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νᾶ βαριέσαι, ᾶς βαριέται, νᾶ βαριούμαστε, ᾶς βαριούδαι.

Ἀόριστος. Βαρές, ᾶς βαρεθῆ, βαρεθῆτε, ᾶς βαρεθούνε.

105.—Αἱ καταλήξεις λοιπὸν τοῦ Ἐνεστώτος, Παρατατικοῦ καὶ Ἀορίστου ὄλων τῶν συζυγιῶν τοῦ ρήματος εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἐνεργητική φωνή				Παθητική φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώ- μενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
Ἐνεστώς	α'	ω	ῶ	γω	μαι	ιοῦμαι
	β'	εις	εἷς	ς	εσαι	ιέσαι
	γ'	ει	εἶ	ι	εται	ιέται
	α'	(ου)με	οὔμε	με	μαστε	ιούμαστε
	β'	ετε	εἴτε	τε	εστε	ιούστε
	γ'	(ου)νε	οὔνε	νε	δαι	ιούδαι
Παρατατικός	α'	α		γα	οῦμνα	ιούμνα
	β'	ες		γες	οὐσ-να	ιούσ-να
	γ'	ε		γε	δανε	ιούδανε
	α'	αμε		γαμε	οὔμαστανε	ιούμαστανε
	β'	ατε		γατε	οὔσαστανε	ιούσαστανε
	γ'	ανε		γανε	οὔδανανε	ιούδανανε

Ἐνεργητική φωνή				Παθητική φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώ- μενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
Ἐνεστώς	α'	α		κα		
	β'	ες		κες		
	γ'	ε		κε		
	α'	αμε		καμε		
	β'	ατε		κατε		
	γ'	ανε		κανε		

III Ἀκλιτα

Α') Προθέσεις

106.—Αἱ προθέσεις εἶναι : ἀδίς, ἀπό, γιά, δίχως, ἴσαμε, κατά, μέ, μετὰ, σέ, χωρίς, ὡς, ὥσαμε, παρὰ. Ἄδις φαγὶ πίττα. Προσκυνήματα ἀπὸ πένα σέ σένα. Γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα. Δίχως τίποτα τό δρε. Ἰσαμε σήμερον. Ἐλα κατὰ μένα. Μὲ τὸ χέρ. Μετὰ σένα. Σ' ἔκειν τὸ σπῖτ. Χωρίς φωτιά. Ὡς ἐδῶ καὶ μη παρὲν. Ὡσαμε τὸ μεσ-μέρ ἐδῶ ἤδανε. Πέδε παρὰ κάρο.

Β') Ἐπιρρήματα

107.—Τὰ ἐπιρρήματα εἶναι μονολεκτικά καὶ περιφραστικά.

α') Χ ρ ο ν ι κ ᾶ. Ἀρχή, αὔριο, ἀνγίτσα, ἄσ-λ-ι (ἀνέκαθεν), ἀπὸ βραδύς, ἀπὸ νωρίς, ἀποσπερίς, ἀπόπασκα (μετὰ τὸ Πάσχα), ἀπόφωτα (μετὰ τὰ Φῶτα), ἀδίπροχτες, ἀδίπροπερς, ἀδιμεθαύριο (μετὰ τρεῖς ἡμέρας) ἀδις τν ὦρα (κάθε λίγο), ἀντζακ (μόλις), ἄρωρα, ἀλάλιτο ρνίθ, ἀπ τωρνᾶ (πρὸ ὀλίγου), βράδ, ἔδε (μόλις) γούλιμερα, ἔλε (ἐπὶ τέλους), ἔμεν (μόλις), ἔψέ, κάγαμνια βολὰ (ποτέ), ματὰ (πάλιν), μεσ-μέρ, με τς μῆνες (ἐπὶ μῆνας), με τὸ φεγάρ, νύχτα, νυχτίτσα, μεθαύριο, νωρίς, ξώρας, ξάλωνα (μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀλωνίσματος), ξανάμνα, τὸ καταπόδ (κατόπιν), πουργ-νουτσκο, σαβάχλεν (τὸ προῖ), στὰ ὕστερνᾶ, ὄλω πῖς (ἐπὶ τέλους), ταμᾶμ (μόλις), τὸμ (μόλις), τότες, τώρα, τώρνα, ὕσταρα, πέρς, πρόπερς, προχτέ, χαράματα, τζοντζουλή (ἐπὶ τέλους), γέτσκα (ἀργά) δάίμα.

β') Π ο σ ο τ ι κ ᾶ. Βούκα βούκα, ἔπεγι, ἔπειτζε (ἀρκετά), κάβοσο, κάνε (οὐδόλως), καθοσούτσκο, λιγούτσκο, λιγούτσκογια, κομμά (ὀλίγον), κομματάκ1, μσό, τοσούτσκογια, ἔνα νύχ1, πολύ, μνιὰ στάλα, τσίτσα τσίτσα, χίτς, κάνε, δίπ (ἐντελῶς), διβιδούζ (ὀλως διόλου), βόλιζκα.

γ') Τροπικά. Ἀγάλια, ἀπογάλια, ἀπ' ἀσπροῦ, ἀποκαινουργῆς, ἀποκαῆς, ἀνακουκουρδα, ἀνάσκελα, ἀδικριστά, ἀνάκατα, βαριά, ἔτσ, ἔσ-
νά, ἔσναγια, ἔλβετ, κατάματα, κατακέφαλα, λήγορα, μάξως (ἐπίτηδες),
νόστμα, ὅπως κι ὅπως, ράστ (τυχαίως), σεντέλ μεντέλ (τρικλίζον), στρα-
βοδίβολα, φανερά, βρόμπα (πρηνηδόν), καταλαχοῦ, ἀσκερέ, ἀτζελέ.

δ') Τοπικά. Ἀπάν, ἀπαναθιοῦ, ἀπκάν, ἀψλά, ἀδίκρυ, ἀνάμεσα, ἀλλοῦ, ἔδω, ἔδεδο, ἔδωνά, ἔδωναγια, ἔδωγια, ἐκεῖ, ἔδεκει, ἐκλινά, κατα-
γῆ, καταποῦ, καταδῶ, κάτ, κοδά, καταμεσῆς, μέσ στ μέσ, μακριά, ξέμα-
κρα, ξωπίς, ὅξω, ὅξω μεριά, πθενά, παδοῦ, παράμερα, πίσω, σαπάν σακάτ,
σαόξω, σαδῶ, σακεῖ, χαμλά, λόῦρα, βροστέ, κλπ.

ε') Βεβαιωτικά. Νάι, ναίδας, ἔλβετ (βεβαίως), ἀμ πῶς;

ς') Ἀρνητικά. Ὁχι, μή.

ζ') Ἐρωτηματικά. Μήπως, να μήν.

η') Διστακτικά. Ἀραγες, τάχατες, ἀτζεπα (ἄραγε), βέλγταμ (ἴσως).

θ') Ἀπαγορευτικά. Μή, μή δύχι.

ι') Δεικτικά. Νά, ὀρίστε μας.

ια') Παράκελευσματικά. Ἀραγενί (δὲν πειράζει), αἶδε, ἔλα, ὀρίστε.

ιβ') Ἐπεξηγηματικά. Ἀηλοῦ, δεμζ (δηλαδή), παναπῆ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
Γ') Σύνδεσμοι

108.—Οἱ σύνδεσμοι εἶναι πολὺ ὀλίγοι.

α') Συμπλεκτικοί. Καί, ἔμ ἔμ, πάλε, κίόλα: Ἐμ κλέφτς, ἔμ ἀπανάτερος. Ἐγὼ ἦρτα μὲ τ' ἀμάξ, ὁ ἄδραξιμ μὲ τὸ γαδράκι, κι ὁ γιόξιμ πάλε ἀπεξὸς (ὁ δὲ νιός μου). Τονε ξύμνωσανε, τονε μαχαίρωσανε κίόλας, κι ἔφγανε.

β') Διαζευκτικοί. Μήδε μδέ, γιά γιά, νὲ νέ: Μήδε σκόρδο ἔφαγε, μδέ σκορδίλα μρίζ. Γιά ἐσὺ γιά ἐκεῖνος. Νὲ τὸ διάβολο νὰ διῆς νὲ τὸ σταυρό σ νὰ κάμς (οὔτε).

γ') Ὁμοιωματικοί. Σά, σα γαί, κατά: Σὰ δὲ κρύο τὸ νερό. Σὰ γαί σένα νικοκερά. Κατὰ μᾶς καὶ ἡ σκούφια μας.

δ') Ὑποθετικοί. Σάν, φτάνι, μόνε, θαρρεῖς.

ε') Συμπερασματικοί. Μέρσαμ, μέγομ, δεμζ, ἐμὲν ἐμὲν, θὰ πῆ, βορεῖ: Μέρσαμ τὸ γήξεργε καὶ δὲν ἔκρενε. Ἦδανε μέγορεμ μαζί. Ἐμὲν ἐμὲν κι ἐκεῖνο θὰ τὸ κάμ. Θὰ πῆ πόχι νὰ πέρνη καὶ τὰ γιρέβ. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ δὲ ξέρ.

ς') Αἰτιολογικοί. Γιατί, γιά: Δὲν ἦρτε γιατί δὲ done αἰρίαξε ἡ δλειά τ.

ζ') Τελικοί. Νά, γιανά: Δὲ βὰ νὰ λέη. Γιανὰ μὴ ξοδιάς, πέ-
θανε.

η') Ἀντιθετικοί. Ἀμά, μά: Τὸ λὲς ἀμὰ δὲ δὲ κάμνεις.

θ') Χρονικοί. Ὁδε, ὅδας, ὅποτε, τόμ, ἔνοδας, ὥσονα, ἀφοῦ.

ι') Ἐρωτηματικοί. Ἀτζεπα, μγάρσιμ, τγάρσιμ: Μγάρσιμ τὸν εἶδα. Τγάρσιμ ἔρξε πέτρα καὶ πόνεσε τὸ χέρ τ; Ἦρτε ναὶ ὁ γιό-
καῖς;

Δ') Ἐπιφωνήματα

109.—Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι:

Λύτης καὶ πόνου. Ὁχ, οὔχ.

Χαράς. Ἀχ, ἀχά, τί καλά, μάνα στὰ καλά.

Φόβου. Μάνα στὸ κακό! Παναγία μ σῶσε!

Θαυμασμοῦ. Ἀμάαν! βρή! τς τς! ἄδε δε.

Κλητικά. Ἐ, ἔη, μαρέ, μερέ, μερή, μαρή, βρέ, ἀβρέ.

Αναγκήσεως. Οὔ, τφού, σοῦς.

Αποδοκιμασίας. Γιού, λιάκ, τφού ἀλαβελάβεριν.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Ι) Εἰσαγωγή

110.—Εἰς τὸ ἰδικὸν μας ἰδίωμα, ὅπως εἰς τὴν δημοτικὴν, οἱ περισσό-
τεραι λέξεις παράγονται ἀπὸ ἀρχαίας ἐλληνικάς, ἔχει ὁμως καὶ ἀρκετὰς
τουρκικάς, καὶ ὀλίγας ἀπὸ ἄλλας γλώσσας.

Διὰ νὰ λάβουν αἱ λέξεις τὴν μορφήν μὲ τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται εἰς
τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ἰδίωμα, ὑφίστανται κυρίως τρία τινά: α') ἀποβολὴν
γραμμάτων, β') μεταβολὴν γραμμάτων καὶ γ') προσθήκην γραμμάτων, καὶ
ὀλίγα λέξεις ὑφίστανται δ') μετάθεσιν γραμμάτων ἢ συλλαβῶν.

α') Ἀποβολή

111.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν α ἀποβάλλεται εἰς πλείστας λέξεις: κόμα,
κράνοιχος, ραχινά, στράφτω, σφαλιῶ, φήγημα, στακός, σφάλαγας, θρά-
κα κλπ.

112.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν ε ἀποβάλλεται εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ ἐκ καὶ ἐν
συνθέτους καὶ εἰς ἀρκετὰς ἄλλας: βγαίνω, γδέρω, γλιῶ, ξαστεριά, ξο-

διάζω, ξοδώνω, ξλώνω, δροπή, γωμιάζω, βαίνω, βροστίνω, θμοῦμαι, δο-
δίζω, φκαιρώνω, ριάζω, σπασμένος, μουδιάζω, ματώνω, λαφρύνς, φέτο,
λάφ, Βρυδή, Σταθή, Θμή, χτικιό, νορίς, ρέγμαι, βρίσκω, θωριά, θωρια-
κός, Θόδωρος, βυδιά, πιδέξιος, κλπ.

113.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὰς λέξεις: λίγο, λόβρα, μάτ, μνοιάζω,
ξνός, ρίγανι, σπίτ, φίδ, φρούδ, ψάρ, ψνίζω, ξύγαλο, σκόρδο, γιτεύω, λιδάρ,
κλπ.

114. Τὸ ι ἀποβάλλεται εἰς τὰ βρίζω, βορῶ, διάργυρο, αἶ κόνα, λιά-
ζω, μέρα, μσός, ξέρω, παδρειά, περιήφανος, πκάμσο, σωπαίνω, βοθάγω,
ξαρίζω, φασούλι, σαγόνι, ψάθα, κλπ.

115.—α') Τὸ δ ἀποβάλλεται εἰς τὸ γιὰ (διὰ), ψαστίκι, (διψαστίκι).

β') Τὸ β ἀποβάλλεται εἰς τὸ πνέμα, ρέμα, ψέμα, θάμα, κάμα, κλπ.

γ') Τὸ σ » εἰς τὸ πθαμή.

δ') Τὸ γ εἰς τὸ πρῶμα, τάμα, τ' ἄορι μ, δοδάρα, Μεμέδαας, δρωλίκι,
ἀχώνι, κεχρί, Ληγός, σχώρες, ἀχέλι, ροδόσταμο, λήγορα, κλπ.

ε') Τὸ θ εἰς πολλοὺς ἀορίστους: δλύχα, λιάσκα, καὶ μέλλοντας ᾶ
πάρω.

στ') Τὸ κ εἰς τὸ σχαίνμαι, σχαμερός, σχασίλα.

ζ') Τὸ ν εἰς τὸ ἰσάνι, ἰσαντίζω, ἀλβάνις, ἀλτσᾶς, ἄθ, ἄθρεπος, Ξαθη

η') Τὸ μ εἰς τὸ ἀφαλός, ῥύφι, κυφάτος.

θ') Τὸ τ εἰς τὸ κομμά (σπῆγαν).

ι') Τὸ ρ εἰς τὸ χσός, χστιανός καὶ τὰ τούτων σύνθετα.

β') Μεταβολή

116.—Τὸ α τρέπεται α') εἰς ε: τέσσερα, ψέλνω, φτερνίζμαι, Γενάρς,
ἀνελάγω, κατελάγω, ἀνεβαίνω, κατεβαίνω, ρεπανίδα, περιμνοιάζω, περι-
καλῶ, καθερίζω, β') εἰς ι: ἀφηγριοῦμαι.

117.—Τὸ ε τρέπεται α') εἰς ι: χλημδράγω, πιρπιρῆς, μσάδα, β') εἰς
α: Ἀλίσάβα, ἀγραστήρ, ἀργαλειός, ἀνάμς, στανάχωρος, ἀξᾶδρεφος, ἄδε-
ρο, ἀγιάζω, ἀπάν, ματά, μυαλό, ὕσταρα, παράγωμα, γ') εἰς ο: ὄφκαιρος,
Ὀβριός, ὄγονας, ὄξω, ὄχιά, ὄχτρα, ὄρμήνια, γιομίζω, γιοφύρ, πορπατῶ,
ροβύθ, προστιά, δ') εἰς ου: μούσπλα, κνούκα.

118.—Τὸ ι τρέπεται α') εἰς ε: ἄχερο, βαρέθκα, κενώνω (ἀνακοινώ
νω), γεράζω, γνέθω, γρεμάγω, δεκράνι, δεσάκκι, Ἐρηγιώ, θελιά, θεμω-
νιά, κερί, μάγερας, μελίγια, ξερός, περεχίνω, πίτερα, πλερώνω, σίδερο,
ἐγρασία, θελύκι, β') εἰς ο: ροκάνι, ὀγρός, γ') εἰς α: λάραγας ἀψλός,
Ἀρακλειά, σπανάκι, φραγανιά, δ') εἰς ου: ζούλια, ξουρίζω, σουρμαλάγω,
σουρμίζμαι, σουσάμι, τρουπώνω, τουβάνι, τλούπα, φούχτα, ζουμλακιά
κούτα, κούπα, κλπ.

119.—Τὸ ο τρέπεται α') εἰς α: ἀρνίθ, ἀρφανός, ἀχταπόδ, μαναστήρ,

σήμερα, ἀφαλός, ὕσταρα, Πολύδαρος, β') εἰς ε: ἄλεποῦ, ἄλέτρι, ἀδίδερο,
θελώνω, θρεβιστός, πέλεμος, τρεχούλι, πλεκός, ἄθρεπος, γ') εἰς ου: βρα-
κοζούνα, γούγια, ζούφοξα, μουσάρ, πουργό, σαπούνι, σκουβρί, σκούλι-
κα, σφουγάρ, σκουδουφάγω, ψούνια, κημοῦμαι, καὶ εἰς τὰς ρηματικές
καταλήξεις ουμαι, ουδαι, δ') εἰς ι: περιμνοιάζω.

120.—Τὸ π τρέπεται εἰς φ: σφουγάρ, σφάλαγας, σφοδύλι, σφουγᾶ-
το, κόρφος, φούχτα, ἀφηγριοῦμαι, φέτο, εἰς b: ἀβοδένω, βρόμτα.

121.—Τὰ μβ, μπ, νπ, τρέπονται εἰς b: ἀβέλι, κόβος, ἀκβάγω, λαβο-
μαζάγω, βροστά, βουβνίζω, βαίνω, ἀβάρ, καὶ γκ εἰς τὸ ἄγκωνας (ἄμβων).

122.—Τὸ φ τρέπεται εἰς π: ρεπανίδα, σταπίδα, παχνί, εἰς θ: θα-
νατικός (φανατικός), εἰς τ: βλαστιάγω, τὸ φθ τρέπεται εἰς ψ εἰς τὸ ψεῖρα.
Τὸ φ πρὸ τοῦ δ, d, μ, τρέπεται εἰς β: κλέβδες, κλέβμαι, κλέβδαι. Τὸ φθ
τρέπεται εἰς φτ: γραφτή. Τὸ φχ τρέπεται εἰς φκ: εὐκίσκα, φκαριστήθκα,
ὄφκαιρος.

123.—Τὸ β τρέπεται εἰς φ: φκέδρι, εἰς μ: Μιτωρή, μαλάκι, μαγόνι,
ἀδία, εἰς γ: σούγλα, γλέπω, εἰς δ: διολί, δμόθυρα, τὸ βθ τρέπεται εἰς
φτ: νὰ τῶφτῇ.

124.—Τὸ τ τρέπεται εἰς θ: βαθρακός, θροφή, θρέφω. εἰς δ: ἀδράχτ,
δᾶσο, δᾶσα, εἰς τς: ἀπατνιά, καπσοῖφα, εἰς d: δρέχω, δλίζω, δυλιγάρ,
ῥᾶνε, ὀδας, δρωλίκι.

125.—Τὸ νδ, ντ, τρέπεται εἰς d: βροδάγω, ξδανός, κοδά, Σαράδς,
ἄδρας, ἀδρειωμένος, μάδαλος, κοδλάγω, σδραυλίζω κλπ.

126.—Τὸ θ τρέπεται εἰς φ: φκάρ, φλίβω, εἰς χ: ἄληχνός, πόχ,
καβάνω, εἰς τ: λάπατο, μζήτρα, ἦρτα' εἰς d: κάddane. Τὸ θς τρέπεται
εἰς τς εἰς τὸ κάτσε.

127.—Τὸ δ τρέπεται εἰς τ: μερτικό, εἰς λ: λυσεντερία, εἰς ζ: ζαρκάδ.

128.—Τὸ σ (ch) τρέπεται εἰς χ: ἀχτσῆς.

129.—Τὸ κ τρέπεται εἰς γ: γδέρνω, γλυῶ, γλυτώνω, γαρούφαλο, σίγρος,
βγαίνω, βγάζω. Τὸ κτ τρέπεται εἰς χτ: ἀδράχτ, ἀνοιχτός, φούχτα, δά-
χλο, νυχτερεύω, ὀχτώ, σφιχτός, χτένι, βουχτίζ. Τὸ κμ τρέπεται εἰς χν:
λιχνάγω, εἰς g: ἀγίδα, σφάλαγας, γρεμάγω, δαγάνω, γέμ, ἀφηγριοῦμαι.

130.—Τὸ γγ τρέπεται εἰς g: σγαίγμαι, παραγέλνω, σφίγμαι, σφου-
γάρ, φεγάρ, φάλαγας, ματαγίζω, ἀφεγίτς, ἀγιο. Τὸ γκ τρέπεται εἰς g:
ἀγαλιά, ἄγωνας, ἀάελο, ἀνάγι, γώμ, μάγανος.

131.—Τὸ σχ τρέπεται εἰς σκ: ἄσκημος, πασκάζω, μόσκος, σκάρα,
σκίνω, σκoinί, σκολειό, Πασκαλιὰ κλπ.

132.—Τὸ χ τρέπεται α') εἰς κ: Ἀρκοδού, ἔρκμαι, ἄρκοδας, ἀρκεύω.

β') εἰς φ: χερόφτια, ἀγλείφω.

133.—Τὸ γ τρέπεται εἰς β: τραβδάγω, καλιβώνω, εἰς ζ: διαλέζω, εἰς
χ: κοβολόχι, βαχτσές.

134.—Τὸ λ τρέπεται εἰς ρ: ἄρμη, ἄδρεφός, κόρφος, Βούργαρς, Τὸ λ1 εἰς γ1: λαγιῶ (λαλιῶ).

γ') Προσθήκη

135.—Τὸ α προστίθεται εἰς τὰς λέξεις ἀγελῶνα, ἀφερίτ-ς, ἀκρανιά, ἀσκιά, ἀμασκάλλ1, ἀλιπανάβατος, ἀνάμα, ἀξπόλιτος, ἀγλείφω, ἀσ-μαίνω, ἀσπρογίτ, ἀξεστούβωτο, ἀβράβλα κλπ.

136.—Τὸ ε προστίθεται εἰς τὰ ἐχτές, ἐψές, ἐσύ, ἐσεῖς.

137.—Τὸ ι προστίθεται εἰς τὸ ἴσκιος.

138.—α') Τὸ δ προστίθεται εἰς τὸ γδύμνια, Ἰσδραήλ1.

β') Τὸ σ προστίθεται εἰς τὰ σκύφτω, στουβανίζω, σμαρίθρα, χαρά-σμάδα, σβροδάγω, ὅδας, τότες, τίποτες, ἀδῖς, ἀνασκουβῶνω, ἀνασκόφτω, σβραχνιάζω.

γ') Τὸ ν προστίθεται εἰς τὸ νῶμος, νύπνος, νοδᾶς, νιζοκύρς, νηπτάφιο.

δ') Τὸ χ προστίθεται εἰς τὸ χασ-λαμιᾶς, χοτζερέτ.

ε') Τὸ λ προστίθεται εἰς τὸ γλάστρα.

ς') Τὸ γ προστίθεται εἰς τὸ βγαγέλιο. τυράγνιο, γνεύω, γνέθω, ξε-γλαιμίζω, γύσκα, γαῖμα, καὶ μεταξὺ δύο φωνηέντων πλείστων λέξεων: θεγός, παρέγα, ξόγανο.

ζ') Τὸ ρ προστίθεται εἰς τὸ δρασκέλιω, κίτρακιάγω, σδραυλίζω.

η') Τὸ g προστίθεται εἰς τὸ γουρλιάζω.

θ') Τὸ φ εἰς τὸ σφιτζιμ (σπάγγος).

δ') Μετάθεσις

139.—Ἡ μετάθεσις γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς λέξεις ἐχούσας ρ, ὁπότε τοῦτο ἐναλλάσσει θέσιν μετ' ἄλλου συμφώνου ἢ φωνήεντος: ἀ-γραστήρ ἀντὶ ἀργαστήρ, ἀδρεφός-ἀδερεφός, ἀριθμός-ἀριθμός, ἀρμέγω-ἀ-μέργω, βραθακός καὶ βαρθακός-βαθρακός, βώτριδα-βρώτιδα, γουρλώνω-γρουλώνω, δυάργυρο-ὕδραργυρο, δοράκινο-ροδάκινο, κίτερνος-κίτρινος, μύδαλο-μύδαλο, βελίδα-λεπίδα, περιχνός-πενιχνός, πουργνὸ-προυνό, σερ-νιχός-ἀρσενικός, σδραύλιστο-σδαύλιστρο, στρέγω-στέργω, τουρλώνω-τρου-λώνω, χασάν1-σαχάν1, χούφτα-φούχτα, ὠρθοῦν1-ρωθούν1, ζουμλάκια-σιμ-λάκια, ξεδονοχεῖο-ξενοδοχεῖο, γρουνίζω-γνουρίζω, κατοῦνια-τακούνια, κούρβουλο-κούρουβλο, μαδούκα-μαγούτα, κορνιαχτός-κονιαρτός, τρω-φτοῦ, καλαγάθ-καλακάνθ, σκροπίδ-σκοροπίδ, σφέκι-φσέκι, ζρόγαλο-ρζό-λο κλπ.

II Παραγωγή

Α') Ρήματα

140.—Αἱ περισσότεραι καταλήξεις τῶν παραγῶγων ρημάτων εἶναι

αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τῆς ἀρχαίας, ἂν καὶ δὲν προστίθενται πάντοτε εἰς τὰ αὐτὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν ρήματα.

α') Ρήματα εἰς ἄζω.

141.—Τὰ εἰς ἄζω ρήματα εἶναι πολλά.

1) Μεταβατικὰ εἶναι τὰ ἀγιαζώ, ἀγοράζω, ἀραδιάζω, ἀλφαδιάζω, ἀναγάζω, ἀρπάζω, ἀνεβάζω, βάζω, βλιάζω, βράζω, βιάζω, γροθιά-ζω, διατάζω, θυμιάζω, κουτσομεσιάζω, καλαμνιάζω, κατσοποδιάζω, κα-ταρμάζω, κράζω (κουράζω), λεκιάζω, μαζαλιάζω, μασουριάζω, ξοδιάζω, περουνιάζω, πράζω (πειράζω), περιμνοιάζω, ριάζω, σκεπάζω, στοιβιάζω, σφάζω, τάζω, τνάζω, τσατζαλιάζω, φελιάζω, φωνάζω, φωλιάζω, φράζω, φουρμάζω, χουγιάζω, χαράζω, χιλιάζω, βολιάζω, ἀβατσινιάζω, γωμνιάζω, γουρλιάζω, δολαπιάζω, τσολιάζω, τσιάζω, κλπ.

2) Ἀμετάβητα δὲ τὰ ἀναποδιάζω, ἀγιαζώ, ἀνατριχιάζω, ἀναστενάζω, βλιάζω, βράζω, βραδιάζω, βρυκολακιάζω, βουρβουλιάζω, γιορτάζω, γερά-ζω, γανιάζω, διαβάζω, ζουριάζω, κουρνιάζω, κοβιάζω, κρουσταλλιάζω, λευιάζω, λημιάζω, λαχανιάζω, μνοιάζω, μουνιάζω, μυριδιάζω, νερλιάζω, ορπιάζω, ξλιάζω, οδιάζω, πον-τιάζω, πανιάζω, παθιάζω, ραχνιάζω, σκα-βιάζω, σπιάζω, τακιάζω, τρουπακιάζω, φαδιάζω, χτικιάζω, ψειριάζω, γουρ-λιάζω, τσιβλιάζω, παπουδιάζω.

3) Τούτων τὰ περισσότερα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, ὀλίγα εἰς ξα: ἀρπαξα, βούλιαξα, διάταξα, καταρήμαξα, πείραξα, ρήμαξα, στοί-βιαξα, ἔσφαξα, ἔταξα, τίναξα, φώναξα ἔφραξα, φούρμαξα, χούγνιαξα, χά-παξα, ἀναστενάξα, βράδιαξα, βουρβούλιαξα, κούρνιαξα, λήμαξα, ἔμνοιαξα, νύσταξα, σκάβαξα, ἔσταξα, φάδαξα, γούρλιαξα, τὸ δὲ βάζω καὶ βγάζω σχηματίζουν αὐτὸν εἰς να: ἔβγανα, ἔβανα.

Ρήματα εἰς αἰνώ.

142.—Τὰ εἰς αἰνώ εἶναι σχετικῶς ὀλίγα. Τούτων μεταβατικὰ εἶναι τὰ: ἀσ-μαίνω, βαθαίνω, βαθλαίνω, β-αίνω, βοσκαίνω, βολιγαίνω, ξε-σταίνω, ζουρλαίνω, κλαίνω (κουλαίνω), κοδαίνω, λευκαίνω, λωλαίνω, μα-κραίνω, μικραίνω, μαραίνω, ξεθμαίνω, πλαταίνω, ραίνω, χοδραίνω, ψλαίνω.

2) Ἀμετάβητα δὲ τὰ: ἀνεβαίνω, αὐγαταίνω, ἀνασαίνω, βγαίνω, βα-θαίνω, βαραινῶ, βαθλαίνω, βοσκαίνω, βαίνω, βολιγαίνω, κτσαίνω, κατα-λαβαίνω, κοδαίνω, λαχαίνω, μεταλαβαίνω, μαθαίνω, μικραίνω, ξεμακραί-νω, παχαίνω, πλουταίνω, πεθαίνω, παγαίνω, παθαίνω, σωπαίνω, τχαίνω, φραίνω (φουραίνω), φτωχαίνω, χοδραίνω, ψλαίνω, χορταίνω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, τὰ σῶπασα, χόφ-

τασα· εἰς α : τὰ κατάλαβα, μετάλαβα, ἔλαχα, πῆγα, ἔμαθα, ἔπαθα, ἔτχα, εἰς κα, τὰ βῆκα, βγῆκα, ἀνέβκα, κατέβκα· εἰς ανα, τὰ βοῦβανα, ζέστανα, ζούρλανα, κούτσανα, κούλανα, κούφανα, λεύκανα, λώλανα, μάφανα, ξεθύμανα, πίκραννα, πέθαννα. Τὰ λοιπὰ πάντα εἰς αἶνα.

γ') Ρήματα εἰς άγω.

143.—Τὰ περισσότερα τούτων εἶναι συνηρημένα εἰς άω (βλέπε 95).

1) Μεταβατικά ἀπολινάγω, ἀνελάγω, κατελάγω, βοσκάγω, βροδάγω, βαστάγω, βοθάγω, βτάγω, γελάγω, δρασκελάγω, ζηματάγω, ζπάγω, κατσιρδάγω, κερνάγω, κουνδράγω, καλιμερνάγω, κατρακιλάγω, κυνιγάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, πετάγω, ρωτάγω, ρφάγω, σαβουρδάγω, σκολνάγω, σχορνάγω, σβροδάγω, σκεπάγω, σουρμαλάγω, τσιμαδάγω, τσουγρανάγω, τραβάγω, φλάγω, φσάγω, χαλνάγω, δεβιρδάγω, δαγιαδάγω, γεριστάγω.

2) Ἀμετάβατα : Ἀγαπάγω, ἀκβάγω, ἀπολινάγω, βοσκάγω, βαστάγω, γελάγω, κοτάγω, κοδλάγω, κουνδράγω, κατρακιλάγω, λαχταράγω, λαβοκοπάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, ξεμτάζω, ξενυχτάγω, πολεμάγω, πνάγω, περνάγω, προπομαχάγω, πετάγω, σαλδάγω, σκολνάγω, σβροδάγω, στραπτοβολάγω, τζαβαλαδάγω, τσνάγω, φεγοβολάγω, φσάγω, χαλνάγω, χορημάταγω, χλημδράγω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἄοριστον εἰς κα, τὰ ἀπόλινκα, εἰς κα τὰ βάσταξα, βούτζα, βορότζα, ζούπτζα, κατρακύλτζα, ρούφτζα, ρώτζα, σβρότζα, φύλατζα, φύστζα, χλημούδρητζα. Τὰ ἄλλα σχηματίζουν αὐτὸν εἰς σα.

δ') Ρήματα εἰς εύω.

144.—Τὰ εἰς εύω δὲν εἶναι πολλά. Τούτων 1) μεταβατικὰ εἶναι : ἀγριεύω, ἀρκεύω, βολεύω, γιτεύω, γιρεύω, γιτονεύω, δλεύω, διαφεδεύω, δναστεύω, ζεύω, ιατρεύω, κανακεύω, κηδεύω (περιποιοῦμαι), κουρεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, μουσκεύω, μαδεύω, μακελλεύω, μολεύω, ξεεύω, πασπατεύω, παδρεύω, περσεύω, σακατεύω, σαλεύω, σκετζεύω, τελεύω, τρανεύω, τζελετεύω, φλεύω, χωνεύω, βασταρδεύω, दादेύω.

2) Ἀμετάβατα δὲ τὰ ἀγριεύω, ἀρφανεύω, ἀγελεύω, ἀποκρεύω, ἀριεύω, βασ-λεύω, γνωστεύω, γαργαλεύω, διακονεύω, ζτεύω, θεριεύω, θαρραπεύω, θαρρεύω, κοδεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, νηστεύω, νυχτερεύω, ξοδεύω, παλεύω, πορρεύω, ρεύω, σαματεύω, σατρεύω, σασκινεύω, σαλεύω, τσατσανεύω, χωρατεύω, χορεύω, χαζεύω, ψτεύω (πιστεύω), βερδεύω.

3) Πάντα ταῦτα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα.

ε') Ρήματα εἰς θω.

145.—Ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀλέθω, ἀρέθω, πλάθω, γνέθω, νοιώθω, κλώθω, σχηματίζουν τὸν ἄοριστον εἰς σα.

ς') Ρήματα εἰς νω.

146.—Τὰ εἰς νω εἶναι ὀλίγα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα εἶναι

1) μεταβατικά : ἀφίνω, ἀναπιάνω, ἄναστηνω, ἀναφέρνω, γδέρνω, γέρνω, δέρνω, δίνω, δένω, βροστηνῶ, καταφέρνω, κάμνω, μολέρνω, πιάνω, παραγέλνω, πέρνω, πλένω, πίνω, στέλνω, πέρνω, σβήνω, φτάνω, φκιάνω, φέρνω, χύνω, χάνω, ψήνω. Καὶ ὀλίγα 2) ἀμετάβατα : γέρνω, συβίνω, κλάνω, κρένω, παρακρένω, σκάνω, σπάνω (πάσχω κήλην), κλπ.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἄοριστον εἰς κα, τὰ ἄφκα, ἔδωκα, εἰς σα τὰ : ἀνάπιασα, ἀνάστ-σα, ἔδεσα, ἔκλασα, ἔπιασα, ἔσκασα, ἔπασα, ἔσβησα, ἔσκησα, ἔφκιασα, ἔχλσα, ἔχασα, ἔψα, εἰς γ τό : ἔτκα, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς α : ἀνάφερα, ἔγδαρα, ἔγλσα, ἔδρα, βρόστνα, ἔκαμα, ἔκωνα, κατάφερα, μόλαρα, παράγλσα, πῆρα, ἔπλυνα, ἔστλα, ἔσρα, ἔσπνα.

147.—Καὶ ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀπομήσκω, βρίσκω, πρήσκω, πινέσκω, καὶ σχηματίζουν τὸν ἄοριστον ἡῦρα, ἀπόμκα, ἔπρηξα, ἔγιανα.

η') Ρήματα εἰς φτω

148.—Τὰ εἰς φτω ρήματα εἶναι ὀλίγα καὶ τὰ περισσότερα εἶναι 1) μεταβατικά : ἀνάφτω, ἀλείφτω, βάφτω, γράφτω, ζάφτω, θρέφτω, κλέφτω, κόφτω, νίφτω, πασαλείφτω, ράφτω, σκάφτω, στράφτω, στρίφτω, στύφτω, χάφτω, καὶ 2) ὀλίγα ἀμετάβατα : πέφτω, σκίφτω, σκοδάφτω καὶ στράφτω.

3) Πάντα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα, ἐκτὸς τοῦ ἔπεσα.

θ') Ρήματα εἰς ίζω

149.—Τὰ εἰς ίζω εἶναι πάρα πολλά. Πλεῖστα τούτων εἶναι τουρκικῆς ῥίζης καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸν Ἀόριστον. Μεταβατικὰ εἶναι 1) τὰ ἀβλαδίζω (κυνηγῶ), ἀγνατιρδίζω (ἐξηγῶ), ἀριτιρδίζω (πλειοδοτῶ), ἀραδίζω (ἀναζητῶ), ἀρατιζῶ (ἀποστέλλω εἰς τὴν ἀράν), ἀζδιρδίζω (ἐρεθίζω),

αὐγατίζω, ἀλετριζώ, ἀφανίζω, ἀπλωχερίζω, ἀρκουδίζω, ἀδικρίζω, ἀνεμίζω, ἀσπρίζω, ἀλατίζω, ἀλωνίζω, ἀγερίζω, βαφτίζω, βρίζω, βοτανίζω, βαζγεστίζω (παραιτούμαι τῆς ἀναζητήσεως), γνωρίζω, γιομίζω (καὶ γιομώζω), γιρίζω, γιαρδίζω (διασχίζω), γιακλαστίζω (πλησιάζω), διαγονμίζω (λεηλατῶ), δοδίζω, βατιρδίζω (γίνομαι αἷτιος νὰ πτωχύνῃ ἢ νὰ καταστραφῇ), βουρδίζω (ἐδνονυχίζω), βοσ-λαδίζω (συντάσσεται πάντοτε μετὰ τοῦ δὲν καὶ σημαίνει ἐπιτηρῶ ἀγρύπνω), βουρνίζω (κυτῶν τόσον δυνατὰ ὥστε νὰ προσενῶ βοήν), βοκλαδίζω (περιέρχομαι εἰς ἀδιέξοδον), βασ-λαδίζω (ἐπιδιορθώνω τίς τρύπες φτέρνες ἢ πατοῦνες τῆς κάλτσας), βουκτουρδίζω (προξενῶ ἀηδία ἢ ἀποστροφὴν), βετζερδίζω (ἐπιτυγχάνω), γερλεστιρδίζω (τοποθετῶ μονίμως), γιοκλαδίζω (ἀναζητῶ), ζωγραφίζω, ζορλαδίζω (δυσκολεύω, βιάζω), ἐζδίζω (καταπιέζω), ἱραδίζω (καταπονῶ), θμίζω, θερίζω, δαρδανίζω, δλίζω, δοντζδίζω (συγγυρίζω), δογουστιζώ (παλαίω, φιλονεικῶ), ἀλκοδίζω (κρατῶ), δαλδίζω (εἰσορμῶ, βυθίζομαι), βασαρδίζω (κατορθώνω), καπλαδίζω (ἐπικαλύπτω), κουρδίζω, καβουρδίζω, κ-ηδίζω, κονδουρδίζω (ἐπιτρέπω νὰ μὲ πλησιάσῃς), κανδιρδίζω (καταπεῖθω παρέχον ψευδεῖς ἐλπίδας), καπτίζω (ἀρπάζω), κοπαρδίζω (ἀποσπῶ), κολαίλαδίζω (πλησιάζω τὸ τέλος), κουλανδίζω (μεταχειρίζομαι τι), λιανίζω, ξαρίζω, ξεπουπλίζω, ξεστομίζω, ξεγυαρδίζω (ξεμυαλίζω), ξενομίζω, παραλαδίζω (διαμελίζω), πορταλαδίζω (τεμαχίζω), πανίζω, πατίζω, πουσκουρδίζω (ραντίζω, κατασπληγνῶν δι' ὕδρων ἀκαθάρτων), ροκανίζω, ροδανίζω, σκίζω, στουβανίζω, σδραυλίζω, σφουγαρίζω, συγριζώ, σαπλαδίζω (βυθίζω μάχαιραν εἰς τὰς σάρκας), σικτιρδίζω (προάγω εἰς πορνείαν), σαγλαδίζω (στερεώνω), συρτίζω, σαρδίζω, σασιρδίζω (τὰ χάινω), σερσεμελεδίζω (παραζαλίζω), σουρδίζω (ἐπιμηκύνω), σοκτίζω (ξερρίζωνω), ταγίζω, τακτίζω (προσαρμόζω), δικτίζω (στήνω ὄρθιον), γετιρδίζω (παρέχω τὸ ποθούμενον ἵνα φανῶ εὐχάριστος), γερδίζω (τεντώνω), γαριστίζω (ἀναμυγνύομαι, ἀνακατώνω) φωτίζω, φκεδρίζω, φουρνίζω, χτενίζω, χραπνίζω (καταβροχθίζω), ψορίζω, ψνίζω, ψαλιδίζω, τσαπίζω, τσιρλίζω, τσακμακίζω (γητεύω μὲ τὸ τσακμάκι τὰ σπειριά), τζαβελίζω, κλπ.

2) Ἀμετάβατα εἶναι τὰ ἀρμενίζω, ἀρτίζω (περιοσεύω), ἀθροπίζω, ἀλευρογιρίζω, ἀρκουδίζω, ἀφρίζω, ἀχνίζω, ἀγουλίζω, ἀζδίζω (καυλώνω), βοτίζω, βαβίζω, βαζγεστίζω (παραιτούμαι), γιαναστίζω (ἀρχίζω, πλησιάζω), διαφεγίζω, βουχτίζω (κορέννυμαι), βοκλαδίζω (περιέρχομαι εἰς ἀδιέξοδον), δαδανδίζω (συνγάζω), κφίζω, κακανίζω, καλαφατίζω, κιτρνίζω, καθαυρδίζω (φουσκώνω), κονδίζω (προσφεύγω), καραρλαδίζω (ἀποφασίζω, ἐκτιμῶ), λαλαδίζω, μρίζω, μαυρίζω, μιρμιρδίζω, μουρμουρίζω, μουνγρίζω, μουνσνίζω, νονίζω, νιαγρίζω, ξεψομίζω, ὀρίζω, ὀγραδίζω (περιπίπτω εἰς νηρηίδας ἢ ἄλλα κατὰ πνεύματα καὶ πάσχω κακόν), πραιο-νίζω, πορδαλίζω, πασκίζω, ροχαλίζω, σαρδαδίζω, σοφίζω, σιργιανίζω, σκαματίζω, σαστίζω, σα-

σιρδίζω (τὰ χάινω), τρίζω, αὐλίζμαι, γιουβενδίζμαι (ἔχω πεποίθησιν), φαγρίζω, φτουρίζω, φουρλαδίζω (ἐκσφενδονίζομαι), τσρίζω, τζαβνίζω, τσοκτίζω (ὀφίσταμαι καθίζησιν), τσατλαδίζω (σκάνω), τσαλιστίζω (προσπαθῶ), τζαβελίζω, τζαϊδίζω (ἀθετῶ τὴν συμφωνίαν), σαριλδίζμαι (περιπτύσσομαι), βαριστίζω (συμφιλιώνομαι), σαστίζω (χάινω τὴν ψυχραμίαν μου) συνδίζω (βαρύνομαι ἀπὸ τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις ἢ ἀπαιτήσεις), δολαστίζω (περιέρχομαι), τηκανδίζω (πάσχω δύσπνοιαν) καὶ ἄλλα πολλὰ.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ἕα, τὰ : βάβξα, βότξα, δόλβξα, βουβούνβξα, μουρμούρξα, ροχαλίβξα, σβιτζίνβξα, ἔτριβξα, τσίρβξα, τσαβούνβξα, εἰς τσα, τὰ ἄρτσα, ἀρτίρτσα, βάφτσα, γιάρτσα, γιακλάτσα, βετζέρτσα, βατίρτσα, βούχτσα, δαδάντσα, δούζτσα, δαν-ήστσα, δεβίρτσα, δογούστσα, κούρτσα, καβούρτσα, καβάρτσα, κ-ήτσα, κόντσα, ξεγιάρτσα, πουσκούρτσα, σασίρτσα, σικτίρτσα, σύρτσα, γετίρτσα, γιουρούστσα, τσόκτσα, τσαλ-ήστσα, τζαῖτσα. Τὰ λοιπὰ σχηματίζουν αὐτὸν εἰς σα.

150.—Εἰς ἕω λήγουσι καὶ πολλὰ μιμητὰ ῥήματα : βαβίζω, δαρδανίζω, ἀγουλίζω, λαλαδίζω, μουρμουρίζω, πορδαλίζω, νανουρίζω, τσουρ-τσαυρίζω, τσουρουφλίζω, κακαρίζω, γαργαρίζω, χουρχουλίζω, σφυρίζω, γόγγυρίζω, μουνγρίζω, γαυρίζω, τσιρλίζω, τσαβελίζω, τσιρτσιρίζω, χουμ-χομίζω κλπ.

ΑΘΗΝΩΝ
1) Ρ ή μ α τ α εἰς ὦ.

151.—Τὰ περισπώμενα ῥήματα εἰς ὦ εἶναι ὀλίγα. 1) Μεταβατικὰ εἶναι τὸ γαμῶ, κρατῶ, κνῶ, ξεκνῶ, ξεπλῶ, πατῶ, πλῶ, φορῶ, φλῶ, τσαλαπατῶ, ἀπολιῶ, γλιῶ, κλιῶ, φτῶ, ξῶ, ἀνιῶ, κβανιῶ, σφαλιῶ, στραγιῶ, σκιῶ, γαργαλιῶ, τσακιῶ, καρτερῶ, συτζακιῶ.

2) Ἀμετάβατα εἶναι τὰ ἀδιλαλῶ, ἀδιπατῶ, ἀργῶ, θαρρῶ, κατρῶ, πονῶ, πορπατῶ, ζῶ, πλαλιῶ, βορῶ, κλπ.

3) Καὶ τὰ ἀποθετικὰ ἀφηγιοῦμαι, ἀπλογιοῦμαι, ἀποτραβιοῦμαι, βουρλαιοῦμαι, ἀρνιοῦμαι, θμοῦμαι, κημοῦμαι, λιποῦμαι, τανιοῦμαι, φοβοῦμαι, χασμιοῦμαι, κακαριοῦμαι, ξαπολιοῦμαι.

4) Τὸν Ἀόριστον σχηματίζουν εἰς κα, τὸ ἀπόλιχα, εἰς ἕα, τὸ ἀνίβξα, πλάλιβξα, σφάλιβξα, εἰς ψα τὸ θάρρεψα, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σα.

ια') Ρ ή μ α τ α εἰς ὦ ν ω

152.—Ἐκ τῶν εἰς ὦνω ἀρχετὰ εἶναι τουρκικῆς ῥίζης. 1) Μεταβατικὰ εἶναι τὰ ἀνακατώνω, ἀπλώνω, ἀδαμώνω, ἀβλακώνω, ἀσ-μώνω, βουλώνω, βιδώνω, βουτρώνω, γανώνω, γραπώνω, διασταυρώνω, δρακατσώνω, ζαμακώνω, ζμώνω, ζώνω, ζαβώνω, θαλασσώνω, θελικώνω, θανατώνω, θελώ-

νω, κλειδώνω, καρφιστώνω, κενώνω, κουκλώνω, καλιβρώνω, καζκώνω, λερώνω, λαδώνω, μαζώνω, μαδαλώνω, μερώνω, μεζώνω, ξλώνω, ξυμνώνω, ξεπατώνω, ξεχαρβαλώνω, ξαπλώνω, πρώνω, πλακώνω, παλιώνω, πλευριτώνω, πετρώνω, πετσώνω, σώνω, στουβώνω, σαμαρώνω, στρώνω, στεγνώνω, σουφρώνω, στραβώνω, σκαλώνω, στεφανώνω, σαβανώνω, σδερώνω, σκώνω, σκοτώνω, στρουμιώνω, σαλιώνω, σταυρώνω, στυλώνω, αποστομώνω, σαμαρώνω, τσαλακώνω, τσακώνω, τσιτώνω, τσεπώνω, τσατζαλιώνω, τρουπώνω, τεδώνω, τουρλώνω, τεβλώνω, φκαιρώνω, φαρμακώνω, φουσκώνω, φορτώνω, φδώνω, φανερώνω, φασκίωνω, χώνω, χαδακώνω, χρεώνω, χαρακώνω, ψαρώνω, δαλώνω, βαλσαμιώνω, βουβλώνω, βουκώνω, γαστρώνω, γουρλώνω, γαζώνω, ροκώνω, τεβλώνω.

2) 'Αμετάβατα είναι τὰ ἀμύνω, αὐτώνω, γινατώνω, δυναμώνω, ζμύνω, ζαλιγκώνω, ζαρώνω, θεριώνω, ιώνω, κακιώνω, κοβώνω, κορδώνω, καμαρώνω, κατσιλώνω, κρυώνω, καμύνω, λιώνω, μαλλώνω, μερώνω, μαγαλώνω, μαλακώνω, νυχτώνω, νοιώνω, ξεφυτρώνω, ξαναγιώνω, ξοδώνω, ξαπλώνω, πυρώνω, σπαργώνω, τετοιώνω, τριχώνω, φυτρώνω, φτώνω, χιλώνω, χαμλώνω, ψασκίωνω, ψωμώνω, δαλώνω, δρολγκώνω, βατκώνω, ριζώνω, κλπ.

3) 'Εκ τούτων σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ξα, τὰ ζούφωξα, μαζώξα, στέγνωξα, στρουύμωξα, βοθυλούωξα, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σα.

153.—Πολλὰ ῥήματα εἶναι καὶ μετεβλητικά καὶ ἀμετάβατα π.χ. 'Αγιάζω. Μᾶς ἄγιασε ὁ παπᾶς, καὶ Νηστεῖ νὰ ἀγιάσ. Βαθλαίνω. Τὸ βαθύλαινα γιὰ νὰ μαζώξω νερό, καὶ Βαθυύλαιναν τὰ μάτια τ. Βοσκάγω. Πῆγα νὰ βοσκήσω τὰ κατσίκια, καὶ τὰ κατσίκια βοσκᾶνε στὸ βαῖρ. Τρανεύω. Πότε κιόλας τράνεψανε τὰ παιδιὰ σ'. Εἰγὼ τὸ ξέρω πῶς τὰ τράνεψα τὰ παιδιὰ. Μερώνω. Δέ βορσα νὰ τὸ μερώσω τὸ παιδί καὶ τ' ἄφκα καὶ αὐτὰ μέρωσε μοναχό τ.

ιβ') Ρήματα εἰς οὔμαι

154.—Περὶσπόμενα εἰς οὔμαι εἶναι ὀλίγα: κημοῦμαι, φοβοῦμαι, θμοῦμαι, ληποῦμαι, καὶ σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ἦθα.

ιγ') Ρήματα εἰς ιοῦμαι

155.—Τὰ εἰς ιοῦμαι εἶναι πολλὰ καὶ σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον α') εἰς ἄσκα γελιοῦμαι-γελᾶσκα, ξερνοῦμαι-ξεράσκα, περνοῦμαι-περάσκα, κερνοῦμαι-κεράσκα, χαλνιοῦμαι-χαλάσκα, β') εἰς ἄχα: βαστιοῦμαι-βαστάχκα, πετιοῦμαι-πετιάχκα, γ') εἰς ἔθκα: παινιοῦμαι-παινέθκα, σχωρνοῦμαι-σχωρέθκα, φοριοῦμαι-φορέθκα, βαριοῦμαι-βαρέθκα, καλνιοῦμαι-

καλέθκα, δ') εἰς ἦθκα: ἀπλοιοῦμαι-ἀπλογήθκα, κονδριοῦμαι-κονδρήθκα, φλιοῦμαι-φλήθκα, κνιοῦμαι-κνήθκα, κατρουγιοῦμαι-κατρήθκα, ρωτιοῦμαι-ρωτήθκα, κολνιοῦμαι-κολλήθκα. ε') εἰς ἦχα: τραβιοῦμαι-τραβήχκα, κηλιοῦμαι-κηλήχκα, ζηλιοῦμαι-ζήχκα, ρουφιοῦμαι-ρφήχκα, σκουδιόχκα, σκουδιήχκα, φυσιοῦμαι-φσήχκα, βουπιοῦμαι-βτήχκα, ζουπιοῦμαι-ζπήχκα, στ') εἰς ἦσκα: ἀφηγριοῦμαι-ἀφηγρήσκα, βοθιοῦμαι-βοθήσκα, ζηματιοῦμαι-ζεματήσκα, κατσιοῦμαι-κατσιρδήσκα, σλογιοῦμαι-σλογήσκα, σβαρνοῦμαι-σβαρνήσκα, τσακιοῦμαι-τσακήσκα.

Β') Οὐσιαστικά

1. 'Αρσενικά.

α) Οὐσιαστικά εἰς ας.

1) Τα εἰς ας οὐσιαστικά εἶναι διαφόρου προελεύσεως καὶ σημασίας:

1) Τα παραγόμενα ἀπὸ τὰ τριτόκλιτα τῆς ἀρχαίας: ὁ ἄρκος, ὁ ἄρκος, ὁ βήχας, ὁ δαίμονας, ὁ κόρακας, ὁ λάρσας, ὁ μήνας, ὁ νάρητας, ὁ στίγας, ὁ σκούραξ, ὁ φάλαγξ, ὁ χιμῶνας.

2) Τα νεώτερα, τῶν ὁποίων τὰ πλείωτα εἶναι ἐφετικά ἢ μεγεθυντικά: ὁ μεθύστακας, ὁ δεκρούλιακας, ὁ μνημνίκακας, ὁ τόπακας, ὁ πέτακας, ὁ τσάχλιας, ὁ βουρδουλας, ὁ βότβοδας, ὁ λέλεγας, ὁ κάτανας, ὁ μέλας, ὁ μέλιγας, ὁ ἔμπορας τινὰ τῶν ὁποίων ξενικά.

3) Τα σημαίνοντα τὸν πωλοῦντα τι: ὁ γαλατᾶς, ὁ λαδᾶς, ὁ ψαρᾶς, ὁ ψωμᾶς, ὁ κρασᾶς, ὁ ξιδᾶς.

4) Τα σημαίνοντα τὸν ἔχοντά τι καὶ μεγεθυντικά: ὁ αὐταρᾶς, ὁ γαμιαρᾶς, ὁ κηλαρᾶς, ὁ μαγουλᾶς, ὁ ποντσαρᾶς, ὁ δοδᾶς, ὁ κεφαλᾶς, ὁ κολιβᾶς, ὁ φαγᾶς, ὁ πορδαλᾶς, ὁ τσατζαλᾶς, ὁ λαπατᾶς, ὁ φαφλατᾶς, ὁ λογᾶς.

5) Τα σημαίνοντα τὸν κατασκευάζοντά τι: ὁ κονδουρᾶς, ὁ βαρελᾶς, ὁ βουτσᾶς, ὁ βουτρᾶς, ὁ ἀλευρᾶς.

6) Τα μνηλά: ὁ γουργουρᾶς, ὁ ζιρζιρᾶς, ὁ ζίζικας, ὁ βαρδαβούρδας.

7) Τα τουρκικῆς καταγωγῆς: α) 'Εκ τῶν εἰς α: ὁ Μουσταφᾶς, ὁ βελᾶς, ὁ ναφακᾶς, ὁ ἀβᾶς, ὁ ζαμπαρᾶς, ὁ κονμπαρᾶς, ὁ βαβᾶς, ὁ λαπᾶς ὁ πασᾶς, ὁ μαστραπᾶς, ὁ καβγᾶς. β') 'Εκ τῶν εἰς ἀγά(ας): ὁ Μεμέδαας, ὁ Κερίμαας, ὁ Χαλίλαας, ὁ Μποδόσαας, ὁ Γιουσήφας. γ') 'Εκ τῶν εἰς βα: ὁ δβᾶς, ὁ σοβᾶς, ὁ ταβᾶς, ὁ κβᾶς, ὁ χαβατζιβᾶς, ὁ δαβᾶς, ὁ χαβᾶς, ὁ τουρβᾶς, ὁ χαλβᾶς, ὁ τσορβᾶς, ὁ βακλαβᾶς. δ') 'Εκ τῶν εἰς μα: ὁ γαλαμᾶς, ὁ δολμᾶς, ὁ dondουρμᾶς, ὁ donανμᾶς, ὁ βαγλαμᾶς, ὁ καβουρμᾶς,

ὁ κηριᾶς, ὁ καπλαμᾶς, ὁ κηῖμᾶς, ὁ λουκιᾶς, ὁ παστουριᾶς, ὁ σαριᾶς, ὁ σαλδηριᾶς, ὁ σατσηᾶς, ὁ ταριᾶς, ὁ καμᾶς, ὁ χασλαμᾶς καὶ πλεῖστα ἄλλα.

β') Οὐσιαστικὰ εἰς ες.

157.— Πολὺ ὀλίγα τῶν εἰς ες εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως : ὁ βασιλῆς, ὁ κεκῆς, ὁ κελεμῆς, ὁ πελτές. Τὰ πλεῖστα εἶναι τουρκικῆς καταγωγῆς : ὁ βεσ-λεμῆς (θρεφτάρι), ὁ βεκλημῆς (παραφύλαγμα θηράματος τὴν νύκτα), ὁ γελμῆς (περιφρονητικῶς ὁ μὴ ἰθαγενής), ὁ γεριμῆς (μέρος τῆς ἀμάξης), ὁ γιοτζῆς (γλυκὸ πιλάφι μὲ πεκμεῖζι), ὁ δεδεῆς (γέρον δερβίσης), ὁ κατηφές, ὁ καβῆς, ὁ κενεφές, ὁ κουραβιῆς, ὁ βελεδιῆς, ὁ ρουβιῆς (νόμισμα μικρόν), ὁ τελβῆς, ὁ τσερτσεβῆς, ὁ σεριμῆς, ὁ τενεκῆς, ὁ σιλτές, ὁ ἄτζελές, ὁ τσεχρές, ὁ τσαρές, ὁ μέγγενες.

γ') Οὐσιαστικὰ εἰς ης.

158.— Ἐκ τῶν φυλαττόντων τὸ η πολλὰ εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς :

α') Προσηγορικά : ὁ κριτής, ὁ διακονιτής, ὁ πουλιτής.

β') Κύρια : ὁ Ἀγελῆς, ὁ Θεοδοῆς, ὁ Κωστῆς, ὁ Λιοφωῆς, ὁ Πετῆς, ὁ Σκλῆς, ὁ Λαζαῆς, ὁ Φωτῆς.

γ') Τουρκικῆς καταγωγῆς προσηγορικά : ὁ κατῆς, ὁ μουφτῆς, ὁ κατῆς (ὑπὴνμος τόπος).

δ') Κύρια : ὁ Ρουσῆς, ὁ Ἀβνῆς, ὁ Χαμδῆς.

ε') Τὰ εἰς τζη καὶ τση, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενόν τι : ὁ βοκτσῆς, (περιφρονητικῶς ὁ Ἀρμένιος), ὁ βεχτσῆς, ὁ κουρουτζῆς, ὁ κουραβιετζῆς, ὁ καλουπτσῆς, ὁ ζατζαβατσῆς, ὁ γεμιτζῆς, ὁ τσιρτσῆς, ὁ χαλβατζῆς, ὁ ἀραβατζῆς, ὁ καταφερτζῆς, κλπ.

Ἐκ τῶν ἀποβαλλόντων τὸ η, ἑλληνικῆς προελεύσεως :

στ') Κύρια : ὁ Μανώλης, ὁ Δηγόρης, ὁ Φώτης.

ζ') Κύρια ὑποκοριστικά : ὁ Γιαννάκις, ὁ Βεργουλάκις, ὁ Γιακουβάκις, ὁ Σταυράκις, ὁ Δημολάκις.

η') Προσηγορικά : ὁ ἀφεδάκις.

θ') Τουρκικῆς προελεύσεως προσηγορικά : ὁ μουφετίης, ὁ ἐρίφς, ὁ μουτσαρίφς, ὁ βουμβασίφς.

ι') Ξένα κύρια ὀνόματα : ὁ Ὁσ-μάνις, ὁ Ρετζέψ, ὁ Ρουπένις, ὁ Τορόης, ὁ Ἀβραγάς, ὁ Γιακώβς.

ια') Ἑθνικά : ὁ Ἀραψ, ὁ Ἀτζέμς, ὁ Ἀρμένις, ὁ Βούργαρος.

ιβ') Τὰ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενόν τι : ὁ κεραμῆς, ὁ ἀγελῆς, ὁ ἀρκουδιᾶς, ἢ ἔχοντα τὴν ἡλικίαν : σαραδάς, πενηδάς, ὀγδοδάς.

δ') Οὐσιαστικὰ εἰς ος.

159.— Πολλὰ εἶναι τὰ ληγόντα εἰς τὴν κατάληξιν ταύτην.

1. Τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἔχοντα αὐτήν : ὁ ἄρτος, ὁ γήλιος, ὁ δρόμος, ὁ ζγός, ὁ θεγός, ὁ κόπος, ὁ λαιμός, ὁ νύπνος, ὁ ξένος, ὁ πόνος, ὁ στύλος, ὁ τάφος, ὁ φόβος, κλπ.

2. Τὰ μεταβαλλόντα γένος : ὁ βούτρος, ὁ γίσκιος, ὁ λουτρος, ὁ σκεπός, ὁ βρώμος, ὁ κύμνος.

3. Τὰ μεγεθυντικά : ὁ κράσος, ὁ ράκος, ὁ κόμματος, κόρτσαρος, παίδαρος.

4. Τὰ ἐθνικά : ὁ Ἑγγλέζος, ὁ Λατίνος, ὁ Τοῦρκος, ὁ Φράγος.

5. Τὰ ἐξ ἐπιθέτων εἰς κος : ὁ ἀρβωνιασικός, ὁ βασιλικός, ὁ γλιακός, ὁ γραμματικός.

6. Τὰ εἰς μὸς ρηματικά : ὁ ἀνασασμός, ὁ κοιμός, ὁ ἐρκομός, ὁ παγεμός, ὁ πεθαμός, ὁ χαλασμός, ὁ σκασμός, ὁ καρδιοσσωμός, κλπ.

ε') Οὐσιαστικὰ εἰς οῦς.

Ὁ νοῦς καὶ ὁ παπούς.

2. Θ η λ υ κ ά.

160.— Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς α ἄτονόν πολλὰ εἶναι ἑλληνικῆς ῥίζης :

1. Ἑλληνικῆς ῥίζης : ἀγελάδα, β-βάλα, γιναίκα, δίψα, ζώνα, ἦρα, ἰομάδα, κούπα, λίμα, μέρα, νύχτα, ξέρα, ὀξύδα, πλάκα, ρώγα, σμαράδα, φύτρα, χίνα, ψεῖρα, ὦρα, Καλούδα, Μελούδα, Ξαφένια.

2. Ξένης ῥίζης : βέργα, βούκα, γούνα, ζαβούνα, κάντζα, κούτρα, ματζάνα, ξίγλα, πόρτα, ρούγα, σούδα, τάπα, τσάπα, τίρα, τρά, φούδα, χραβούλια, Λουλούδα, Σουλτάνα.

3. Μεγεθυντικά : α') εἰς α : ἀχούρα, βτύνα, βκάλα, δαγούλα, κεφάλια, μαγούλα, μαδήλα, μάτα, χλιάρα, χέρα, χτένα, β') εἰς ούκλα : ἀφρούκλα, πετρούκλα, χερουκλα, γ') εἰς άρα : κομματάρα, μτάρα, ποδάρα, σαχανάρα, ψομάρα, Κωσταδιάρα, Φωτνάρα, Χσάρα.

4. Ὑποκοριστικά : α') εἰς ίτσα : ἀγελαδίτσα, β-βαλίτσα, γρουνίτσα, Ζωίτσα, θείτσα, κατσικίτσα, μτίσα, Μαργίτσα, ὀρνιθίτσα, πετρίτσα, Ροδίτσα, Φανίτσα, β') εἰς ὦ : Δαφνιώ, Κοκωνιώ, Μανιώ, γ') εἰς ίκα : κατσίκια, ψιφίκα, Μαρίκα, Ντομνίκα, δ') εἰς οῦλα : σακκούλα, Δημτρούλα, Διαμαντούλα, Σταυρούλα.

5. Ὅσμης σημαντικά : ἀθροπίλα, βουτρίλα, γρουνίλα, καπνίλα, μουχλίλα, ξινίλα, πατερίλα, σκορδίλα, τσικνίλα.

6. Τέχνης ἢ ὀργάνου σημαντικά : μσάδρα, ξύστρα, πλύτρα, πατήτρα, ράφτρα, φάδρα, βζίστρα, προβολήστρα, ἀχερίστρα, φαρμακίστρα.

7. Ἀνδρωνυμικά : α') εἰς ἵνα : Παπαζογλίνα, β') εἰς ἔσσα : Χαραμέσσα, γ') εἰς αἶνα : Τούταινα.

Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς ἁ δξύτονον

8. Ἑλληνικῆς ῥίξης : ἀσιά, βολά, γοιά, βασταγαριά, ἐκκλησιά, χαρά, χορεία.

9. Νεώτερα : βουβνιά, τσουδιιά, κλωτσιά, μουσταλευριά, ρουγλιά.

10. Δένδρα : ἄβραβλιά, βυσσ-νιά, δαμασκηνιά, ξεροδελιά, κακαβιά, λεμονιά, μουσπλιά, ροδιά, σκαμνιά, χουναπιιά, τσαπουρνιά, καὶ κύρια Ζουβλιά, Γαρφαλιά.

11. Ἰδιότητος σημαντικά : ἀθροπιιά, ἀλεπονδιιά, γαῖδουριά, σασκινιά, μισκινιά.

12. Ποσότητος σημαντικά : δεκαριά, ζιμοσιιά, μαγεριά, πατημιιά, πορ-πατησιιά, κατεβασιά, περουνιά, ρουγλιά, ὀγδοδαριά, χλιαριά, χειριά.

13. Ρηματικά : πορπατησιιά, κατεβασιά, καθησιιά, μρασιιά.

β') Οὐσιαστικά εἰς ἑ.

161.—Τὰ εἰς ἑ εἶναι ὅλα κύρια ὀνόματα τουρκικά : ἡ Ἀϊσέ, Νετίρ, βέ, Χαλιδέ, Λουτφιέ, κλπ. **ΑΚΑΔΗΜΙΑ**

γ') Οὐσιαστικά εἰς η.

162.—Τὰ εἰς ι ἄτονον εἶναι τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν εἰς σις τριτοκλίτων : ἀνάστας, βράς, δές, ἐξέταξ, ζής, κάψ, ράχι, τύχι, χύς, γερωσύνη. πλάνι, στάχτ, Μένι, Ἑλενκάκι.

Τὰ εἰς ἡ δξύτονον εἶναι α') τῆς ἀρχαίας : φωνή, γραμμή, προκοπή, Σεβαστή, Ἀριστή, Φωτνή. β') Νεώτερα : κουπαστή, Εὐσταθί, Θεοκί, Παναγιωτή, Σταλαχτή, Σταυρινή.

δ') Οὐσιαστικά εἰς οῦ.

163.—Τὰ εἰς οῦ εἶναι ὀλίγα α') προσηγορικά : δουδού, βακαλού, βα-βακού, κουρελού, φουφού, β') κύρια : Ἀρχουδού, Ἀφεδού, Γιαννοῦ, Δεσπνοῦ, γ') ἀνδρωνυμικά : ἡ Τσάταλβου, ἡ Ἀλβανοῦ.

ε') Οὐσιαστικά εἰς ὦ.

164.—Τὰ εἰς ὦ εἶναι πολὺ ὀλίγα. Ἐκ τούτων τὰ κύρια ὀνόματα γυναικῶν ὅσα λήγουν εἰς ἄτονον ω, εἶναι μεγεθυντικά, ὅσα δὲ εἰς δξύτο-νον ω, ὑποκοριστικά.

1. Εἰς ω : ἡ βάβω, ἡ ράδω, ἡ Δέσπω, Μάρω, Κόκκω, Κάλω, Λῆμω, Σάμω, κλπ.

2. Εἰς ὦ : ἡ Ζωγαρνιώ, Κοκκωνιώ, Μανιώ, Ποινιώ, Δεσπινιώ, Κατερ-νιώ, ἡ Ἀνιώ, ἡ Χιό, κλπ.

3. Ο ὦ δ ἑ τ ε ρ α.

α') Οὐδέτερα εἰς α.

165.—Τὰ εἰς α οὐδέτερα εἶναι ρηματικά εἰς μα, καὶ ὀλίγα ἄλλα.

1. Συγκεκριμένα : βούτμα, γράμμα, γιάγμα, γαῖμα, δῦμα, κλῆμα, νῆμα, νιάμα, πάτωμα, προῖμα, ράμα, σκάμα, τράχωμα, τσάμα, τάμα, φτύ-σμα, φόρεμα. βάλωμα, γάλα.

2. Ἀφηρημένα : ἄναμα, βούλωμα, γήτεμα, δούλεμα, ζέσταμα, κού-νημα, λήγισμα, μέτρημα, ξένοιασμα, πέταμα, ρώτμα, σκότωμα, τίναμα, γαϊτάρωμα, χλημούρημα, ψούνισμα, κρῖμα.

β') Οὐσιαστικά εἰς ι.

166.—α') Τὰ εἰς ι δξύτονον εἶναι σχηματικῶς ὀλίγα. Τὰ περισσότερα σχηματισθῆσαν ἀπὸ ἀρσενικά ἢ θηλυκά τῆς ἀρχαίας, ἄλλα δὲ εἶναι νεώ-τερα κατασκευάσματα: Τὸ ἀσκή, γδί, δαδί, ζμί, κυπρί, λουρί, μυστρί, νισί, πῆ, σκoinί, τυρί, φαγί, χνί, ψωμί, τσνί, ἀρνί, κτί, ταψί.

β') Τὰ παροξύτονα εἶναι πολλὰ, καὶ δυνάμεθα νὰ τὰ χωρίσωμεν, εἰς διαφοροὺς τάξεις. Πολλὰ τούτων εἶναι τουρκικῆς προελεύσεως.

1. Εἰς ἀί, εἴ, οἴ, οὔ : ἀλάι, σόι, βόι, χούι, ρολοῖ.

2. Εἰς ἀδ, ὀδ, ἰδ, οὐδ : ἀσπράδ, γωνιάδ, ζαρκάδ, κακάδ, λάδ, μσάδ, πετράδ, ριμάδ, ψακάδ, σ-μάδ, φάδ, ἀρίδ, διασίδ, κροκίδ, μνιασίδ, ξύδ, στα-σίδ, φρύδ, χνούδ, πελεκούδ, πρεπούδ, βόδ, φίδ, στρίδ.

3. Εἰς ἀκί, ἐκί, ἰκί, οὐκί : α') ἑλληνικῆς ῥίξης : πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι ὑποκοριστικά : ἀρνάκι, αὐλάκι, δεδράκι, κατδάκι, μουστάκι, νιχάκι, χαδάκι, κουλικάκι, ποδαράκι, παλούκι, κλήκι, φρωλίκι, ποδίκι, ψαστίκι, σπορίκι, κερίκι, β') τουρκικῆς ῥίξης : βαρδάκι, γιατάκι, καλτάκι, καβάκι, καϊμάκι, καπάκι, κονάκι, σαγιάκι, τσαρδάκι, διαγιάκι, τσανάκι, τσατάκι, πατλάκι, δεγνέκι, βινέκι, ὀρνέκι, κιοστέκι, γελέκι, ἑγρέκι, ζεμ-περέκι, μερτέκι, ταιτσέκι, τσουρέκι, bibίκι, γιαστίκι, κατσίκι, ἀλματζίκι, τιφτίκι, φερίκι, φιστίκι, κτούκι, σεδούκι.

4. Εἰς ἀλί, ἐλί, ἰλί, οὐλί : α') ἑλληνικῆς ῥίξης εἶναι ὀλίγα : κεφάλι, ἀχέλι, ἀβέλι, κρέλι, κνέλι, μέλι, μσοκόλι, προκοίλι, σφοδύλι, τρισκέλι, γουργούλι, κλωκοπούλι, τσιροπούλι, κατσούλι, κουκούλι, β') τουρκικῆς

προελεύσεως είναι : καρτάλι, τσακάλι, τσβάλι, χαρδάλι, βεδέλι, γερδέλι, γατζέλι, σέλι, τέλι, ακ-ήλι, αγ-ήλι, τσακ-ήλι, daγούλι, περτσούλι, σουρούλι, σαβούλι.

5. Εἰς άμ, έμ, ίμ, ούμ : Τά πλείστα τούτων είναι τουρκικῆς ρίζης : βακάμ, τουτάμ, χαράμ, ικράμ, κιοσέμ, καδέμ, χαρέμ, βισίμ, ιτσίμ, τσαλίμ, τακίμ, λαγούμ. Τά ἑλληνικά τῆς τάξεως ταύτης λήγουν κυρίως εἰς θέμ, σημαίνοντα τὸ πλῆθος : παιδοθέμ, κορτσοθέμ, ζωδάμ, καψίμ.

6. Εἰς άνι, ένι, ίνι, όνι, ούνι : Καὶ τούτων τὰ πλείστα είναι τουρκικῆς ρίζης, ὀλίγα δὲ ἑλληνικά, α') ροκάνι, ρεπάνι, τγάνι, ποδοπάνι, φογοπάνι, χαμίνι, γρούνι, κδούνι, πγούνι, δεκράνι, λιμάνι, φελόνι, λεμόνι, βοτάνι, ακόνι, πριόνι, περούνι, β') τουρκικῆς ρίζης : αριάνι, βεράνι, κοράνι, μεϊτάνι, μεϊδάνι, παλάνι, σαχάνι, γαϊτάνι, γερδάνι, βοστάνι, δμάνι, λεγένι, τσεπκένι, ταχμίνι, ταχίνι, μαγόνι, μελεγούνι, κατράνι.

7. Εἰς άρ, έρ, ίρ, ούρ : Ἑλληνικῆς ρίζης, α') άβάρ, βροδάρ, γιοματάρ, κοδάρ, λιδάρ, μτάρ, ποδάρ, στάρ, φανάρ, χινάρ, ψάρ, χλιάρ, νυστέρ, περιστέρ, ποτήρ, περναστήρ, άγούρ, γαδούρ, παλιούρ, πληγούρ, πθάρ, γιοφούρ, κατσονούρ, κιβούρ, β') τουρκικῆς ρίζης : ζάρ, καδάρ, νάρ, βνάρ, άκδέρ, κεμέρ, σιδίρ, τσαδίρ, τεβεσίρ, άχούρ, μασούρ, ποτούρ, ταβατοπούρ.

8. Εἰς άτς, ών πλείστα τουρκικῆς ρίζης : πακίτς, κωλοκίτς, κολάτς, καραγάτς, κουρβάτς, σάτς, σινδράτς, φουτίτς, γαϊμίτς, κότε, κ-ίτς daτζήτς, γιουβέτς.

9. Εἰς ίς. Ἑλληνικά τὸ γαμίς, τὸ μεθύς. Τουρκικά : τὸ αλίσφερίς, γιοστερίς, γιδίς, βαρίς, γιουρούς, ραβαίς.

γ') Οὐσιαστικά εἰς ο.

167.—Τὰ ὀξυτονοῦντα τὸ ο εἶναι : α') εἰς ιό : βιό, θεριό, πλυταριό, σκολιό, σκουπιδαριό, κεραμαριό, πετροβολιό, χωριό, β') εἰς τό : γραφτό, κατεβατό, σφραγιστό, Σκεπαστό, γ') εἰς κό : γλυκό, θανατικό, μαρτυρικό.

2. Τὰ ἔχοντα ἄτονον τὸ ο εἶναι : α) εἰς ιο : βγαγέλιο, εὐκέλιο, θεμέλιο, κατώφλιο, τσέφλιο, β') εἰς τρο : πάνιστρο, σήμαδρο, σδραύλιστρο, γ') εἰς ο : φύλλο, ξύλο, σφογάτο, άβράβλο δ') εἰς μο : βρέξμο, δόσμο, γράψμο, ζώσμο, θάψμο, λούσμο, μνιάσμο, ξύσμο, πέσμο, ράψμο, σιάξμο, τρίψμο, φάσμο, χάσμο, ψήσμο.

δ') Οὐσιαστικά εἰς ος.

168.—Τὰ εἰς ος εἶναι ὀλίγα καὶ εἶναι ἄκλιτα : βάρος, βάθος, δάσος, θάρος, μέρος, πάθος, χόδος, πρέπος, κόστος, λάθος, κλπ.

Γ') Ἐπίθετα.

1. Ἐπίθετα εἰς ης.

169.—Τὰ εἰς ης ἐπίθεται διαιροῦναι α') εἰς ὀξυτονούμενα καὶ ἔπομένως φυλάττοντα τὸ η τῆς καταλήξεως, καὶ β') εἰς παροξύτονα, ἀποβάλλοντα τὸ η, ἔκτος ὀλίγων ἑξαιρέσεων.

α') Ὁξύτονα 1. εἰς ὕς ἢ ὕς : άδρής, βαθύς, βαρύς, ζιντζαπής, θαλασσίης, καφεδής, λαχανής μακρής, ματζανής, οὔρανης, παχύς, σταχτής, φουδουκής, κλπ.

2. Εἰς λῆς : βελαλῆς, μερακλῆς, παραλῆς, κατμερλῆς. Πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

β') 1. Εἰς λῆς : άπτάλῆς, σάγιαλῆς, σαβούκαλῆς, τοπάλῆς, τοψακάλῆς.

2. Εἰς άρς : άναμαλλιάρς, γνομιάρς, ζλιάρς, μουρδάρς, μυξιάρς, άρ-ρωπτιάρς, παιχινδιάρς, σχασ-λιάρς, σαλιάρς, babaliάρς, sarakdάρς.

3. Εἰς άής : δελβάής, όής : σαλόής, έής : τεκνεφής, ίής : άρσίής, ούής άγορσούής.

4. Εἰς ίτς : έρημοσπίτς, μακαρίτς, πανωμερίτς, Νιχωρίτς, δελιο-νίτς, κορτισομύτς.

5. Εἰς νῆς (άνῆς, ένῆς, όνῆς) : βαλάθβανῆς, μισκίνῆς, σασκίνῆς, τσικρι-κάνῆς.

6. Εἰς μς : ό χαμχούμς, ό σερσέμς.

2. Εἰς ός.

170.—Καὶ ταῦτα δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν εἰς ὀξύτονα καὶ εἰς μὴ τονίζοντα τὸ ος.

α') 1. Εἰς ός (βός, λός) : άψλός, θελός, καλός, κλός, ζαβός, ξερβός, ζορλός, λωλός, σαλός, στραβός, παλαβός, τρελλός, χοδρός, νερλός.

2. Εἰς ιός : βαριός, θεριός, μεσιός, παλιός.

3. Εἰς νός : άκρινός, βραδνός, ζδανός, κρυωσ-νός, λινός, Μετρηνός, Ξαστερνός, ξνός, παγανός, περσ-νός, περιχνός, στενός, σ-μερνός, τρανός, φαγανός, φτενός, χτεσ-νός, ψαχνός, ψησ-νός, καποτεσ-νός.

4. Εἰς ιανός : κοδακιανός, λιανός, Πουβατιανός, Σκοπιανός, χωριανός, παρακατιανός.

5. Εἰς κός : γλυκός, θωριακός, θανατικός, κακός, μυστικός, νηστικός, παστρικός, περαστικός, πουρνιατικός, κολλητικός, χωριανικός.

6. Εἰς ρός : βραστερός, βασταγερός, βροχερός, γιορτερός, γαλιστε-ρός, γαρβερός, ισκερός, καματερός, λυγερός, μυτερός, ξερός, πικρός, σχα-μερός, τρυφερός, φαδαχτερός, χαλερός, χλωρός, γερός.

7. Εἰς τός : βραστός, γεμιστός, διαλεχτός, ζεστός, ζεματιστός, θρεβιστός, κουνιστός, λυγιστός, μετρητός, περαστός, ἀγνιστός, ἀψλαρωτός, σκιστός, τριγανιστός, τσακιστός, φκιαστός, χυτός, ψτός.

β') 1. Εἰς ος (νος, ρος, τος) : ἄσπρος, ἀρραβωνιασκάτος, κνηκάτος, μαῦρος, νυφκάτος, κφάτος, κίτερνος, κόκκινος, πράσ-νος, στούπνος, νόσ-τμος.

2. Εἰς ιος : ἀφόριος, γαλάζιος, καινούριος, πδέξιος, τρύπιος.

3. Εἰς ήσιος : ἀηδονήσιος, βοδήσιος, γρουνήσιος, κατδήσιος, λαγήσιος, παζαρήσιος, ψαρήσιος.

4. Εἰς ένιος : ἄσ-μένιος, διαμαδένιος, κλωστένιος, ξλένιος, πετρένιος, βακρένιος, σιδερένιος, τριχένιος, σκατένιος, κερατένιος, χωματένιος.

5. Εἰς κος : βλάχικος, ἐγγλέζικος, ζορλ-ίδκος, ταρακλ-ίδκος, τούρκικος, πασ-λίδκος.

6. Εἰς ἀρκος : κιτρινιάρκος, κοκκινιάρκος, παθιάρκος, χτικιάρκος.

7. Εἰς ίτκος : Γιαλίτκος, Δελιονίτκος, μισρίτκος, ὀρηθίτκος, παπίτκος, πανίτκος, γρουνίτκος.

8. Εἰς ούτσκος : ἀψλούτσκος, βαρούτσκος, γιοματούτσκος, δροσερούτσκος, ζεστούτσκος, καλούτσκος, λιγούτσκος, μκούτσκος, ξνούτσκος, πρσ-νούτσκος, στενούτσκος, τριανούτσκος, φτενούτσκος, ψλούτσκος.

9. Εἰς άτκος : Πασκαλιάτκος, χρουσιτιάτκος, καλοκαυριάτκος, χιμωνιάτκος, ἀποστολιάτκος, κυριακάτκος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων, τὰ εἰς λῆς καὶ λης, ἀῆς καὶ νῆς (άνῆς, ἰνῆς) εἶναι πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

172.—Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ὀλίγα τουρκικῆς καὶ αὐτὰ ῥίξης, λίγοντα εἰς ᾱς : βουδαῶς, φονκαῶς (βλάξ, πτωχός). Κατὰ ταῦτα δὲ ἐσχηματίσθησαν τὰ μεγεθυντικά, εἰς ας, ἐκ τῶν εἰς νῆς : ὁ σάσκινας. Καὶ τὰ τῆς ἑλληνικῆς ῥίξης πορδαῶς, φαφλατᾶς, χαχαβιάς.

III Σύνθεσις

173.—Ἐνταῦθα διακρίνομεν τὰ σύνθετα μόνον κατὰ τὴν σημασίαν καὶ ὅχι κατὰ τὰ συνθετικά μέρη.

α') Ὅ ρ ι σ τ ι κ ᾶ .

174.—Ἀνεμόκνα, ἀνεμοπύρωμα. ἀνεμοστάτ-ς, ἀγριογούρνο, ἀσπρο-λούλδο, ἀνεμοβλογιά, Ἀρκουδογιάννῆς, ἀνγότσεφλο, ἀνγομάτια, βρακο-πόδ, βρακοζούνα, βροχόνερο, βροδοκούδνο, β-βαλοκουπριά, β-βαλοβγάς, γρουνότριχα, γαδροκυλισιά, γαλατόπτα, δαφνοελιά, δοδοκλιά, δεδρομο-

λόχα, ἐλιοκούκτσο, Ζουρλοκάστας, ἡλιόβγαλμα, ἡλιοβασίλεμα, θελόσταχτ, ξερβομέλῖσσα, κατσκογένῆς. κωλόπανο, κουτσομύτ-ς, κακομούτσουνος, κατσινούρ, λαγοπέτς, λαχανόφλο, λαδόχαρτο, λελεγοφωλιά, λεμονοκούκτσο, κλειδοκούτ, λαγόγερος, λινόξλο, ματοτσούναρο, ματόφλο, μαλλοκέφαλα, μουστοκούλικο, μυξοπάνι, μουστολαβάδα, νερόμλος, νεροφίδα, νυχτοπού-λι, ξλόχτενο, ξνόπτα, ξύγαλο, ξώπετσα, πετρόσκαλα, περδικόσκα, πετρο-χελίδονο, ραχοκόκκαλο, ροκοστέκα, ροκοπέτσα, ροκοπάτ, ρακοπότρο, σκα-τοβούρβουλας, σταχτοπάνι, στρωματοσέδονο, σταφλοτουρσί, στραβόξλο, σακκοράφα, σπαθολούλδο, σκατογίνατο, σ-δεροσί, τρυποκάρδο, τουρ-σουζούμι, τριαδαφλόκοβος, τγαρόχαρτο, ὀρηθόκωλος, φογοπάνι, φλό-βεργα, σώγαβρος, χινόσκατο, χερόμλος, χατζηψεύτς, ψευτοῖατρός, ψμό-σταρο, ψμόλῖνο, ψμόγερος, ψλάνθιος, ψλοδλιά, ψλοχέσματα, ψχοκόρ, διαβολοπείραξ, καπνοσακκούλα, μουσταλευριά, σκορδοκαῖλα, μαμάλευρο.

β') Ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ᾶ .

175.—Αὔγοφᾶς, γαδουρογάμς, μασουρλάτ-ς, νεροχύτς, ξλοφᾶς, παλ-κοκιάτς, ροφονξιάρς, σουριάλῖμα, τσαλοκόπος, χασομέρς, χεσοβράκῆς, ψμοσκούτῶνῆς, νεραγός, ὀλορτοχέστς.

176.—Ἀνοιχτομάτ-ς, ἀνοιχτόκαρδος, ἀσπρομάλλῆς, βρασμομύτ-ς, γαῖτα-τοφῆς, γουρλομάτ-ς, διπλωμάτς, δίκορφος, κοψαχείλῆς, κακαδομύτ-ς, κο-δοφωτός, κουτσοδόδς, κοκκινόκωλος, κοδοστούψ, κουκλωμάτ-ς, γλυκογαί-ματος, μακροπόδαρος, πλατσομύτ-ς, πετνόμυναλός, στραβολαῖμς, μεγάλό-φλεβος, χοδροκώλα, παπαγονῆς.

δ') Σ υ ν δ ε τ ι κ ᾶ .

177.—Ἀγοροκόρτσο, ἀδρογναῖκα, ἀβελοχώραφα, ἀρμενοκατσίβελος, γεροδεκρούλιακας, ματόφρυδο, μερόνυχτο, σταχτοπέπελλι, μαυροκίτρινο, στενόμακρος, συρταφέριτα, περνοδιαβαίνω, ἀνεβοκατεβαίνω, βαινοβγαίνω, ἀνοιγοκλίνω, ἀσπροκόκκινος.

ε') Ρ ή μ α τ α .

178.—α') Πρῶτον συνθετικὸν πρόθεσις : ἀδιπατῶ, ἀδικρίζω, ἀδι-στέκιμα, ἀνασκόφτω, ἀναλυνῶ, ἀναστήνω, ἀνασκουβῶνω, ἀνασκόφτω, ἀ-νάφτω, ἀνακατώνω, ἀποκίμνω, ἀπορρίζνω, ἀποσώνω, ἀποθιμάγω, ἀπο-κόφτω, ἀποτραβιούμαι, διαφεγίζω, διαγουμίζω, διαφεδεύω, διακονεύω,

διαλαλῶ, διαβολεύμαι, δρέπμαι, γδέρνω, ξεκάμνω, ξεβγάζω, ξεγυμνῶνω, (καὶ ξυμνῶνω), ξελερίζω, ξενοιάζω, ξεπλένω, ξεματάγω, ξενυστάζω, ξεφλουδίζω, ξεφτάγω, παραδίνω, παραχώνω, παραπονοῦμαι, παραστέκμαι, παρακαλῶ, παρακάμνω, παρατρῶγω, παρακχιῶμαι, περιδρομιάζω, περικόβμαι, περιμνοιάζω, προκόφτω, προπέρνω, προσφέρνω, προφτάνω, βροστήνω, βρομιάγω, περικιλώνω, βερδεύω, ματαλέγω, αναπιάνω, ξαναπαγαίνω, καταρμάζω, σγαίγμαι, συβίνω, σδραυλίζω, σ-νερίζμαι.

β') Πρῶτον συνθετικὸν οὐσιαστικόν: ἀγελοκόφτω, βασ-λοφέρνω, γαιμοποτίζω, διψοκαίγμαι, δροσολογάγω, λαγοκχιῶμαι, ιατροπορεύμαι, νυχτοπορπατῶ, πετροβολάγω, σκατοταγίζω, ψωμολιμάζω, παδρολογιοῦμαι, κωλοσέρνουμαι, ιδρωκοπάγω, πετσοκόφτω, νεροπερνάγω, ἡλιοκαίγμαι.

γ') Πρῶτον συνθετικὸν ἐπίθετον: ἀσπροβολάγω, βαροκαρδίζω, βαρικούγω, γεροκομίζω, μακρολαμίζω, καλοσκαμνίζω, μικροπαδρεύμαι, ξενοπλένω, ξενοδλεῦω, στεγνωζμώνω, ἀτσαλοτρῶγω, ξεροκαταπίνω, ψλορωτάγω, συχναυλίζμαι, ψλοκόφτω, κατσοποδιάζμαι, ξερομαραίνμαι, πικροφέρνω, λογοφέρνω, στραβοκεφαλίζω, ψευτοπερνάγω.

δ') Πρῶτον συνθετικὸν ῥῆμα: ἀνεβοκατεβαίνω, ἀνοιγοκλειῶ, βορδοκοπάγω, γεννοβολάγω, κρισολογιοῦμαι, λαβομαχάγω, χεζοβολάγω, ξεροτοκοπάγω, πετροβολάγω, βελοκοπάγω, παγαινοέρχμαι, βαινοβγαίνω, περνοδιαβαίνω, τρεμοσβύνω, χεζοκλειῶ, παιζοκλειῶ, τραγοπίνω, τραβοκατάγω, ἀπλοχερίζω, ἀπλοχωράγω.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Α') Κύρια ὀνόματα.

179.—Τὰ κύρια ὀνόματα ἡμποροῦμεν νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο τάξεις: 1) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀνάδοχους θεοσεβεῖς, 2) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀναδόχους ἀφωσιωμένους εἰς τὰ ἐγκόσμια.

Κατὰ τὴν βάπτισιν τῶν βρεφῶν, συνήθεια ἐπεκράτησε νὰ δίδεται εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομα τοῦ πάππου (πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός) ἢ τὸ ὄνομα τοῦ νουνοῦ τοῦ ἀναδόχου. Πάντοτε ἐπροτιμᾶτο τὸ ὄνομα τῶν ἀποθαμμένων πάππων, ἔπειτα τῶν ζώντων, ἔπειτα τὸ ὄνομα τοῦ ἀναδεχθέντος τὸν ἀνάδοχον, καὶ ἔπειτα ἄλλα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἦσαν τῆς ἀπολύτου ἐκλογῆς τοῦ ἀναδόχου. Ἡ τάξις αὕτη ἐνίστε δὲν ἐτηρεῖτο, ἀλλὰ τοῦτο σπανίως συνέβαινε καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος. Ἐπειδὴ δὲ κάθε οἰκογένεια εἶχε 5—10 παιδιά, ἐνίστε δὲ καὶ περισσό-

τερα, δὲν ἐπῆρζουν τὰ ὀνόματα τῶν πάππων καὶ εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν προσετίθεντο καὶ νέα ὀνόματα. Ἄλλοτε συνέβαινε τὸ ἔχον τὸ ὄνομα τοῦ πάππου τέκνον ν' ἀποθάνῃ, καὶ τότε ἐδίδετο τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν. Συνέβαιναν ἀκόμη ὅλα τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια νὰ φέρουν τὸ ἴδιον ὄνομα.

Τὰ διδόμενα ὀνόματα ἐκφράζον πάντοτε τὴν ἐνδόμυχον εὐχὴν τοῦ ἀναδόχου νὰ γίνῃ ὁ ἀναδεκτὸς ὅμοιος μὲ τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἔφερε προηγουμένως τὸ ὄνομα τοῦτο, ἢ ὅμοιος κατὰ τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

180.—Τὰ τῆς 1) τάξεως ὀνόματα διαιροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπὸ:

α') Ὀνόματα ἁγίων. Ἐκ τούτων πολλὰ ἐσχημάτισαν ἀρσενικὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ θηλυκὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ:

Ἄννα, Ἀρτέμιος, Ἀδριάς, Ἀδρόνιγος, Ἀδρονίκι, Ἀργύρος, Ἀργυνί, Ἀδώνης, Βασίλις, Βασίλω, Βαρβάρα, Γαβρίλις, Γιακουμῆς, Γιάννις, Γεώργιος, Δημητρός, Δημητροῦ, Ἐλένι, Ἐρηνιώ, Εὐθύμης, Θυμῆ, Ἥλιος, Θεολόγος, Θόδωρος, Θωμᾶς, Κωσταδίνος, Κωσταδινά, Λαζαρός, Λευτέρ, Λιγός, Μαρίνα, Μνᾶς, Μχάλις, Νέστορας, Νικόλας, Παντελῆς, Πέτρος, Παῦλος, Προδρόμος, Σίμος, Σπύρος, Στέφανος, Στράτος, Στέριος, Τούφος, Φίλιππος, Φίλιπα, Χαράλαμπος, Χρόστομος, Θανάσης.

β') Ὀνόματα ἐορτῶν

Ἀναστάσιος, Ἀναστασία, Ἀπόστολος, Βαγίτσα, Βαγέλις, Ζωγοπήγῃ, Ζωγή, Πηγίτσα, Θεολόγος, Λαμπάκις, Λαβρινή, Λουλούδα, Πάντος, Παπαντή, Πασκάλις, Σαράδς, Σταῦρος, Φάνιος, Φανή, Φωτῆς, Φωτνή, Χρίστος, Χστίνα, Κυριάκος, Κυριακίτσα.

γ') Ὀνόματα ἀναφερόμενα εἰς τροπάρια, συναξάρια, εὐχὰς τῆς ἐκκλησίας καὶ Ἁγίαν Γραφήν.

Ἀδάμς, (ὁ Ἀδάμ ἀνακέκληται), Ἀγγελος, (Ἄγγελος, πρωτοστάτης), Ἀγγελικό, (ἄγγελικαὶ δυνάμεις), Ἀξιῶτ-ς, (Ἄξιον ἐστι), Δέσποινα, (Δέσποινα πρόσδεξι), Δῆμιος, (Τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος), Παράσχος, (Παράσχου Κύριε), Μανώλις, (Ἐμμανουὴλ ὄνομα αὐτοῦ), Πολυχρόνις, (Πολυχρόνιον ποίησον Θεέ), Θεόμεθα, (Ἐτι δεόμεθα ὑπέρ), Σαραφῆς, (καὶ ἐνδοξότεραν τῶν Σεραφεῖμ), Ἀλυσάβα, Μαγδαλινῇ, Λιγορδάνις, (Ἐν Ἰορδάνῃ), Ἀγαθῇ, (Πάντων προστατεύεις ἀγαθῇ), Χαρίτα, Εὐφράνθ, (Εὐφράνθητε οὐρανοί), Μαθαίλας.

δ') Ὀνόματα δημιουργηθέντα πρὸς ἔκφρασιν ἰδιαιτέρας εὐχῆς.

Ἐφεβία, Πιστευή, Εὐλαβή, Θεοχάρς, Χριστόδολος, Σταμάς, Στανθή, Στέργιος, Εὐγένις, Εὐγένιζο.

Τῆς 2) τάξεως τὰ ὀνόματα διαιροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπὸ :

ε') Ὀνόματα φυτῶν: Δάφνη, Νεράντζω, Μλιά, Λουλουδιά, Γαρφαλιά, Ζουβλιά, Ἀνθή, Ἀνθοδέσμη, Βασιλικός, Ἐλίτσα, Καριοφύλις, Ροδίτσα, Τριαδάφλος, Τριαδάφλιά, Μυρωδιά, Κυπαρισσένια, Σκουλής, Σκλήνα.

ς') Ὀνόματα ζώων: Λιοδαρής, Παγώνα, Πουλίνα.

ζ') Ὀνόματα ὀρυκτῶν: Ἀσ-μάκας, Ἀσ-μένια, Διαμαδής, Διαμαδένια, Ζαφεῖρος, Ζαφρώ, Μάλαμω, Ξαφένια, Περουζέ, Συρματένια, Σμαραγδή, Φλουροῦ, Χσή, Χσάφς, Τζοχερή, Τζβαχερένια, Μαργαρώ, Μαργαρίτ-ς.

η') Ὀνόματα πολυτίμων προτερημάτων: Ἀριστί, Βασ-λοπούλα, Σόφκος, Σοφή, Μελούδα, Ξακουστή, Ζωγράφος, Κελαγινί, Μόρφς, Μορφίτσα, Ξαθή, Πανώρηα, Σεβαστή, Φαρφουρή, Τζβαχερένια, Ἀρκοδοῦ, Ἀφέδρα, Καλή, Λιβίτσα, Κοκκωνιώ, Κρυωνᾶς, Ξταλλένια, Περισσώ, Συνεφώ, Ἐπιστήμ, Μπαχαρής, Μόσχος, Σταλαχτή, Τρέμσα.

θ') Ὀνόματα ξένων πόλεων καὶ προσώπων: Βενετιά, Βηθλέμ, Βηθλέμς, Βερσαβία, Μάλτα, Ἐορζέ, Φερσαγί, Δόμνα, Μιτωρή, Νάτσα, Μπαλάης, Μπαλασί, Μαθίτση, Φροσιούς, Βούλτος, Ρήγας, Πλουχερή, Ὀλγα.

ι') Ὀνόματα ἀρχαῖα: Ἀλκιβιάδς, Δσέγας, Φουδίκια, Μίλιος, Κίμος, Χρυσίβουλος, Πολύδαρος, Πολυδεύς, Ξενοφώνις, Ἀλέξαρδος, Ἀριστείδς, Δμόκριτος, Ξογόνις, Βρυβιάδς, Ὀμηρος, Πινελόπ, Νέσος, Χαρίλις, Παμείνις.

Μὲ τὴν λογίαν παράδοσιν καὶ τὴν ἄμιλλαν τῶν διδασκάλων νὰ δώσουν ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα εἰς τ' «ἀδεξιμία» των εἰσέχθησαν πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τὰ ὅποια κατ' ἀνάγκην προσηρμοσθήσαν εἰς τοὺς φωνητικούς καὶ γραμματικούς κανόνας τοῦ γλωσσικοῦ μας ἰδιώματος.

Β'. Π α ρ ω ν ύ μ ι α.

181.—Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς περιφερείας μας, ἐκτὸς τοῦ βαπτιστικοῦ των ὀνόματος εἶχον καὶ ἄλλο ὄνομα τὸ παράγωμα, τὸ ὅποιον σπανίως ἦτο οἰκογενειακὸν ἐπιθετον. Ἐκαστος εἶχε τὸ παράγωμά του, τὸ ὅποιον παρελάμβανε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ τάφον. Ἐκαστον δὲ τέκνον του ἀπέκτα ἴδιον παρωνύμιον προσαρμοζόμενον εἰς αὐτό. Ἄν ἓνα παράγωμα ἐπέξη καὶ εἰς τὴν δευτέραν γενεάν, ἤλλαζε κατάληξιν: ὁ Κοϊβέρς, τὰ Κοϊβεράκια, ὁ Φράγος, τὰ Φραγάκια, ὁ Παπάζογλους, τὰ Παπαζο-

γλάκια, τὰ Χρεβατάκια. Ἀπὸ τὰ συνήθη παραγώματα τοῦ χωριοῦ μας, ἦσαν τὰ ἑξῆς: ὁ Ἀρμυρός, ὁ Ἀρόψ, ὁ Ἀβοκάτος, ὁ Βελεδής, ὁ Γιουσ-μάς, ὁ Γερεδακάνις, ὁ Godέρς, ὁ Διάκος, ὁ Ζερελτής, ὁ Ζογοβίνις, ὁ Ζακατᾶς ἡ Ζααρή, ἡ Κατσαλιά, ὁ Κονιόρτας, ὁ Καμόντος, Κουτσουράς, Κουτσο-μύτ-ς, Καρίψ, Καραμάνις, Καράογλανις, ἡ Κοκοτσί, ὁ Κελφώτ-ς, Κεράτσεφτης, Κονπής, Καβούρς, Κεχαγιᾶς, Καράκαντζας, Καζέψ, Καμπέρς, Κ-ηκ-ής, Καλπάκις, Κελεμές, Κόπτσαλης, Καρκανᾶς, Καραξόγονις, Καραμαλάκις, Κοϊβέρις, Κολβᾶς, Λαγός, Λαλάς, Λιάρος, Λεβάτ-ς, Μίτζκος, Μουχλιάρς, Μανᾶβς, Μκοῦτσος, Μεσές, Μλᾶς, Μόμτσος, Μῶμος, Μιτσιτσίκος, Μπίρκος, Νικήτογλους, ἡ Ξαστερνή, ὁ Πάπιατζης, Πετετές, Περήφανος, ἡ Πλουσαντή, ἡ Ποτσίρω, ὁ Πίσταινης, Πρυγιώτ-ς, Πασπαλάς, Παπάζογλους, Πέτης, ἡ Πλάτσα, Παμπούκις, ἡ Πατσάπω, ὁ Πέγιος, Πιρπιρής, Ρόπος, Στραβοκέφαλος, Στάνκογλους, Στανίτσογλους, ἡ Σίσκα, ὁ Σφίνιος, Σούλιος, ἡ Τσέκω, ὁ Τσέγιας, Τσουνανᾶς, Τσακ-ήρς, Τσάταλδς, Τσοῦτσουρος, ἡ Τζιλί, ὁ Τσίλιος, Τσορβατζής, Τσάν-ταλης, Τζοντρής, Τσιατσίλιας, Φλιάμς, Φελέκις, Φράγος, Χοδρός, Χαρδαλάς, Χάχας, Τσί-οαζος, ἡ Τσαμπίρω, ἡ Τσένια, ὁ Ψύλλος, Μπέϊκος, Μπαβατζάνις, Μπού-αεζις, Μπακρένιος, Μπόϊτσογλους, Μπουτζουρής, Μπίρκος, Μπούρας, Μπέης, Γάνιος, Γοτζίνος, Δάντερς, Δελ-ιβαλτας, Δαρδαλάς, Δραγόγιας, Δαγκούλις, ἡ Γατζάρα, ἡ Γουτβόζα, ὁ Γιοτζένις, Μπόδης, Dadά-κος, Μάθας, Gogιά.

182.—Τὰ ἐπώνυμα δὲν συνεφώνουν πάντοτε πρὸς τὰ ὀνόματα κατὰ γένος. Πολλὰ παραγώματα ἀνδρῶν ἦσαν γένους θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ οὐδε-τερου: ἡ Λουρίδα, ὁ Γιώργης, ὁ Γιάνκος ἡ Βρανιά, ὁ Φάνιος ἡ Χέρα, ὁ Ζαφεῖρος ἡ Ψχιά, ὁ Ἀναστάης τὸ Ζαμγός, ὁ Γιώργης τὸ Γωνιάδ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Ζελτίκι, ὁ Θάνας τὸ Ποδοπάνι, ὁ Θανασις τὸ Φουδούκι, ὁ Νικόλας τὸ Χορόζ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Γαρέτ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Καζέπ, ὁ Γιώργης τὸ Ποδίκι, ὁ Θανασής ἡ Λούσπα, ὁ Θωδωρής ἡ Λίτρα, ὁ Δημ-τρός ἡ Μζήτρα, ὁ Ληγός ἡ Πρέκα, ὁ Γιωργάκις ἡ Πιπερίτσα, ὁ Χρίστος ἡ Ρόκα, ὁ Πολυδεὺς ἡ Σταπίδα, ὁ Πασκάλις ἡ Φούσκα, ὁ Κω-στής ἡ Χαλαμίλα, ὁ Παναγιώτ-ς ἡ Μπαλαλή, ὁ Γιώργης ἡ Γογιά, ὁ Δημ-τρός ἡ Σαρέρα, ἡ Ζωίτσα τὸ Κορσί, ἡ Δέσποινα τὸ Πατσανιώ, ἡ Ζωίτ-σα τὸ Πατάνι, ἡ Εὐλαμπία ὁ Μπίρκος, ἡ Δομνίκα, ὁ Τενεκετζής.

183.—Τὰ παραγώματα ἐδίδοντο συνήθως 1) διὰ θωπειάν, 2) δι' εἰ-ρωνειάν, καὶ 3) ἀπλῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ὁμωνύμους γείτονας.

Πρὸς δημιουργίαν αὐτῶν ἐχρησίμευον α') τὰ ἠθικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀτόμου Ἀρμυρός (φιλάργυρος), Κολβᾶς (λαίμαργος), Λίτρα (ἀνόη-τος), Μεσές (ἐπίμων), Μῶμος (πειρακτικόν), Πιρπιρής (ἐπιπόλαιος), Τσά-ταλδς (δίγνωνος), κλπ.

β') Τὰ σωματικά χαρακτηριστικά : Μκούτσκος (μικρόσωμος), Ρόκα (ύψηλός), Γαλανή (κυανόφθαλμος), Τσακ-ήρης (κυανόφθαλμος), Παλαβουγιούκης (μακρομούστακος), Καβούρης, κλπ.

γ') Τὸ ἐπάγγελμα : Καράτσεφτσης (γεωργός), Κεχαγιάς (ἀρχιποιμὴν), Καρκανᾶς, κλπ.

δ') Ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς : Δελιονίτ-σα, Κονομιάτ-σα, Ξαστερνί, Τσάνταλιν, Ξένι, κλπ.

Γ') Ἀνδρωνυμικά καὶ Πατρωνυμικά

184.—Τέσσαρες εἶναι αἱ καταλήξεις αἱ χρησιμεύουσαι πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἀνδρωνυμικῶν διὰ τὰς συζύγους καὶ μία τῶν πατρωνυμικῶν διὰ τὰ τέκνα.

1. ἰνα, ἀκί, ὁ Παπάζουγλους, ἡ Παπαζογλίνα, τὸ Παπαζογλάκι, ὁ Μπούτσογλους, ἡ Μπούτσόνα, τὰ Μπούτσάκια.

2. οὔ, ἀκί, ὁ Κουτσουράς, ἡ Κουτσουροῦ, ὁ Τσάταλβας, ἡ Τσάταλβου, τὰ Τσαταλβάκια, ὁ Ποδοπάνιν, ἡ Ποδοπανοῦ, τὰ Ποδοπανάκια.

3.—έσσα, ἀκί, ὁ Πετετές, ἡ Πετετέσσα, ὁ Μπούδελης, ἡ Μπούδελέσσα, ὁ Μαυρωδῆς, ἡ Μαυρωδέσσα, τὰ Μαυρωδάκια.

4. αῖνα, ἀκί, ὁ Τσακίρης, ἡ Τσακίρινα, ὁ Δραγθῆς, ἡ Δραγθίνα, ὁ Γιωγάνιν, ἡ Γιωγάναινα, τὰ Γιωγανάκια.

186.—Ὅταν ἡ σύζυγος εἴτε διότι ἦτο ἐξυπνοτέρα τοῦ ἀνδρός, εἴτε διότι συνέβαινε νὰ χρηρῆται ἀνελάμβανε αὐτὴ τὴν διοίκησιν τῆς οἰκογενείας, τὰ τέκνα τῆς ὀνομάζοντο ἀπ' αὐτῆς καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν : ὁ Ἀριστείδης τς Μαρτῶς, ὁ Ἄγγελος τς Φανίτσας, ἡ Ἀσπασία τς Χαρამέσσας, ἡ Φωτὴ τὸ Πιγισάκι (τῆς Πιγίτσας).

Δ') Ἐθνικά

186.—Τὰ ἑλληνικά χωριά τῆς διοικήσεως Τσατάλτζας, ὅσα τυχὸν ἐτελείωναν εἰς τὴν τουρκικὴν κατάληξιν κιοϊ, μετέτρεπον αὐτὴν εἰς κιο, ἐξηλληνιζόμενα τοιοιτοτρόπως : Τὸ Ἐρμενίκιο, τὸ Κατήκιο, τὸ Καρατζάκιο, τὸ Μπογάκιο, τὸ Τσιφλίκιο. Ἀκόμη καὶ τὰ τουρκικά χωριά : τὸ Χαλούμκιο, Σουβάκιο, κλπ.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ἐθνικῶν ἦσαν αἱ ἑξῆς :

1. ηνός, ηνή, ηνάκι (καὶ νός, νός) : Μετρηνός, Μετρηνή, Μετρηνάκι, Μαρμαρηνός, Μαρμαρηνί, Μαρμαρηνάκι, Μυριοφτηνός, Μυριοφτηνή, Μυριοφ-

τηνάκι, Ξαστερνός, Ξαστερνή, Ξαστερνάκι, Συληβρινός, Συληβρινή, Συληβρινάκι, Φανασακρινός, Φανασακρινή, Φανασακρινάκι, Ἀρακλειά, Ἀρακλειανός-νή-νάκι, Καλλικράτεια, Καλλικρατειανός-νή-νάκι.

2. ιανός, ιανή, ιανάκι : Ἀρσοῦ, Ἀρσιανός, Ἀρσιανή, Ἀρσιανάκι, Γαρδᾶς, Γαρδιανός, Γαρδιανή, Γαρδιανάκι, Λαγοθῆρες, Λαγοθηριανός, Λαγοθηριανή, Λαγοθηριανάκι, Μάυδος, Μαῦτιανός, Μαῦτιανή, Μαῦτιανάκι, Ροδοστός, Ροδοστιανός, Ροδοστιανή, Ροδοστιανάκι, Τσόρλου, Τσορλιανός, Τσορλιανή, Τσορλιανάκι.

Αἱ ἀνωτέρω δύο καταλήξεις ἦσαν κοιναὶ διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Αἱ κατωτέρω ὅμως ἀναφερόμεναι σχηματίζουν καὶ ἰδιαίτερα ἐπίθετα εἰς ἴκος διὰ τὰ πράγματα : Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσακλιώτ-σσα, Τσακλιωτάκι διὰ τὰ πρόσωπα, καὶ Τσακλιώτκος, Τσακλιώτκο, διὰ τὰ πράγματα. Τὸ θηλυκὸν ὅμως Τσακλιώτ-σσα εἶναι κοινὸν καὶ διὰ πρόσωπα καὶ διὰ πράγματα.

3. ιώτη, ιώτ-σα, ιωτάκι, ιώτκος, ιώτκο : Ἀλβασάνι, Ἀλβασανιώτ-ς, Ἀλβασανιώτ-σα, Ἀλβασανιωτάκι, Ἀλβασανιώτκος, Ἀλβασανιώτκο. Ἀγιασμακιάκι, Ἀγιασμακιώτ-ς, Ἀγιασμακιώτ-σα, Ἀγιασμακιάκι, Ἀγιασμακιώτκος, Ἀγιασμακιώτκο. Κατοίκιο, Κατοικιώτ-ς, Κατοικιώτ-σα, Κατοικιωτάκι, Κατοικιώτκος, Κατοικιώτκο. Καλλιό, Καλλιιώτ-ς, Καλλιιώτ-σα, Καλλιιωτάκι, Καλλιιώτκος, Καλλιιώτκο. Κερμενί, Κερμενιώτ-ς, Κερμενιώτ-σα, Κερμενιωτάκι, Κερμενιώτκος, Κερμενιώτκο. Κουρφαλή, Κουρφαλιώτ-ς, Κουρφαλιώτ-σα, Κουρφαλιωτάκι, Κουρφαλιώτκος, Κουρφαλιώτκο. Μεσ-νή, Μεσνιώτ-ς, Μεσνιώτ-σα, Μεσνιωτάκι, μεσνιώτκος, μεσνιώτκο. Ἐρμενίκιο, Ἐρμενικιώτ-ς, Ἐρμενικιώτ-σα, Ἐρμενικιωτάκι, Ἐρμενικιώτκος, Ἐρμενικιώτκο, Σαράι, Σαραγιώτ-ς, Στραντζα, Στραντζιώτ-ς, Σαραδακλῆσιές, Σαραδακλισιώτ-ς, Σαφράς, Σαφραλιώτ-ς, Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσεκμετζές, Τσεκμετζελιώτ-ς, Τάσαγ-ήλι, Τασαγλιώτ-ς, κλπ.

4. ἰτ-ς, ἰτ-σα, ἰτάκι, ἰτκος, ἰτκο. Γάνος, Γανίτ-ς, Γανίτ-σα, Γανιτάκι, γανίτκος, γανίτκο. Δεμοκρανεία, Δεμοκρανίτ-ς, Δεμοκρανίτ-σα, Δεμοκρανιτάκι, δεμοκρανίτκος, δεμοκρανίτκο. Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελιονίτ-σα, Δελιονιτάκι, δελιονίτκος, δελιονίτκο. Καλλίπολι, Καλλιπολίτ-ς, Καλλιπολίτ-σα, Καλλιπολιτάκι, καλλιπολίτκος, καλλιπολίτκο. Νιχώρ, Νιχωρίτ-ς, Νιχωρίτ-σα, Νιχωράκι, νιχωρίτκος, νιχωρίτκο.

5. ιάτ-ς, ιάτ-σα, ιατάκι, ιάτκος, ιάτκο. Ἀγιωργῆς, Ἀγιωργιάτ-ς, Ἀγιωργιάτ-σα, Ἀγιωργιατάκι, ἀγιωργιάτκος, ἀγιωργιάτκο. Κονομιάτ-ς, Κονομιάτ-σα, Κονομιωτάκι, κονομιάτκος, κονομιάτκο.

6. Λῆς, λοῦ, λιωτάκι, λιωτκος, λιωτκο. Ἐδερνές, Ἐδριονέλης. Τέρκος, Τέρκοσλης. Προῦσα, Προῦσαλης. Χαδούμκιο, Χαδούμκιολης. Στραντζα,

Στραντζαλής, Στραντζαλον, Στραντζαλιωτάκι, στραντζαλιώτσος, στραντζαλιώτκο.

7. λιώτ-ς, λιώτ-σα, λιωτάκι, λιώτσος, λιώτκο. Σαφραῖς, Σαφραλιώτ-ς, Σαφραλιώτ-σα, Σαφραλιωτάκι, σαφραλιώτσος, σαφραλιώτκο.

Καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, μερικὰ ἔθνικα διαφοροῦνται, σχηματιζόμενα κατὰ δύο τρόπους: Στραντζα, Στραντζαλής, Στραντζιώτ-ς, Σραντζαλιώτ-ς. Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελονιάτ-ς, Ἀγιγιώργης, Ἀϊγιωργιώτ-ς, καὶ Ἀϊγιωργιάτ-ς, κλπ.

187.—Τὰ μακρυνὰ χωριά, περὶ τῶν ὁποίων σπανίως ἐγίνετο λόγος δὲν εἶχον ἰδιαίτερον γλωσσικὸν τύπον διὰ τὰ ἔθνικα, ἐσχημάτιζον δὲ αὐτὰ περιφραστικῶς: ὁ Χότζας ἀπ' τὸ Ρουτζούνι, ὁ μύλος τῆς Γιασορένις, ἀντὶ τοῦ Ρουτζουνιῆς χότζας, ὁ Γιασορενίτσος μύλος. Διότι τὰ χωριά Ρουτζούνι καὶ Γιασορένι ἦσαν τουρκικὰ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μας δὲν εἶχαν μεγάλας σχέσεις καὶ συχνὴν μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίαν, ὥστε νὰ σχηματίσουν τὰς ἀναλόγους λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἐννοιῶν τούτων.

Ε') Τοπωνύμια

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

188.—Τὰ τοπωνύμια τῆς περιφερείας μας ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἀπὸ διάφορα αἷτια.

1. Ἀπὸ δένδρα: ὁ Μελιός, ἡ Καρυδιά, οἱ Σκαμνιές, τὸ Καραγάτς (φτελιά), τὸ Καραγατσάκι, τὰ Καραγάτσια, οἱ Μπούλκαριες (τοῦ Ζουμπούλογλου οἱ καρυδιές), ἡ Καρύτσα, ἡ Ἀβραμπουλιά, ἡ Μουσπλιά, οἱ Κυδωνιές, ὁ Μελιός. Εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὶς Βουρλιές.

2. Ἀπὸ πέτρας καὶ βράχους. Ἡ Ἀρκουδόπετρα, οἱ Γλίστρες, ἡ Ζλόπετρα, ὁ Κουτρολάφος, τὰ Μαράμια, ἡ Μεγάλη ἡ Πέτρα, ἡ Ὀλόρη ἡ Πέτρα, ὁ Πόρος.

3. Βουνά. Τ' Ἀγνιὰ τὸ βαῖρ, τ' Αἰδημήτρη τὸ βαῖρ, τ' Ἀγιαδριά τὸ βαῖρ, τς Μάννας τὸ βαῖρ, ὁ Μάης, ἡ Μκρή ἡ Γουρλοῦ, ἡ Μεγάλη ἡ Γουρλοῦ, τὰ Ξαστερνὰ τὰ βαῖρια, τὸ Φλαμιούρ τεπέ, τὸ Ἀράπ τεπέ.

4. Πηγαί. Τὸ Κοζμοὺς βουνά, Τ Παπὰ τὸ πγάδ, Ὁ Ἀκ τσεσμές (Λεὺκὴ βρύσι), Τς Καρύτσας τὸ βνά, Τ Πετςῆ τὰ βνάρια, Τς Ἀγια Τριάδας τὸ πγάδ, Τὸ σοβάτ (ποτίστρα προβάτων), Τὸ Κρύο νερό, Τὸ Χουνκάρ σουγιού (Βασιλικὸ νερό). Οἱ Βάλτες, Τὸ Καμαρί.

5. Κτίσματα. Τσῆ γριῖς τὸ γιοφύρ (Κοτζάκιον κουνιπροσουῖ), Τς Καρύτσας, τὸ γιοφύρ, Ὁ Γουβλές, Τ' Ἀίμεζαρ, (Τάφος τοῦ ἀγῶ), Τὸ Παλιοχώρ, Τ' ἀδικερνὰ τ' ἀγ-ήλια, Τὰ δῶθε τ' ἀγ-ήλια, Τ βεχτσῆ ἡ καλύβα, Τ βεχτσῆ τὸ τσαρδάκι, Ὁ Παλιόμλος, Τ Μπόιτσογλου ὁ μύλος, Τ Βουλτσάκι ὁ μύλος, Τ Μουχλιά, ὁ μύλος, Τς Καρυῖς ὁ μύλος, Τ' ἀλβασανιώτκο τὸ γιοφύρ, τ' βουφ ἡ φωλιά.

6. Ἀπὸ τὸ σχῆμα, τοῦ τόπου. Τ' Θύμιον ἡ λάκκα, Τ' Ἀρίς (διακλαδιζόμενος δρόμος), Τὸ Ἰσωμα, Ἡ Κεραμίδα.

7. Ἀπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ τόπου. Τ' Ἀλώνια, ἡ Μπραγανίτσα (μέρος ἀφινόμενον ἐπίτηδες πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων), Τ' Ἀρπαλ-ήγια, ὁ Κῆπος, Τ' ἀδικερνὰ τ' ἀβέλια, Τὰ Παλιάβελα, Τ' Ἀρηλ-ήκι (Μελισσών), Τ' Πυργιώτ ὁ βαχτσές, Τ Πασπαλά ὁ βαχτσές, Ὁ Κεσ-λικιώτσος ὁ δρόμος, Τ Γερέβακани ὁ κελεμές.

8. Ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ τόπου. Τὰ Κουμισάλια, Τὰ Τραχινά, Οἱ Τραχιάις, Τὸ Καράτροπακι (Μαῦρο χῶμα).

9. Ἀγροκτήματα. Τὸ Κεσ-λί, Τὸ Σαραδαπήχι, Τὰ Κλαδιανὰ, Τὸ Μισοτάνι, Τὸ Σόφος, Οἱ Σοφίδες, τὸ Φιλιπόζ, Τὸ Ἀμύντος, Ὁ Φετές, Τὸ Παπαζῆ, Τὸ Κιασσοῦζ Σαμένι, Ἡ Μπόσ-να, Τὰ Μπεγλίκι-κα τὰ ταπῆρια, Τὸ Λαχανάκι.

10. Ἀπὸ Ἀγιάσματα. Ἡ Ἀγια Παρασκευή, Ἡ Παναγιά, Ἡ Ἀγια Κωνσταντή, Ὁ Ἀγνιῖς, Ὁ Ἀρμόματος, Ἡ Ἀγια Κατερίνη, Ὁ Ἀἰ Δημήτρη, Ὁ Ἀγνι Γιάινις, ὁ Ἀἰ Θανάης, Ὁ Ἀγνι Γιώργης, Τὸ Γεροστίνι.

11. Ποτάμια. Τ' Ἀλβασανιώτκο τὸ Ρέμα, Τς Βασιλικῆς τὸ Ρέμα, Τς Ἀγια Παρασκευῆς τὸ Ρέμα, Τὸ Κτούλι, Τὸ Κούγδερε, Τὸ Καράσουγιου, Τ' Ἀγνιὰ τὸ Ρέμα, Τς Παναγιάς τὸ Ρέμα, Τς Ζάκας τὸ Ρέμα.

Στ') Εὔχαι

189.—Αἱ εὔχαι ὡς λεγόμεναι κατὰ παάρδοσιν εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις περιλαμβάνουν καὶ γλωσσικοὺς τύπους παλαιότερους, οἱ ὅποιοι περιέπεσαν πλέον εἰς ἀχρησίαν.

α') Εἰς γέννησιν. Οἱ ἐπισκέπται πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότας. Καλορίζκο. Νὰ σᾶς ζῆς, νὰ τὸ χαίρεστε. Καὶ παλικάρ (διὰ τὸ ἀγόρι). Καὶ κοπέλλα (διὰ τὸ κορίτσι).

Οἱ οἰκοδεσπόται πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας: Εὐχαριστοῦμε. Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ἀγοράκι ἢ ἕνα κοριτσάκι, Εἰς γέροντας: Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ὀγονάκι.

β') Εἰς βάπτισιν. Πρὸς τὸν ἀνάδοχον: Νὰ σὲ ζῆς, νὰ μεγαλῶς

πάντα ἄξιος. Ὅπως ἔβανες τὸ λάδ, νὰ βάνῃς καὶ τὸ στεφάνῃ, Νὰ τὰ χιλιάνῃς.

Πρὸς τοὺς γονεῖς: Καλὸς χριστιανός. Νὰ σᾶς ζήῃς. Νὰ διῆτε τὸ διάφορο τ.

γ') Εἰς ἀρραβῶνα. Πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότης. Ὁρες καλές, καὶ τίμιες χαρές. Ὁρες καλές καὶ εὐλογημένες. Ὁρες καλές καὶ λήγορα χαρές.

Ἀπάντησις οἰκοδεσποτῶν εἰς ἐπισκέπτας (ἀγάμους): Καὶ στὸ κεφαλᾷ σ. Καὶ στὰ δικά σ. (Εἰς ἐγγάμους): Καὶ στὰ παιδιὰ σ.

δ') Εἰς γάμον. Πρὸς τοὺς νεονύμφους: Καλὰ ὑστερνά. Νὰ ζήσῃ ἀγαπμένῃ, καὶ νὰ γεράστε. Πρὸς τοὺς γονεῖς των: Νὰ τ' ἀξιωθῆτε καὶ στὰ μικρύτερά σας. Καὶ ὀνομασί: Καὶ στὸ Γιάννι σας. Καὶ στὸ Δημητροῦ σας. Νὰ τ' ἀξιωθῆτε καὶ στὰ ὀγονάκια σας. Νὰ ζήστε νὰ φλήστε τὰ στέφανα καὶ στὰ παιδιὰ τς.

ε') Εἰς κηδεῖαν. Πρὸς τοὺς πενθούοντας: Ζωὴ σὲ λόγου σας. ("Ἄν ὁ θανὼν εἶναι γέρον), Μακρὸ νὰ κάμτε τὰ χρόνια τ. ("Ἄν ὁ θανὼν εἶναι νέος), Ἐκεῖνος στὸν ἀληχρὸ τὸ γόσμο καὶ ἡμεῖς στὸ ψεύτικο. Ἐκεῖνι καρτεροῦν ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ τῆς καρτεροῦμε. Ἐμεῖς θὰ πᾶμε σὲ κινούς, ἐκεῖνι σὲ μᾶς δὲ θαν ἔρνε.

5. Εἰς ταξιδεύοντα, ὅταν συναντηθῇ κατ' ὁδόν. Ὁρα καλὴ σ. Ἀπάντησις: Πολλὰ τὰ ἔτ. Ὁρα καλὴ καὶ τὸ λόγου σ. ("Ὅταν ἀναχωρῇ ἐκ τῆς οἰκίας): Ἐχεῖτε γειά. Καλοβράδ. Σᾶς ἀφίνω γειά. Καλὴ ἀδάμωσ. (Οἱ μένοντες ἀπαντοῦν): Ὁρα καλὴ σ. Ἡ ὥρα ἢ καλὴ. Ὁ Χστός καὶ ἡ Παναγία μαζί σ. Καὶ καλὴ ἀδάμωσ. Καὶ πάλε ὀρίστε. ("Ἄν ἐπίκεινται ἑορταί): Καὶ καλὴ Ἀποκριά. Καὶ καλὸ Χστοῦ. Καὶ καλὰ Δωδεκάμερα. (Ἀπάντησις): Πάλε νὰ μᾶσε θμᾶστε νᾶρκεστε.

ζ') Εἰς κεράσματα. (Ὁ πίνων): Εἰς ὑγείαν σας. (Ἀπάντησις) Μὲ τς εἶα σ.

η') Εἰς ὀνομαστικὴν ἑορτήν. (Πρὸς ἄγαμον). Νὰ ζῆς μὲ τ' ὄνομα σ. Καὶ τοῦ χρόν μὲ μιὰ καλὴ νικοκερά. Καὶ γαβρός. (Πρὸς ἄγαμον κόρη). Καὶ νύφ. Κι ἀπὸ χρόν μ' ἕνα γαλὸ γαβρό. (Πρὸς ἑγγαμον). Νὰ χαίρεστε τὰ παιδιὰ σας. Καλὰ ὑστερνά. Καλὰ γεράματα. (Ἀπάντησις ὑπὸ γραίας ἢ γέροντος). Καὶ σὲ μένα πιά καλὴ ψχή.

θ') Εἰς ἐργαζόμενους. Καλῶς τὰ πολεμᾶτε. Καλὴν εὐκολία. Καλὴ δύναμι. Καλὰ βερεκέτια. (Ἀπάντησις). Ἀμήν. Εὐχαριστοῦμε. Ἀπ' τὸ στόμα σ καὶ στ Θεοῦ τ' αὐτί.

ι') Εἰς τρώγοντας. Καλὴ ὄρεξ. Καλῶς τὰ χαίρεστε. (Ἀπάντησις). Εὐκαριστοῦμε ὀρίστε νὰ σᾶσε φλέψμε.

ια') Εἰς κερνῶντα νεοκαμωμένο γλυκό. Εἰς ὑγείαν καὶ σὲ καλές ὥρες νὰ τὸ ξοδέψτε.

ιβ') Εἰς φορῶντα νέον φόρεμα. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ χαλάῃς. Αὐτὸ παλιὸ καὶ ἄλλο καινούργιο. ("Ἄν εἶναι ἄγαμος). Καὶ γαβρίαιο, καὶ νυφκάτο.

ιγ') Εἰς τὸν διανέμοντα πρωτόβγαλτο ψωμί. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. Ὁ θεγὸς ξίκι νὰ μὲ δὸ κάμ.

ιδ') Εἰς τὸν προσφέροντα πρωτόβγαλτους κάρπούς. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Κι ἀπὸ χρόν γεροὶ νὰ ξαναφᾶμε.

ιε') Εἰς τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἀγίασμα ἐκκλησίαν ἢ πανηγυρίν. Βοήθεια σας. Ἡ χάρις μαζί σας. Κι ἀπὸ χρόν ναν ἦστε γεροὶ νὰ ξαναπᾶτε.

ιστ') Εἰς τὸν ἀποτελειώσαντα ἔργον τι. Γειὰ στὰ χέρια σ. (Ἀπάντησις τῆς μαγήφας ἢ τῆς ζυμώτρας). Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. (Τῆς ὑφάντρας). Σὲ καλές ὥρες νὰ τὰ στρώστε. (Τῆς πλύστρας): Μὲ ὑγεία νὰ τὰ ξαναλερώστε. (Τῆς διάστρας): Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φάν-τε κ.ο.κ.

ιζ') Ἀπάντησις εἰς τὸν πνηροφοροῦντα ὅτι καποῖος μᾶς κατηγορεῖ: Ὁ Θεγὸς καὶ ἡ ψχή τ.

ιη') Εἰρωτικὴ εὐχή. Νὰ ζῆς καὶ πέρς.

ιθ') Εἰς ἔνδειξιν εὐαρεσκείας: Νά χῖς τν εὐκή τοῦ Χστοῦ καὶ τς Παναγίας. Ὁ Θεγὸς νὰ στ ἀπογίρς.

Ζ') Ἀπευχαί

190.— Νὰ μυιολάχαινε τὸ κακό τ. Μακρὰ πὸ πάν σ. Καλοδεῖξμο. Μεγάλο λόγο νὰ μὴ βῶ. Ἡμαρτον θεγέ μ.

Η') Κατάραι

191.— Αἱ κατάραι εἶναι πολὺ περισσότεραι τῶν εὐχῶν. Ἰδοὺ ὀλίγαι:

1. Νὰ σκάῃς καὶ νὰ πλαδάξῃς. 2. Νὰ φᾶς τὸ δρωλίκι καὶ τὸ ψαστίκι. 3. Νὰ βγοῦν τὰ μάτια σ. 4. Νὰ στραβωθῇς. 5. Νὰ β-βαθῇς. 6. Νὰ σ' εὐρῃ ἢ βούβα καὶ ἡ κλειδοστομιά. 7. Νὰ βγάνῃς τὴ φάγουσα στὸ στόμα. 8. Νὰ βγοῦν τὰ γαβὰ σ. 9. Τύφλα, μούτζα νὰ χῖς. 10. Μὲ τὸ πιατάκι στὸ χέρ νὰ γιρίῃς. 11. Κόσμο ν' ἀκοῦς καὶ κόσμο νὰ μὴ γλέψ. 12. Νὰ κηλᾶς καὶ νὰ σβροδάς καὶ παργοριά νὰ μὴν ἔχῃς. 13. Νὰ κφαθῇς. 14. Νὰ σὲ

πάρ ὁ διάβολος καὶ νὰ σ' ἀλέσ' ὁ μύλος. 15. Νὰ πὰρ ὁ διάβολος τ ρίζα σ καὶ τ φύτρα σ. 16. Νὰ ψοφίης σὰ δὲ σκυλί στὸ δρόμο. 17. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ ἄλας. 18. Νὰ γεμιστῇς στὸν ἀγύρστο. 19. Νὰ τρώς καὶ νὰ μὴ βορς νὰ χέης. 20. Νὰ ρτ ἡ βοή σ καὶ τὸ καράχαβαρ σ. 21. Ξουρ-ἄφια νὰ τρώς καὶ βελόνια νὰ χέης. 22. Νάνοιξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 23. Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ σώης νὰ γιρίης. 24. Στ διαβόλ τὸ γῶλο κὶ ἀκόμα παρακεῖ. 25. Νὰ πᾶς στ διαβόλ τ μάννα. 26. Ἄσπρη μέρα νὰ μὴ διῆς. 27. Νὰ σέρνεσαι στὸ δρόμ. 28. Νὰ δέρνεσαι καὶ παρηγοριὰ τὰ μὴν ἔχῃς. 29. Νὰ σὲ διῶ νὰ διακονέβς στς πόρτες καὶ νὰ βγῇ τὸ ἄχτι μ. 30. Φωτιά νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ Θεγὸ καὶ νὰ σὲ κίψ. 31. Νὰ καίγεις καὶ νὰ μαραίνεσαι. 32. Μὲ τς πατερίτσες νὰ γιρίης. 33. Νὰ σὲ πὰρ ἡ πανούκλα. 34. Νὰ σὲ φάη ὁ λύκος. 35. Ἐομο καὶ σκοτνὸ νὰ γένι. 36. Ἐομα νὰ γέν-νε. 37. Ἐομα τὰ ἡῦρα κὶ ἔομα νὰ τ' ἀφίξω. 38. Νὰ ρμάξ τὸ σπῖτ σ. 39. Νὰ τὰ νιφτῇς στὰ παιδιὰ σ. 40. Νὰ φεύγης τὰ παιδιὰ σ. 41. Χσὰφ νὰ πιάν καὶ ζωῖα νὰ γένεται. 42. Χαῖρ καὶ προκοπὴ νὰ μὴ διῆς. 43. Κάλλιο νὰ γένναγα μιὰ πέτρα πέρα π γέννισα ἔσένα. 44. Κατὰ τὰ ἔργατα σ, ἀλλελοῦτα. 45. Νὰ πᾶ νὰ χαθῇς. 46. Τοῦρκι νὰ καίτῃ στὸ σπῖτ σ. 47. Νὰ σὲ φάη ἡ ζούρα. 48. Κακὴ ὥρα νὰ σ' εὕρῃ. 49. Νὰ βγάνῃς τὸ καλαγάθ στὸ χέρ. 50. Νὰ κλαθοῦν τὰ χέρια σ. 51. Νὰ σὲ δῶ νὰ σὲ παγαίν-νε μὲ τς τέσσερ. 52. Ἄσπρη νὰ σ' εὕρῃ, κλπ.

Θ') Ἀντιλαβαί

192.—Κατάραι διδόμεναι εἰς ἀπάντησιν δυσαρέστου λόγου ἢ ἀρνήσεως ἐκτελέσεως προσταγῆς ἢ κακῆς πράξεως.

Εἰς τὸν ἀπαντῶντα ὅτι δὲν ἠξεύρει: Νὰ ξεραθῇς. (Ὅχι)—Ὅξ καὶ ξερός. 3.—Ὅχι.—Ὅξ καὶ ἀπόξ. 4.—Θὰ τὸ πάρω.—Νὰ παρτῇς ἀπὸ χέρ κὶ ἀπὸ ποδάρ. 5.—Θὰ τὸ φάγω.— Νὰ φᾶς τὸ κεφάλι σ. 6.—Ἄ τὸ πῶ.—Νὰ σὲ πῇ τ παπᾶ τὸ χλιάρ. 7.—Τὸ φαγα. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ' ἄλας. 8.—Τὸ ξέρω.—Π νὰ ξεράνης τ χολή σ καὶ τὸ γαῖμα σ. 9.—Δὲν ἔρχμαι. Νάρτ τὸ λείψανο σ στ βόρτα μ. 10.—Δὲ δὲ πέρνω.—Π-ίρτο π νὰ παρτῇς ἀπὸ χέρ κὶ ἀπὸ ποδάρ. 11.—Δὲ γατεβαίνω.—Κατέβα π νὰ σὲ κατεβῇ δαμλιάς. 12.—Δὲ σκώνμαι.—Σήκω, π νὰ σὲ σηκώσ-νε μὲ τς τέσσερ. 13.—Δὲ θὰ κλείσω.—Κλείσ τ βόρτα, π νὰ κλείσνε τὰ μάτια σ.—Γαμῶ τὸ γονιό σ.—Νὰ γανώσ τ' ἀχείλι σ καὶ ἡ γλῶσσα σ. 15.—Δὲ δὲ ξέρω.—Νὰ ξεραθῇς. Νὰ ξεραθῇ τὸ σκατό σ στὸ γῶλο σ. Γοῦλα σὺν τὰ ξερομαραίνεσαι. 16.—Δὲ σ ἀνοίγω.—Ἀνίξε, π ν' ἀνοίξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 17.—Ποῦ εἶσαι γέρο.—Γέρος νὰ γένῃς, κλπ.

Γ') Ὅρκοι

193.—Ὁ ὄρκος ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος πρὸς πιστοποίησιν τῶν λόγων τοῦ ἀτόμου, ὅταν ὁ ἀκούων ἐξέφραζεν ἀμφιβολίας.

1. Νὰ μ χαρῶ τὰ μάτια μ. (Ὁ ὄρκος οὗτος συνωδεύετο καὶ διὰ χειρονομίας, ἐπιθέσεως τοῦ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ ἐπὶ ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν). 2. Νὰ μ χαρῶ τὰ νιάτα μ. 3. Νὰ μ χαρῶ τὰ παιδιὰ μ. 4. Νὰ μὴ σώσω νὰ βγω ἀπ τ βόρτα, σὰ σὲ λέγω ψέματα. 5. Μὰ τὸ Θεγὸ. 6. Μὰ τ βαναγία. 7. Μὰ τὸ Χστό. 8. Μὰ τ γοινωνία. 9. Μὰ τὸ ψωμί ποῦ τρώγω, (συνωδεύεται ἀπὸ φλῆγμα τοῦ ψωμοῦ). 10. Νὰ στραβωθῶ. 11. Μὰ τὴ ψχῇ τς μάνναξι μ. 12. Μὰ τ babā μ τὰ κόκκαλα, κλπ.

ΙΑ') Διάκρισις τοῦ γένους τῶν ζώων

194.—Διὰ πολλὰ κατοικίδια ζῶα ὡς καὶ τινὰ ἄγρια ὑπάρχει ἰδιαίτερα λέξις μὲ τὴν ὅποian ὀνομάζομεν τὸ ἀρσενικόν, τὸ θηλυκὸν καὶ τὸ μικρὸν τέκνον της: ὁ κάτσκος, ἡ κατσάκα, τὸ κατσκάκι, ὁ γάδαρος, ἡ γαδούρα, τὸ γαδράκι, ὁ πετνός, ἡ ὄρνιθα, τὸ κλωκοπούλι, ὁ κάτος, ἡ κάτα, τὸ κατουδ, ὁ περιστέρος, ἡ περιστέρα, τὸ περιστεράκι, ὁ λαγός, ἡ λαγίνα, τὸ λαγάκι, ὁ λύκος, ἡ λυκίνα, τὸ λυκάκι, ὁ πάπος, ἡ πάπια, τὸ παπάκι, ὁ χῆνας, ἡ χήνα, τὸ χηνάκι, ὁ κούρκος, ἡ κούρκα, τὸ κουρκί, ὁ ἀσπροητάς, ἡ ἀσπροητίνα, τ' ἀσπροητάκι, ὁ χελιδνάς, ἡ χελιδόνα, τὸ χελιδονάκι, ὁ ἀηδονάς, ἡ ἀηδόνα τ' ἀηδονάκι.

Πολλῶν ζώων τὸ ἀρσενικὸν ἐκφράζεται διὰ λέξεως οὐδετέρου γένους: τ' ἄλλογο, ἡ φοράδα, τὸ πλάρ, τὸ βόδ, ἡ ἀγελάδα, τὸ μουνσκάρ, τὸ κότς, ἡ προβατίνα, τ' ἀρνί, τὸ σκυλί, ἡ σκύλα, τὸ σκυλάκι, τὸ γρούνι, ἡ γρούνα, τὸ γρουνάκι, τὸ λάφ, ἡ λαφίνα, τὸ λαφάκι.

Ὅλων τῶν ἄλλων τὸ γένος διακρίνεται, προτασσομένης τῆς λέξεως σερνικὸς ἢ θηλικὸς πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ σημαίνοντος τὸ ζῶον: τὰ σερνικὸ τὸ μλάρ, τὸ θηλικὸ τὸ μλάρ, τὸ μλαράκι, τὸ σ. τὸ σκαθί, τὸ θ. τὸ σκαθί, τὸ σκαθάκι, ἡ σερνική ἡ ἀλεπού, ἡ θηλικὴ ἡ ἀλεπού, τ' ἀλεπδάκι, ἡ σ. ἡ χαμοπλάδα, ἡ θ. ἡ χαμοπλάδα, τὸ χαμοπλαδάκι, ἡ σ. ἡ ξεφτέρα, ἡ θ. ἡ ξεφτέρα, τὸ ξεφτεράκι, ἡ σ. ἡ ἀρκούδα, ἡ θ. ἡ ἀρκούδα, τ' ἀρκουνδάκι. ἡ σ. ἡ μαῖμού, ἡ θ. ἡ μαῖμού, τὸ μαῖμουδάκι.

ΙΒ') Ὑβρεις καὶ ὕβριστικὰ ἐπίθετα

195.—Τὰ συνηθέστερα ὕβριστικὰ ἐπίθετα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐμφαίνουσι σφματικά ἢ ἠθικά ἑλαττώματα.

α') Ὑβρῖστικὰ ἐπίθετα γυναικῶν: 1. Ἀνικοέρευτ.

2. Ἀζιδισμένι. 3. Ἀγριομούρα. 4. Ἀσκημομούρα. 5. Αὐταροῦ. 6. Ἀράπα. 7. Ἀρχοῦδα μαλλιαρή. 8. Ἀρχειόστομ. 9. Βρώμα. 10. Γαδουροκαθισμένι. 11. Γαλανή κουκβέργια. 12. Δοβοῦ. 13. Δίλογι. 14. Ζερβοκατσβέλα. 15. Ἀδροχωρίστα. 16. Κφέργλα. 17. Καυλωμένι. 18. Κιοκιό. 19. Κασοῦ. 20. Καβούρα. 21. Καμήλα. 22. Κτσέγλα. 23. Κτσοπαλίδα. 24. Καλτάκα. 25. Μταροῦ. 26. Μασκαροῦ. 27. Ξετσίπωτ. 28. Ξεκαπίστρωτ γαδούρα. 29. Ξεκωλομένι. 30. Ὁχεδρα. 31. Πατσαβούρα. 32. Παλιογαδούρα. 33. Πτάνα. 34. Παλαβή. 35. Παϊτάκα. 36. Παλουκοπηδμένι. 37. Πεξεβέγκ. 38. Προῖμαδοῦ. 39. Στρίγλα. 40. Σκατοχλιάρα. 41. Στραβομάτα. 42. Στραβομούτσουνι. 43. Στομοῦ. 44. Σούτα. 45. Στραβοδούγια. 46. Σασκίνα. 47. Σχαμερή. 48. Σουρτούκα. 49. Τσαπκίνα. 50. Τσιβμένι κράδα. 51. Τσουπα. 52. Τσολάκα. 53. Τεβέλα. 54. Φαφούτα. 55. Φαρμακίστρα. 56. Χαράμγετζου. 57. Χέσα. 58. Χαηρσίζα. 59. Ψειροῦ. 60. Ψωριάρα. 61. Γουρσουζα. 62. Μισκίνα. 63. Ξόγανο. 64. Ξίγλα. 65. Λανάρα. 66. Γαβή. 67. Δαδάφω, κλπ.

β') Ὑβριστικά ἐπίθετα ἀνδρῶν. 1. Ἀρχουδογιάννι. 2. Ἀπτάλι. 3. Ἀχόρταγο ἀχώνι. 4. Βρώμει. 5. Βοῖβoda τρανέ. 6. Γλυστροίδα. 7. Γαδαργιέ. 8. Γαδουρογάμ. 9. Γιουρούκι. 10. Ζαμπαρά. 11. Κερατά. 12. Κιόρ. 13. Κασιδιάρ. 14. Κεκέ. 15. Κακό σκυλί. 16. Κοπρόσκυλο. 17. Καβούρ. 18. Κιοπόγλου. 19. Κενέα. 20. Κατσίβελι. 21. Κουκβέργια. 22. Λέρα. 23. Μισκίνι. 24. Μεθύστακα. 25. Μεσοσάουνο. 26. Μακροκράλιο. 27. Πεξεβέγκι. 28. Πούστ. 29. Πλιοῦφτσο. 30. Παλαβέ. 31. Παϊτάκι. 32. Προῖμαδε. 33. Παλιοτουράκι. 34. Προτσογένι. 35. Παλιόγερε. 36. Σασκίνι. 37. Σερσέμ. 38. Σαλόζ. 39. Σασίδ. 40. Στραβολαίμ. 41. Στρίγλε. 42. Σπαιοζούκλη. 43. Σπανέ. 44. Τζαναβέτ. 45. Τεβέλι. 46. Τσολάκι. 47. Τσίκνη πατούνι. 48. Τσικρικόνι. 49. Τσιφούτ. 50. Φαραγώνι. 51. Χαηρσίς. 52. Χρεία. 53. Χαραμοφάη. 54. Χαρχάνι. 55. Χαλαχόηδα. 56. Ψωριάρ. 57. Δεδεχούλι. 58. Δρίβαλε. 59. Μπουδαλά. 60. Μπαρδαμπουόδα. 61. Μπαγάσα. 62. Μπάσταρδε. 63. Δεγιούζ. 64. Γουρλωμάτ. 65. Ἐσόγλου ἔσέκ. 66. Κιοπόγλου κιοπέκ. 67. Ἴβνέ. 68. Χέστ. 69. Κοῦρο. 70. Μπεκρούλιακα.

ΙΓ') Ἀρατικά.

Τὸ σκυλοφάγωμα, τὸ ἔρμο, τὸ καψίμ, τὸ κερατένιο, τὸ γαμόψτο, τὸ ψόφιο, ὁ ψόταφος, τὸ ρμάδ.

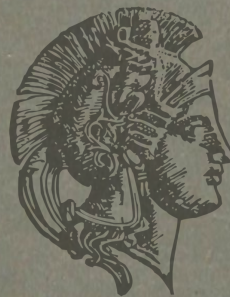
Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ